

Univerzita Karlova
Přírodovědecká fakulta

Studijní program: Geografie
Studijní obor: Sociální geografie a regionální rozvoj

Bc. Veronika Petříková

**MIGRACE CIZINCŮ V PRAZE V LETECH 2012-2015:
TRENDY A PODMÍNĚNOSTI**

**FOREIGN CITIZENS MIGRATION IN PRAGUE IN 2012-2015:
TRENDS AND DETERMINANTS**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: RNDr. Ivana Křížková, Ph.D.

Praha 2021

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem závěrečnou práci zpracovala samostatně a že jsem uvedla všechny použité informační zdroje a literaturu. Tato práce ani její podstatná část nebyla předložena k získání jiného nebo stejného akademického titulu.

V Praze 28. 7. 2021

.....

Bc. Veronika Petříková

Poděkování

Ráda bych na tomto místě poděkovala vedoucí mé diplomové práce RNDr. Ivaně Křížkové, Ph.D. za odborné vedení, za poskytnutá data, cenné připomínky, rady a trpělivost. Dále bych chtěla poděkovat RNDr. Jiřímu Hasmanovi, Ph.D. a Mgr. Vítu Bořilovi za konzultace statistických metod. Výzkum v rámci diplomové práce byl podpořen Grantovou agenturou České republiky, které tímto také děkuji, v projektu č. 19-03211S: „Rezidenční segregace a mobilita cizinců: analýza sousedství, rezidenčních drah a sousedských efektů.” Děkuji respondentům za ochotu a vstřícnost. V neposlední řadě děkuji za podporu mému příteli a celé rodině.

Abstrakt

Rezidenční mobilita je procesem ovlivňujícím životy jedinců, při níž dochází jak ke změně fyzické vzdálenosti, tak často ke změně vzdálenosti sociální, tj. váže se s mobilitou sociální. Zároveň se jedná o proces, který se významně podílí na utváření prostředí a charakteru městských lokalit. Diplomová práce se zaměřuje na vnitropražskou rezidenční mobilitu cizinců v letech 2012-2015, na její trendy a podmíněnosti. Cílem diplomové práce je zjistit, jak se celkově mění bydlení cizinců v souvislosti s jejich stěhováním. Zaměřuje se přitom zejména na otázku, kteří cizinci mají větší šance na stěhování se do horších a kteří naopak do lepších podmínek. Úvodní část práce je věnována teoretickým přístupům ke studované problematice. V empirické části je věnován prostor jak obecným charakteristikám migrujících cizinců a obecnému vývoji jejich rezidenční mobility, tak identifikaci faktorů stěhování. Rozhovory s vybranou skupinou cizinců z mediteránních zemí usilují o validaci výsledků tvrdých statistických dat.

Klíčová slova: migrace, rezidenční mobilita, cizinci, Praha

Abstract

Residential mobility is a process that affects the lives of individuals, in which both the physical distance and the social distance often changes, i.e. it is associated with social mobility. At the same time, it is a process, which significantly contributes to the formation of the environment and the character of urban localities. The diploma thesis focuses on the residential mobility of foreigners in the years 2012-2015 within Prague, on its trends and conditions. The aim of the diploma thesis is to find out how the foreigners housing change depends on their migration. It focuses on the question of which foreigners have a better chance of moving to worse and which, on the contrary, to better conditions. The introductory part of the diploma thesis is devoted to theoretical approaches to the studied problems. The empirical part is devoted to both the general characteristics of migrant foreigners and the general development of their residential mobility, as well as the identification of the factors of migration. Interviews with selected members of foreigners from Mediterranean countries try to validate the results of hard statistical data.

Keywords: migration, residential mobility, foreigners, Prague

Obsah

Seznam tabulek.....	7
Seznam obrázků.....	7
Seznam grafů.....	8
Seznam příloh.....	8
Seznam použitých zkratk.....	9
1. Úvod.....	10
2. Teoretické zarámování.....	14
2.1 Mobilita a migrace.....	14
2.2 Vybraná typologická kritéria rezidenční mobility.....	19
2.2.1 Vzdálenost, délka trvání.....	20
2.2.2 Strukturní znaky, příčiny a motivace rezidenční mobility.....	22
2.3 Vybraná typologická kritéria rezidenční mobility – srovnání.....	28
2.3.1 Rezidenční mobilita migrantů a etnických menšin.....	28
2.3.2 Rezidenční mobilita vysoce kvalifikovaných migrantů.....	33
2.3.3 Shrnutí.....	35
3. Metodika.....	37
3.1 Kvantitativní výzkum.....	39
3.2 Kvalitativní výzkum.....	46
4. Rezidenční mobilita cizinců v Praze.....	51
4.1 Vývoj a charakteristiky migračních pohybů v Česku a v Praze.....	51
4.1.1 Vývoj migračních pohybů v Česku.....	51
4.1.2 Vývoj migračních pohybů v Praze.....	54
5. Rezidenční mobilita cizinců v Praze.....	70
5.1 Vnitropražská rezidenční mobilita z územního hlediska.....	70
5.2 Vnitropražská rezidenční mobilita cizinců dle charakteristik prostředí.....	76
5.3 Determinanty vnitropražského stěhování cizinců.....	79
6. Rezidenční mobilita a její determinanty cizinců z vybraných mediteránních zemí v Praze.....	84
6.1. Rozhodnutí se přistěhovat do Prahy.....	84
6.2 Rezidenční mobilita cizinců v Praze.....	88
6.3 Sociální vazby.....	97
6.4 Spokojenost se životem v Praze.....	102
7. Závěr.....	106

8. Zdroje	109
8.1 Literatura.....	109
8.2 Další zdroje	122

Seznam tabulek

Tabulka 1: Proměnné vstupující do statistických analýz	44
Tabulka 2: Respondenti účastníci se výzkumu vnitropražské rezidenční mobility vybrané skupiny cizinců	48
Tabulka 3: Vybraná pražská katastrální území s nejnižšími a nejvyššími hodnotami migračního salda v letech 2012-2015	73
Tabulka 4: Stěhování cizinců v rámci pražských katastrálních území v letech 2012-2015 dle typu zástavby	74
Tabulka 5: Test párových vzorků	77
Tabulka 6: Nezávisle proměnné vstupující do analýzy stěhování cizinců v Praze.....	79
Tabulka 7: Poměr šancí stěhování se do horšího prostředí.....	80

Seznam obrázků

Obrázek 1: Typologická kritéria prostorové mobility.....	16
Obrázek 2: Rozdělení důvodů pro pohyb podle vzdálenosti	20
Obrázek 3: Kvantitativní a kvalitativní výzkum	37
Obrázek 4: Přistěhovalí cizinci do katastrálních území Prahy v letech 2012-2015.....	72
Obrázek 5: Vystěhovalí cizinci z katastrálních území Prahy v letech 2012-2015.....	72
Obrázek 6: Hrubá míra migračního salda cizinců v ZSJ Prahy v letech 2012-2015	76
Obrázek 7: Hlavní faktory a charakteristiky výběru bydlení vybrané skupiny cizinců.....	92

Seznam grafů

Graf 1: Vývoj počtu cizinců v Česku v letech 1989-2020	54
Graf 2: Vývoj počtu cizinců v Praze v letech 1996-2020	55
Graf 3: Přistěhovalí a vystěhovalí v rámci Prahy v letech 2012-2020	57
Graf 4: Bytová výstavba v Praze 2012-2020.....	58
Graf 5: Podíl nezaměstnaných osob v ČR a v Praze 2005-2018.....	59
Graf 6: Rezidenční mobilita v Praze v letech 2012-2015.....	60
Graf 7: Přistěhovalí a vystěhovalí Češi a cizinci dle území v letech 2012-2015	62
Graf 8: Cizinci v Praze – nejčastější státní občanství v letech 2012-2020.....	63
Graf 9: Vnitropražské stěhování cizinců dle státního občanství v letech 2012-2015	63
Graf 10: Účastníci rezidenční mobility dle rodinného stavu v letech 2012-2015.....	64
Graf 11: Vývoj počtu cizinců vybraných státních občanství v Praze 2004-2019	66
Graf 12: Rezidenční mobilita vybrané skupiny cizinců v Praze v letech 2012-2015	67
Graf 13a, b: Věková struktura Čechů a cizinců účastnících se vnitropražské rezidenční mobility v letech 2012-2015.....	68
Graf 14a, b, c: Věková struktura vybraných státních občanství účastnících se vnitropražské rezidenční mobility v letech 2012-2015	69

Seznam příloh

- Příloha 1:** Hlášení o stěhování ČSÚ
- Příloha 2:** Přihlašovací lístek k trvalému pobytu
- Příloha 3:** Doklad (potvrzení) o zajištění ubytování
- Příloha 4:** Tiskopis pro oznámení změn bydliště
- Příloha 5:** Osnova rozhovorů
- Příloha 6:** Tabulka k rozhovorům

Seznam použitých zkratek

ČSÚ - Český statistický úřad

EU - Evropská unie

KÚ - katastrální území

MŠMT - Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

NRPZS - Národní registr poskytovatelů zdravotních služeb

ŘSCP - Ředitelství služby cizinecké policie

ZSJ - základní sídelní jednotka

1. Úvod

Cizinci a mezinárodní migrace, tyto komplexní a důležité jevy s dlouhou historií studia, se staly významným výzkumným fenoménem (viz např. Greenwood, Hunt 2003; Castles et al. 2014; Pisarevskaya et al. 2020), který se stává čím dál tím více aktuálním (Leontiyeva 2003). Jak v celosvětovém, tak v českém měřítku k tomuto přispěly, a i nadále přispívají, významné historické události. Je důležité připomenout alespoň některé z těchto významných událostí, které migrační dění ovlivnily. Opomenut nesmí být například vliv industrializace (v Evropě od 18. do 20. stol.), obou světových válek, poválečných přesunů obyvatelstva, hospodářských krizí, komunistického režimu, sametové revoluce, rok 1993, kdy došlo ke vzniku samostatné České republiky, rok 2004 a vstup Česka do Evropské unie a s tímto související otázky týkající se imigrační politiky a integrace cizinců (viz např. Drbohlav et al. 2010; Uherek et al. 2016). Toto je však jen několik málo událostí, které měly a mají dopad na podobu současných rysů migrace a migračních toků cizinců v Česku.

Počet cizinců, jak na území celého Česka, tak především v Praze, jakožto vstupní brány do země (tzv. „*gateway city*“, viz např. Janská et al. 2014) pro řadu cizinců, se rok od roku navyšuje. I z tohoto důvodu jsou cizinci v Česku poměrně častým předmětem mediálních článků. Problematice spojené s medializací cizinců se věnují např. Přidalová a Klsák (2019), kteří upozorňují na negativní postoj řady Čechů vůči cizincům, a to na základě jejich mediálního obrazu (viz např. Křížková 2007). Články se dotýkají různorodých témat, jako je otázka bydlení, jejich zaměstnávání či například integrace. Média tak nejen upozorňují na důležitá témata, která jsou spjata se životem cizinců u nás, ale zároveň také často veřejnost, která nemá jiné relevantní zdroje, spíše dezinformují (Karhanová, Kaderka 2001; Přidalová, Klsák 2019).

K 31. 12. 2020 pobývalo na území České republiky celkem 634 790 cizinců, z toho 229 413 cizinců (tedy cca 36 %) na území Hlavního města Prahy (MV ČR 2021a). Celkový počet obyvatel Prahy činil v tomtéž období 1 132 982 obyvatel (MV ČR 2021b), cizinci tedy tvořili téměř 17 % obyvatel Prahy.

Cizinci jsou důležitou a nedílnou částí obyvatelstva hlavního města podílející se na utváření jeho podoby, zejména sociálního prostředí (Přidalová 2017; Přidalová, Hasman 2018). Právě proto se v posledních letech mnoho českých výzkumů zaměřuje na otázky týkající se zejména mezinárodní migrace, integrace cizinců (např. Drbohlav et al. 2010; Drbohlav 2011; Janská et al. 2014; Bernard, Mikešová 2014), podílení se cizinců na utváření

lokálního prostředí (např. Klsák 2017; Přidalová, Ouředníček 2017), ekonomické aktivity cizinců (např. Drbohlav 2008; Čermáková et al. 2011), ale také jejich prostorové rozmístění a jeho podmíněnosti (např. Drbohlav a Čermák 1998; Čermáková 2005; Čermák, Janská 2011; Medová, Drbohlav 2013; Janská, Bernard 2015; Šimon et al. 2020). Právě rozmístění cizinců ve městě je tradičním předmětem zájmu urbánních studií, kdy začátky těchto výzkumů sahají až k představitelům chicagské školy, viz např. koncentrický model E. W. Burgesse (Leontiyeva et al. 2018). Někteří autoři upozorňují na převládající zájem o mezinárodní a meziregionální mobilitu na úkor tématu rezidenční mobility (Short 1978; Coulter, Scott 2015). Práce cílicí na tuto problematiku lze naléznout především ve výzkumech zahraničních autorů (viz kapitola 2). Rezidenční mobilitě v Praze se věnovaly ve svých studentských pracích např. Šustrová (2008) a Přidalová (2013).

Tato diplomová práce se proto snaží přispět k tématu rezidenční mobility cizinecké populace v Praze v letech 2012–2015 a nalézt potenciální faktory, které ji mohou ovlivňovat. Práce vychází z unikátních anonymizovaných individuálních dat z registrů migrace, která byla ve větší podrobnosti k dispozici za roky 2012-2015. Výzkumného období (2012-2015) se dotkla celosvětová ekonomická recese (viz např. ČSÚ 2014a), ale i bytová krize (viz např. Orcígr et al. 2018).

Vnitroměstské stěhování cizinecké populace je v této diplomové práci sledováno primárně na úrovni základních sídelních jednotek (dále jen ZSJ; viz kapitola 3). Empirická část práce je primárně založena na analýze kvantitativních dat, ale je doplněna rovněž o výzkum kvalitativní, v jehož rámci bylo provedeno deset rozhovorů s vybranou skupinou cizinecké populace. Kvalitativní výzkum není hlavním pilířem této práce. Autorka tento doplňkový výzkum aplikovala s cílem diskuze a validace výsledků získaných z analýzy kvantitativních dat.

Hlavním cílem diplomové práce je zachycení obecných tendencí ve vnitropražském stěhování cizinců v letech 2012-2015 a faktorů, jež tyto tendence mohou ovlivňovat. Pro splnění tohoto cíle byli cizinci sledováni na základě jejich klíčových demografických charakteristik, mezi nimiž je státní občanství, věk, rodinný stav a pohlaví. Proměnné slouží k tomu, aby bylo možné říci, do jaké míry zvolená proměnná ovlivňuje sklon k rezidenční mobilitě. Vedle hlavního cíle bylo stanoveno několik dílčích cílů:

- I. Zachycení vnitropražské rezidenční mobility cizinců ve smyslu její intenzity a směřování.

- II. Jak bylo zmíněno výše, rezidenční mobilita se podílí na utváření městského prostředí a podobě lokalit. Z tohoto důvodu je druhým dílčím cílem identifikace pravděpodobných faktorů ovlivňujících rezidenční mobilitu cizinců v Praze. Tyto faktory přispívají k poznání charakteristik míst původního a nového bydliště a preferencí cizinců. Autorka si uvědomuje komplexitu tohoto tématu a omezenost tvrdých dat (viz kapitola 3).

Na základě výše uvedených cílů byly stanoveny následující výzkumné otázky:

- a. Která území Prahy jsou z hlediska intenzity rezidenční mobility cizinců nejvíce ztrátová a která naopak zisková?
- b. Liší se intenzita rezidenční mobility cizinců na základě věku, pohlaví a státního občanství?
- c. Jak se z hlediska charakteristik území změnilo bydlení cizinců před stěhováním a po stěhování?
- d. Kteří cizinci mají větší a kteří naopak menší pravděpodobnost stěhovat se do horších (nebo lepších) podmínek?

Pro tuto diplomovou práci byly stanoveny následující hypotézy:

- I. Bailey a Livingston (2005) uvádějí silnou souvislost mezi věkem a sklonem k migraci, tu zkoumali na datech ze Sčítání v Anglii, Walesu a Skotsku. Tvrdí, že nejčastěji se uchylují k migraci dospělí jedinci mladšího věku (19–29 let) a malé děti, což odůvodňují změnami v průběhu života jedince (viz kapitola 2). Autorka diplomové práce se domnívá, že se potvrdí tyto tendence a že celkový obraz a podmíněnosti rezidenční mobility budou výrazně ovlivněny věkem. Autorka předpokládá, že i v Praze bude nejvyšší míra rezidenční mobility zaznamenána u dospělých cizinců mladšího věku a malých dětí.
- II. Autorka diplomové práce dále předpokládá, že nebudou podstatné rozdíly mezi rezidenční mobilitou mužů a žen, navzdory tomu, že dřívější studie prokazovaly větší migrační aktivitu mužů (Bailey, Livingston 2005). Autorka si uvědomuje, že důvody migrace jsou ovlivněny pohlavím (IOM 2021). Na možné snížené rozdíly mezi rezidenční mobilitou mužů a žen usuzuje dle převažujících ekonomických motivací migrantů směřujících do Česka (Drbohlav 2008) a nárůstu pracovních možností pro ženy (Přidalová 2013).
- III. Důležitým faktorem života cizinců ve městě je orientace v prostředí. K tomuto se vztahují specifické informace a služby (Rákoczyová a Trbola 2012). Autorka se

domnívá, že důležitým faktorem rezidenční mobility cizinců budou jejich sociální kontakty. Tyto sociální kontakty budou pro cizince obzvláště důležité pro orientaci na trhu s bydlením.

- IV. Autorka se domnívá, že v rámci vnitropražské mobility cizinců bude docházet k vyšší úrovni deprivace, tedy přesunu do méně zvýhodněných oblastí (Clark et al. 2014), především u Ukrajinců. Autorka získala tento předpoklad na základě dosavadní literatury z českého prostředí, která upozorňuje na nejčastěji vykonávané nekvalifikované profese Ukrajinců oproti cizincům ze zemí na západ od Česka (Přidalová 2013; Čermáková, Janská 2014; Šimon et al. 2020).

Diplomová práce sestává ze sedmi kapitol. Nejprve jsou v rámci druhé kapitoly představena teoretická východiska práce. Na základě rešerše odborné literatury o vnitroměstském stěhování obyvatelstva s důrazem na cizince jsou diskutovány základní pojmy jako migrace a mobilita a vybraná typologická kritéria rezidenční mobility (vzdálenost, délka trvání, strukturní znaky, příčiny a motivace). Třetí kapitola představuje metodiku výzkumu. Prostor je v této kapitole věnován charakteristice dat, použitým metodám výzkumu a možným úskalím. Čtvrtá kapitola na základě dostupných dat nejprve shrnuje obecný vývoj a charakteristiky migračních pohybů v Česku a v Praze a následně se věnuje rezidenční mobilitě cizinců v Praze. Pátá kapitola představuje nejvíce zisková a ztrátová území v Praze z hlediska počtu stěhujících se cizinců a pokouší se odhalit determinanty vnitropražské mobility cizinců. Předposlední kapitola shrnuje výsledky kvalitativního výzkumu, který spočíval v provedení deseti polostrukturovaných rozhovorů s vybranou skupinou cizinců, a zaměřuje se na různé aspekty, které korespondují s rezidenční mobilitou. Prvotně se jednalo o diskuzi rozhodnutí přestěhovat se ze zahraničí do Prahy, následující části se poté zaměřovaly již na témata vnitropražské rezidenční mobility (faktory, sociální vazby, spokojenost se životem v Praze). Kapitola zároveň diskutuje výsledky a uvádí syntézu získaných poznatků z rozhovorů s výsledky získanými z kvantitativní analýzy dat. Poslední, sedmá, kapitola shrnuje celou diplomovou práci a nabízí návrhy pro další výzkum.

2. Teoretické zarámování

Druhá kapitola představuje teoretické poznatky získané z rešerše odborné literatury věnující se migraci, mobilitě a dalším souvisejícím tématům. V první části kapitoly jsou představeny základní pojmy – mobilita a migrace. Druhá část se na základě literatury zabývá vybranými typologickými kritérii rezidenční mobility, přičemž jsou rozebírána kritéria, jako vzdálenost, délka trvání, strukturní znaky, příčiny a motivace. V rámci teoretického zarámování byla provedena rešerše odborné literatury vycházející z výzkumů rezidenční mobility v různých zemích, třetí část kapitoly shrnuje tyto poznatky.

2.1 Mobilita a migrace

Vzhledem k tomu, že stěžejním pojmem této práce je mobilita, musí mu být věnován primární prostor, proto jsou v následujících odstavcích představeny jeho základní definice. Zároveň je věnován prostor termínu úzce s ním souvisejícím, a tím je migrace. Ačkoliv se jedná o pojmy úzce spolu související, neboť oba označují pohybové procesy, je nezbytně nutné je od sebe správně odlišovat a chápat v kontextu této práce.

Mechanický pohyb obyvatelstva neboli geografická mobilita (Toušek et al. 2008), roste na všech prostorových úrovních (Stock, Duhamel 2005). Pojem mobilita je v kontextu každodenních životů v dnešním světě všudypřítomný (Adey 2017). Existuje celá řada definic mobility, neboť je to proces, který zasahuje do mnoha disciplinárních oblastí (Adey 2017), nejen geografické. Mobilitě tak věnují pozornost i další oblasti, jako je například urbanistické plánování či oblast trhu s bydlením a trhu práce, jelikož se jedná o obory, které se podílejí na utváření podoby městského prostředí, ale také dalších oblastí každodenního života.

Jak uvádí Zelinsky (1971), mobilita představuje jeden z nejobecnějších pojmů migračních studií. Určité formy mobility se účastní každý jedinec, někteří však snadněji a více než jiní. Jedna ze základních definic tohoto pojmu říká, že tento termín představuje „*změnu v zařazení jedince v nějakém systému určených jednotek*“ (Toušek et al. 2008, s. 86).

Jiná definice hovoří o mobilitě jako o primární schopnosti pohybovat se a přecházet mezi různými úrovněmi společnosti, jedná se o tzv. sociální mobilitu (Tuček et al. 2003). Thrift (2006) pak pod mobilitou rozumí každý prostor, který je v konstantním pohybu. Pod

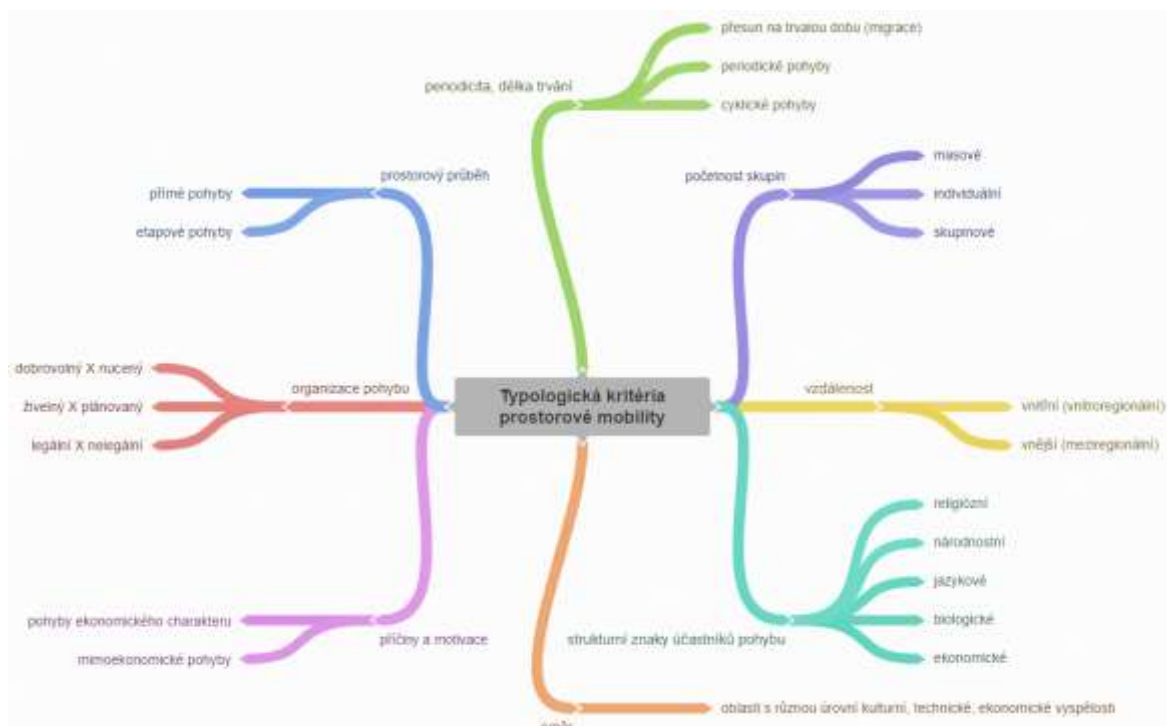
mobilitou tedy může být rozuměn jak fyzický přesun¹, tak pohyb v rámci postavení jedince ve společnosti, z čehož plynou dva hlavní druhy mobility – prostorová a sociální (Zelinsky 1971; Přidalová 2013). Vztahu mezi oběma typy mobility se věnovala již chicagská škola urbánní sociologie (Gregory et al. 2011), neboť oba typy spolu úzce korespondují a jedna mobilita ovlivňuje druhou, je tedy zapotřebí dávat je do souvislostí. Další definice pojednává o rezidenční mobilitě jako o pohybu na kratší vzdálenosti (Coulter, Scott 2015) celých domácností v urbánních oblastech (Short 1978).

Prostorová mobilita je složitý proces, neboť v sobě zahrnuje různé druhy teritoriálních pohybů (Zelinsky 1971), které mohou být vyvozovány na základě různých kritérií. Vybraný přehled typologických kritérií prostorové mobility zobrazuje obrázek 1. Jedním z mnoha kritérií je například délka trvání pohybu, která úzce souvisí s periodicitou mobility. Dle tohoto kritéria se mobilita dělí na periodické, cyklické pohyby a migraci, tj. na přesuny, které jsou trvalé (Toušek et al. 2008). Zelinsky (1971) rozlišuje mobilitu dle časového hlediska na dočasnou a trvalou.

V kontextu mobility je důležité se zamýšlet nad tím, jak je mobilita ovlivňována, případně čím je umožňována, jelikož se jedná o pohyb naplněný nějakým smyslem, o čemž vypovídají nejvíce kritéria strukturních znaků (obrázek 1). K těm patří např. biologický znak-věk. Ten může být jednou z hlavních příčin potřeby nového životního stylu, a může tedy vést k potřebě změnit své bydliště.

¹ Existují další druhy mechanické mobility, které nejsou pro tuto práci stěžejní. Základní koncepci uvádí obrázek 1 na následující straně, ale nejedná se o ucelený přehled. Detailnější souhrn uvádí např. Toušek et al. (2008), kteří mezi další druhy mechanické mobility zahrnují pohyby, které lze dělit dle frekvence těchto pohybů. Na jedné straně tak jsou opakuující se pohyby, jako je dojíždka do zaměstnání anebo do škol, na straně druhé to jsou pohyby nepravidelné, respektive turbulentní - cesty do obchodů, za rekreací.

Obrázek 1: Typologická kritéria prostorové mobility

Zdroj: Toušek et al. 2008, zpracování vlastní

Jednotlivá kritéria prostorové mobility se časem proměňují v důsledku dynamických změn. Jako jedna z těchto změn může být jmenována globalizace². Globalizace ovlivňuje proměny populací, neboť přináší nové možnosti a ovlivňuje všechny sféry života společnosti, jak politickou, technologickou, tak ekonomickou (Papastergiadis 2018). Tyto změny jsou možné díky snazšímu a rychlejšímu toku informací a dalších hmotných i nehmotných předmětů toků, jako jsou lidské, finanční a obchodní toky (Montanari 2005). Výše zmíněné toky přispívají k utváření rozmanitých podmínek pro místní rozvoj, což je zásadním aspektem lidské mobility. Pro analýzu a studium forem mobility je proto důležité místní měřítko (Montanari 2005).

Dalším konkrétním příkladem změny, která ovlivnila prostorovou mobilitu, může být ekonomická krize, která započala v roce 2008. Celková ekonomická situace je jedním z nejdůležitějších aspektů rezidenční mobility, jak dokládá např. studie Gil-Alonsa et al. (2021), kteří zkoumali její migrační dopady ve Španělsku. Ekonomickou krizi nejvíce pocítil trh s bydlením a trh práce, ale k proměnám docházelo i v rámci celých domácností. Španělsko, do té doby země, která byla atraktivní pro migranty, začalo přicházet o mladé Španěly. Rezidenční mobilita byla v tomto období nestabilní, měnily se jak samotné

² Pojem globalizace se rozšířil od 80. let 20. století (Papastergiadis 2018).

migrační toky, tak faktory stěhování, ale také demografické a socioekonomické charakteristiky migrantů. Ekonomická krize a její dopady³ byly dlouhého trvání a k obnovování pracovního trhu, ke zlepšení v oblasti bydlení a ke změnám rezidenční mobility začalo docházet od roku 2014. Podobným příkladem, který dokonale znázorňuje, jak je rezidenční mobilita náchylná na změny a jak moc je ovlivnitelná různými aspekty, je pandemie COVID-19. Pandemie má své dopady na širokou socioekonomickou sféru, a tudíž je předpokládán její dopad na dynamiku obyvatelstva⁴.

Dle výše popsaných typologických kritérií prostorové mobility by bylo možno vymezit několik základních typů prostorových pohybů, mezi nimiž je i migrace (Toušek et al. 2008). Pojem migrace (stěhování) je definován dle Gregory et al. (2011) z pohledu rezidenčního přemístění a z časového hlediska jako dlouhodobý pohyb, který zahrnuje změnu bydliště, ať už jednotlivce, či celé domácnosti. Stěhování může být buď vnitřní (tj. v rámci sídla, mezi regiony), nebo vnější (mezistátní) (Toušek et al. 2008). Migrace je intenzivní silou (Castles et al. 2014), která může mít dopady na trvalé změny v prostorovém rozmístění obyvatelstva, a sice z několika hledisek. Tato hlediska mohou být ekonomického, geografického, sociálního či demografického charakteru (Toušek et al. 2008) a ovlivňovat tak charakteristiky regionů, měst a sousedství (Skeldon 2018). Migrace má vliv na přerozdělování populace a ovlivňuje mnoho sociálních aspektů (např. rodinné složení, vzdělání, zdraví) a ekonomické aspekty (pracovní trh) (Castles et al. 2014). Migrace nepočíná a nekončí pouhým rozhodnutím k migraci, ale jedná se o komplexní a dlouhodobý proces, který se dotýká jak samotného migranta, tak původní i hostitelské společnosti (Skeldon 2018).

Rozhodne-li se jedinec či celá domácnost k mezistátní migraci (přeshraničnímu pohybu), obvykle z toho mohou vznikat v budoucnu další vnitřní migrace (vnitrostátní pohyby) (Čermák, Janská 2011) v různých prostorových měřítkách (Rabe, Taylor 2012). Toto s sebou nese dopady na všechny sféry společnosti a na její diverzifikaci,

³ Dopadům evropské krize v kontextu jihoevropských zemí se věnují dále např. Mohino a Urena (2020). Autoři upozorňují na větší náchylnost migrantů na dopady krize oproti majoritní společnosti, a to zejména proto, že krize nejvíce zasahuje do trhu práce, kdy migranti většinou vykonávají nejvíce postižené oblasti trhu. Na druhé straně je pro migranta často situace na pracovním trhu i přes dopady ekonomické krize stále lepší než v jeho zemi původu. V období ekonomické krize se liší jak množství migrantů a cílové lokality, tak také samotné faktory ovlivňující migranta, od nekrizového období.

⁴ Vliv pandemie na dynamiku obyvatelstva je zajímavým námětem pro další výzkum.

z geografického hlediska pak zejména na geografickou diferenciaci (Čermák, Janská 2011). Řada autorů upozorňuje na problém, který spočívá v převládající pozornosti na mezinárodní migraci a meziregionální mobilitu a na opomíjení tématu rezidenční mobility (Short 1978; Coulter, Scott 2015).

Na nutnost zkoumání migrace cizinců a domácí populace upozorňují Čermák a Janská (2011), kteří hovoří o sociálních, geografických, politických a ekonomických vlivech. Na rostoucí zájem politiků upozorňují i Rabe a Taylor (2012), kteří vedle tohoto důvodu uvádí rostoucí zájem médií. Migrace prostupuje téměř všemi aspekty současné společnosti (Papastergiadis 2018) a je jednou z nejproblematictějších proměnných populace (Castles et al. 2014), která vyžaduje multidisciplinární přístup. S rezidenční mobilitou se za život setká každý, ať už v rámci vlastní osobní zkušeností, nebo nepřímo dopady rezidenční mobility na sousedství, v němž člověk žije.

Jak z výše uvedeného vyplývá, ani sami autoři se neshodují na jednotných definicích mobility a migrace, těchto komplexních procesů. Co však lze spatřovat jako jejich společný znak je to, že v sobě skrývají dvě důležité informace, a sice informaci časovou a prostorovou. Mobilita obyvatelstva je vykonávána v různých časových a prostorových měřítkách, přičemž migrace je formou mobility, která obsahuje přímou změnu bydliště (rezidence), ať už na území jednoho města, nebo v rámci kontinentů (Gregory et al. 2011). Jakubczak (1989) uvádí nadřazený pojem migrace a rezidenční mobility, kterým je geografická mobilita. Rozdíl mezi pojmy vidí ve vzdálenosti a důvodech stěhování. Zatímco rezidenční mobilita je pohybem na kratší vzdálenost (viz výše), migrace je pohybem na vzdálenosti delší. Jako hlavní důvod stěhování udává trh práce a s ním související změny zaměstnání.

Nejen z tohoto hlediska jsou tyto druhy geografické mobility (tj. migrace a rezidenční mobilita) zajímavým předmětem studia geografů, kteří se zaměřují na zákonitosti v krajinné sféře a vztahy mezi nimi. Jedná se o procesy, které ovlivňují samotný vývoj míst, ale také vztahy mezi těmito místy a mezi lidmi, kteří v těchto místech žijí (Skeldon 1997).

Autorka pro účely předkládané diplomové práce rozumí rezidenční mobilitě jako intra-urbánním pohybům, tedy pohybům na krátké vzdálenosti. Tento pohyb je ovlivňován mnoha faktory, mezi nimiž figurují zvláště odlišné individuální charakteristiky. Různé skupiny populace mají různé tendence k rezidenční mobilitě. Zároveň jejich individuální charakteristiky vypovídají o tom, zda jsou schopni zlepšit prostředí, v němž žijí. Od

individuálních charakteristik jedinců se tedy odvíjí i další charakteristiky prostředí, tedy potenciální faktory. Zároveň tedy autorka vnímá rezidenční mobilitu jako proces, který ovlivňuje podobu městského prostředí a podílí se na utváření oblastí deprivace (Bailey, Livingston 2005).

2.2 Vybraná typologická kritéria rezidenční mobility

Člověk se uchyluje k pohybu, ať už na kratší či delší vzdálenosti, od počátku věků. Co se však mění, jsou důvody, které ho k němu vedou. Zatímco dříve to byla primárně potřeba potravy, či potřeby související s environmentálními podmínkami, rychle se měnící svět (Golledge, Stimson 1996) v důsledku významných světových událostí a globalizace přispěl k tomu, že dnes jsou hlavní motivace pohybu odlišné. To je dáno především tím, že člověk dnes disponuje prostředky, které mu výrazně usnadňují pohyb vykonat. Hovořit lze zejména o ekonomických, technologických a geopolitických faktorech (Maslova, Chiodelli 2018). Tyto faktory při hodnocení mobility přispívají k odlišnostem principiálních kritérií tohoto procesu. Těmito kritérii jsou například vzdálenost, důvody, trvání a četnosti pohybů. Je tedy zapotřebí sledovat celkový vývojový kontext, ve kterém ke geografickým mobilitám dochází (Skeldon 2018), a chápat je v rámci širokých socioekonomických procesů.

Další část textu se zaměřuje pouze na rezidenční mobilitu. Jak bylo naznačeno výše, autorka předkládané diplomové práce chápe rezidenční mobilitu jako vnitroměstský proces trvalejšího přemístění (práce je zaměřena na vnitropražské stěhování), který ovlivňuje jedince, populace a celá sousedství a k němuž dochází, pokud cítí jedinci či domácnosti potřebu své bydlení změnit, a to z různých důvodů (např. zaměstnání, školy atd.). Hlavní motivací je ovšem dle autorky snaha o zlepšení více charakteristik prostředí, v němž jedinec (nebo domácnost) žije. Tato forma mobility úzce koresponduje s mobilitou sociální.

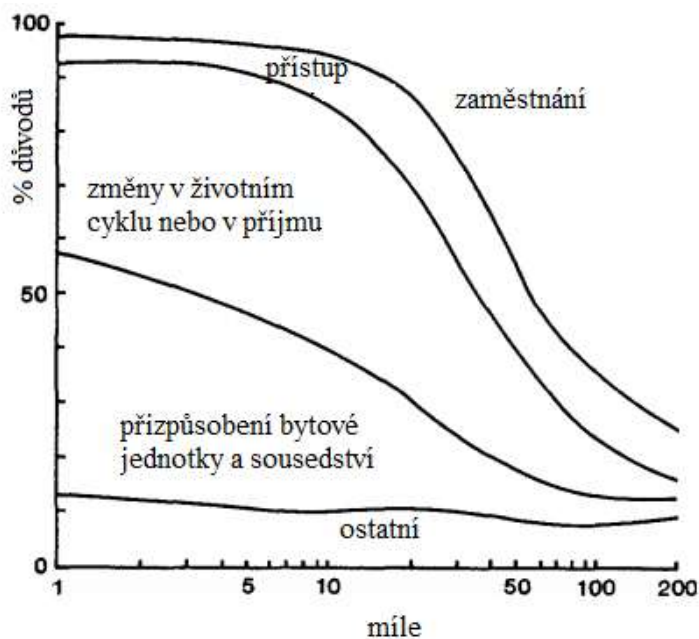
Témata vztahující se k rezidenční mobilitě se primárně zaměřují na proces mobility jako takový. Studovány jsou charakteristiky jedinců uchylujících se k rezidenční mobilitě, ale také těch, kteří naopak setrvávají na jednom místě. Studován je také rozsah a dopad této mobility, jak na osoby přímo se účastnící stěhování, tak na původní obyvatele v dané lokalitě a na samotné prostředí (Finney, Catney 2012). Zjednodušeně lze říci, že pozornost je věnována tomu, kdo se pohybuje, odkud, kam, na jak dlouho a z jakého důvodu.

2.2.1 Vzdálenost, délka trvání

Již Ravenstein ve svých pracích z konce 19. století (Ravenstein 1885, 1889) hovořil o tom, že velký počet migrantů se uchyluje spíše k pohybům na kratší vzdálenosti, a že častěji se k těmto pohybům uchylují mladí dospělí, než je tomu u rodin s dětmi. Poskytl tak první ucelený přehled věnující se problematice lidské migrace v podobě několika migračních zákonů. Délka těchto pohybů je jednou ze základních výzkumných otázek vědců věnujících se tématu. Řada autorů došla k závěru, a potvrdila tak Ravensteinův zákon, že v rámci vnitřní migrace převažují pohyby na kratší vzdálenosti (Rossi 1955/1980; Bailey a Livingston 2007; Přidalová 2013). I samotná definice pojmu rezidenční mobility může být interpretována na základě rozdílů ve vzdálenostech těchto pohybů.

Vzdálenost, na kterou se jedinci přemísťují, může záviset také na počátečním impulsu a motivaci. Zatímco za zaměstnáním jsou lidé ochotni se přemísťovat na delší vzdálenosti (obrázek 2), neboť přestěhování do lokality s lepšími pracovními příležitostmi může do budoucna představovat zlepšení ekonomického i sociálního postavení, u důvodů souvisejících přímo s bydlením jsou to spíše kratší vzdálenosti (Clark, Lierop 1987; Eluru et al. 2009).

Obrázek 2: Rozdělení důvodů pro pohyb podle vzdálenosti

Zdroj: Gleave, Cordey-Hayes (1977); Clark, Lierop (1987); upraveno

Model distribuce důvodů ke stěhování dle vzdálenosti (krátké i dlouhé) (obrázek 2) byl původně vytvořený Gleavem a Cordey-Hayes (1977), který využili a upravili ve své studii Clark a Lierop (1987). V tomto modelu figurují čtyři hlavní faktory, od nichž se odvíjí vzdálenost stěhování. Těmito faktory jsou výše zmíněné zaměstnání, místní trh s bydlením, změny v životním cyklu nebo v příjmu a sousedská adaptace. Mezi důvody stěhování na krátké vzdálenosti konkrétně uvádí vliv životního cyklu a přístupnosti bydlení. Na druhé straně mezi důvody stěhování na delší vzdálenosti udávají jmenovitě faktor zaměstnávání. Dle autorky diplomové práce do tohoto modelu nebyly zahrnuty všechny relevantní faktory, které mohou ovlivňovat vzdálenost rezidenční mobility. Dle ní se může jednat i o další soubor charakteristik prostředí, jako jsou např. zelené plochy ve městě či dostupnost veřejné dopravy ad. Tyto charakteristiky mohou ovlivňovat faktory, jež byly zahrnuty do modelu distribuce ke stěhování. Je ovšem nutné zamýšlet se nad celkovým prostorovým a časovým kontextem, jak bylo diskutováno výše, proto lze předpokládat, že se mění i preference jedinců a domácností, ale i jejich možnosti.

Vedle prostorového hlediska je ve studiích rezidenční mobility pracováno také s hlediskem časovým. Pod časovým hlediskem může být rozuměna délka, po kterou jedinec setrvává na určitém místě. Na proměnlivost migrace v prostoru a čase (např. vlivem politických procesů v rámci evropeizace a ekonomických procesů v rámci globalizace), upozorňují např. Borkert et al. (2006). Ti ji definují jako proces podílející se na zlepšení životních podmínek jedinců, ale i celých domácností. Charakteristikami migrace na základě různých časových a místních specifik se zabývá také Skeldon (2018), který upozorňuje na to, že se nemusí jednat pouze o jediný pohyb, ale že lidé se pohybují tam a zpět, a to jak krátkodobě, tak dlouhodobě.

Člověk se uchyluje k rezidenční mobilitě v případě, že pociťuje nějaké nedostatky a touží po zlepšení svých životních podmínek a převáží potenciální přínosy stěhování nad těžkostmi s ním spojenými (Kosinski, Prothero 1975). K tomu, aby mohl pohyb vykonat, ovšem potřebuje určité prostředky, jimiž ne každý člověk disponuje. Člověk je od přírody zvědavým tvorem a je hnán touhou po objevování nových míst, zároveň má však každý člověk potřebu pocitu zakořenění a bezpečí domova (Pooley 2017). Laszkiewicz et al. (2017) vyzdvihují, že na délce bydlení se podílí i pocit sounáležitosti a připoutanosti k místu. Tento druh vztahu s místem založený na emočních faktorech a životních zkušenostech Boccagni (2017) definuje jako domov. Doba setrvání ve vybraném území se vedle charakteristik daných lokalit odvíjí i od spokojenosti s bydlením a společenstvím, ve kterém

člověk žije (tedy místní sociální vazby), výše zmíněný pocit bezpečí a individuální potřeby jedince (Clark, Lisowski 2017a).

2.2.2 Strukturní znaky, příčiny a motivace rezidenční mobility

Domov představuje základní jednotku migrace i mobility a je jednotkou v časoprostoru. Domov, který k sobě váže pocit bezpečí a důvěry v určité prostředí, závisí dle Boccagniho (2017) na řadě emotivních a kognitivních atributů. Lze tvrdit, že tato myšlenka v sobě skrývá tzv. behaviorální přístup, který spočívá v tom, že je prostor utvářen chováním jedinců a kognitivními procesy, ostatně tento přístup deklaroval i Herbert (1973). Každý jedinec svým pohybem přispívá k utváření prostoru.

Zůstaneme-li u těchto behaviorálních přístupů, je nutné zmínit, že rezidenční mobilita s sebou nese také určitá rizika a stresové faktory. Právě proto existují na jedné straně jedinci, kteří se pohybují častěji než jiní a na druhé straně ti, kteří naopak setrvávají na jednom místě. Odráží se v tom náchylnost vůči tomuto stresu (Clark, Lisowski 2017b), ale také demografické charakteristiky a fáze životního cyklu.

Psychologická strana rozhodovacího procesu je důležitým činitelem (Kahneman 2000), v konečné fázi rozhodovacího procesu o tom, zda migrovat, však není rozhodnutí nikdy zcela racionální, jelikož každý jedinec je jiný a má odlišné výchozí podmínky (např. rodina s dětmi vs. svobodní jedinci), překážky (např. sociální postavení) (Lee 1966). Rezidenční mobilita vyžaduje nejen ekonomické, ale rovněž mentální náklady (Clark, Lisowski 2017b). Psychologické rozhodování při rezidenční mobilitě ve městech (tedy tzv. mikro přístup k migraci, který má kořeny v neoklasické ekonomice⁵) jde ruku v ruce s makro geografickými přístupy, mezi nimiž figurují socioekonomické a fyzické prostředí, tj. faktory jako nezaměstnanost, mzdy, ad. (Cadwallader 1989, 1992).

Clark a Lisowski (2017a) provedli na příkladu Austrálie výzkum, do kterého vstupovaly prediktory vztahující se k domácnosti, životním změnám a trhu s bydlením. Na

⁵ Neoklasická ekonomie zahrnuje dva základní přístupy k migraci. Těmi je přístup makroekonomický a mikroekonomický. Tyto dva přístupy se v podstatě liší svým měřítkem. Makroekonomické přístupy zahrnují vysvětlení migrace v rámci rozdílů mezi státy (např. mzdy), zatímco mikroekonomické přístupy jí řeší na úrovni jednotlivců (tj. zisky a ztráty). V obou případech je migrace způsobena nerovnostmi na trzích práce (Palát 2014).

druhé straně stály demografické charakteristiky jako věk, rodinný stav a pohlaví, ale také socioekonomické charakteristiky jedinců (tj. příjem, zaměstnání a vzdělání). Autoři mimo jiné potvrdili klesající trend rezidenční mobility s rostoucím věkem. Větší šanci k rezidenční mobilitě dle autorů mají mladší jedinci, pravděpodobněji se také přestěhují rodilý mluvčí než cizinci a ti, kdo žijí v nájmu. Události a změny související se životním cyklem jsou jedněmi z nejdůležitějších prediktorů změny bydlení a výsledku mobility. Skupiny byly zkoumány dle jejich preferencí stěhování (skupiny osob, které se hodlají přestěhovat, nehodlají přestěhovat a ty, které neví, zda se k rezidenčním pohybům v budoucnu uchýlí). Dle výsledků výzkumu u těchto rozdílných skupin se nakonec ukázalo, že věk není nejzásadnějším prediktorem přestěhování se, tím jsou události v průběhu života (životní cyklus) a vlastnický vztah k bydlení. Autorka předkládané diplomové práce se domnívá, že u vnitropražské mobility cizinců bude věk představovat důležitý faktor a že rozdílné věkové skupiny budou jinak náchylné k rezidenční mobilitě, ostatně role věku byla popsána již výše.

Tzv. nerovnovážený model Coultona et al. (2012) předpokládá, že k rezidenční mobilitě dochází pouze za nevyhovujících životních podmínek, kdy existuje určitá nerovnováha. Jedinec zvažuje zisky a ztráty vyplývající z vlastností jeho bydlení. Zisky a ztráty jsou jedním ze základních postulátů neoklasické ekonomiky. Mezi dalšími je homogenita jedinců spočívající v individuálním chování každého z nich, řízeného jejich osobními potřebami, a především touhou po maximalizaci užitku. Tyto myšlenky utváří základ neoklasické teorie, jejímiž představiteli byl např. Léon Walras, či Alfred Marshall (Blažek, Uhlíř 2011). Pokud převáží zisky z mobility nad ztrátami a existuje předpoklad maximalizace užitku, lidé se dávají do pohybu (Clark, Lisowski 2017b). Autorka předpokládá, že v rámci zkoumání charakteristik prostředí sestávajících z možných faktorů ovlivňujících vnitropražskou rezidenční mobilitu bude prokázána snaha o maximalizaci užitku cizinců. Tzn. že cizinci se budou stěhovat blíže ke studovaným charakteristikám (možným faktorům) prostředí.

Dalšími pojmy souvisejícími se zisky a ztrátami jsou tzv. push a pull faktory (Bogue 1963; Lee 1966; Jansen 1969; Zimmerman 1996). Tyto termíny označují důvody vedoucí k rozhodnutí o migraci, představují její důležité činitele a spouštěče. Tyto faktory ovšem neovlivňují pouze samotné rozhodnutí k tomu vykonat pohyb, ale také načasování tohoto pohybu a umístění, tedy to, kam se migrant pohybuje (Coulton et al. 2012). Lee (1966) mezi pull faktory uvádí například vzdělání, zaměstnání či rodinu. Mezi push faktory poté zařazuje negativní jevy jako špatné podmínky bydlení, nedostatek pracovních míst, špatné

zdravotnictví aj. Push a pull faktory se tedy dotýkají několika oblastí – oblasti ekonomické, kulturní, ale také oblasti environmentální. Na rovině vnitropražské rezidenční mobility vnímá autorka této diplomové práce charakteristiky prostředí (faktory) jak původního místa bydliště, tak faktory nového místa bydliště, kdy každý migrant zvažuje obě strany.

Mobilita je dle Clarka a Morrisona (2012) ovlivněna věkem. Vlivu věku na rezidenční mobilitu obyvatelstva se věnují rovněž Finney a Catney (2012). Ty určily věkovou skupinu, která má největší tendence uchýlit se k pohybu. Dle nich se nejčastěji uchyluje k tomuto druhu pohybu skupina mladých dospělých, tj. lidí mezi 20 až 39 lety. Tato skupina je nejvíce ovlivňována faktory jako je trh práce, manželství a hledání domova. Vedle této skupiny se dále jedná o dětskou a teenagerovskou skupinu populace, tj. populace ve věku 0-16 let. Tato skupina je ovšem ovlivněna rozhodnutími první zmíněné skupiny, tj. rezidenční mobilitou rodičů. Autorky vedle těchto zjištění došli k závěru, že složka obyvatelstva od 40. roku je méně mobilní. Toto částečně dokládá Ravensteinův zákon (1885, 1889), a sice že většinu migrantů tvoří dospělí jedinci. Autorka této diplomové práce předpokládá podobné tendence u stěhujících se cizinců v Praze, ale očekává větší pozorovatelný rozdíl stěhujících se cizinců mezi 20 až 39 lety a ve věku 0 až 16 let. Autorka má tento předpoklad vzhledem k tomu, že cizinci jsou nejvíce motivováni pracovními příležitostmi (diskutované ekonomické důvody migrace).

S věkem mohou souviset další faktory jak demografického, tak socioekonomického charakteru. Jedná se např. o stádium životního cyklu, vzdělání, trh práce a trh bydlení, s tím spojenou kvalitu bydlení, osobní zkušenosti, instituce a další atributy, jako např. etnicita (Clark, Lisowski 2017a, b) a s tím související etnická identita (Holt et al. 2017). Existují rozdíly mezi vnímáním etnické identity v různém věku. Zatímco mladší lidé mají nižší etnické porozumění, tj. jejich etnická identita je výraznější, s rostoucím věkem se může zvyšovat míra etnického porozumění (Holt et al. 2017). Lze tedy konstatovat, že etnická identita se mění spolu s věkem. Etnická identita dle autorky diplomové práce představuje faktor specifický pro určité geografické prostředí. Autorka proto neočekává, že dojde k prokázání tohoto tvrzení v případě Prahy. K věku se dle Clarka et al. (1984) pojí také potřeby velikosti obytného prostoru, která souvisí s fází životního cyklu. Velikost bytové jednotky je dle autorů významným činitelem s velkou váhou v rozhodovacím procesu vedoucím k přestěhování (vedle životního cyklu, typu bydlení, vlastnického vztahu k bydlení).

Výše zmíněné push a pull faktory mohou vést na jedné straně ke zvýšení stupně rezidenční mobility, ale naopak také k nemožnosti rezidenční mobility, o čemž vypovídají výsledky výzkumu Clarka a Morrisona (2012). Z jejich výzkumu vyplývá, že lidé, kteří opouštějí více znevýhodněné oblasti, mohou mít menší šanci zlepšit své podmínky, což v samotném důsledku může vést k jejich klesající mobilitě, a tím pádem až ke klesající mobilitě v celém sousedství. Lidé se díky nevyhovujícím životním podmínkám mohou stát odolnými vůči pohybu, např. kvůli svým finančním nedostatkům, které mohou proces výrazně ovlivnit. V důsledku toho se nemusí zcela ztotožňovat se sousedstvím, ve kterém žijí, a nebudou si s ním vytvářet ani žádné vztahy. Pod nevyhovujícími životními podmínkami jsou myšleny fyzické, ekonomické, ale také sociální bariéry. Dle Clarka et al. (2014) v tomto hrají klíčovou roli faktory jako vzdělání a zaměstnání, které mohou vést v budoucnu k potenciálně vyšší spokojenosti se sousedstvím.

Clark a Lisowski (2017b) ve své studii pracují s tzv. dotačním efektem (tj. užitnou hodnotou) a teorií vyhlídek, které pracují s potenciálním rizikem ztrát vyplývajících z rezidenční mobility. Riziko ztrát je pro člověka důležitějším aspektem než potenciální zisk z přestěhování. Lidé dle nich mohou získat až averzi vůči přestěhování v průběhu života v dané lokalitě získají určité lokalizační výhody (např. vědí kam jít výhodně a dobře nakoupit) a nevýhody (např. špatné sousedské vztahy). K tomu je může vést mnohdy vlastnický vztah k bydlení. Pokud by se přestěhovali, přišli by o své jistoty a došlo by ke ztrátě výhodných dotací (např. obchod) a ztráta této dotace by nemusela být vyvážena výhodami nového bydliště.

S výše popsanými nerovnými příležitostmi a možnostmi uskutečnit rezidenční mobilitu souvisí společensko-prostorová mobilita. Ta tvoří nedílnou součást rezidenční mobility. Vliv prostorového kontextu a sociální mobility je obousměrný, jedno ovlivňuje druhé. Tomuto tématu se věnuje řada autorů, kteří studují geografický pohyb mezi postavením jednotlivců v systému sociální stratifikace společnosti (Zhou 1992; Clark, Morrison 2012). Clark a Morrison (2012) apelují na nezbytnost geografického přístupu při studiu sociální mobility. Každá sociální mobilita s sebou nese důsledky pro samotný prostor. Autoři další studie zaměřující se na rozsah společensko-prostorové mobility, vnitřních pohybů a pohybů napříč hierarchickou strukturou sousedství jsou Clark et al. (2014). Autoři rozlišují tzv. nižší a vyšší úroveň deprivace. Pod těmito termíny rozumí stupně společensko-prostorové mobility ve smyslu přesunu do rozlišných oblastí. Vyšší úrovní deprivace autoři označují situaci, kdy se jedinec či celá domácnost přesune do méně znevýhodněné oblasti, což

způsobí klesající charakter společensko-prostorové mobility a může docházet ke snížení sociálního postavení.

Vrátíme-li se zpět k primárním charakteristikám, které mají vliv na to, zda jedinec vykoná či nevykoná pohyb v podobě rezidenční mobility, jedná se vedle výše zmíněných demografických atributů i o tzv. životní cyklus („*life cycle*“) a události v průběhu života („*life course*“), které souvisí jak s demografickými, tak socioekonomickými charakteristikami jedinců (Clark et al. 1984; Eluru et al. 2009; Rabe, Taylor 2010; Finney, Catney 2012; Aybek et al. 2015; Sapiro 2016; Clark, Lisowski 2017a,b). Pojmy se často setkávají s těžkostmi přesných definic a vystižení jejich rozdílů. Alwin (2013) definuje životní cyklus jako stadia v průběhu života jedince (dětství, střední věk ad.). Tato stadia považuje za sociální konstrukty. Jako „*life course*“ pak označuje všechny události v životě jedince vztahující se ke vzdělání (zahájení/ukončení studia), zaměstnání, manželství, ad. Alwin (2013) tyto události označuje jako trajektorie rolí. Každý jedinec ve svém životě prochází mnoha životními rolemi (role jako dítě, student, zaměstnanec, důchodce, ad.). Přejít mezi jednotlivými rolemi s sebou nese nové výzvy. Pojmy se nemusí vztahovat pouze na jednotlivce, ale i na celou domácnost. S trajektorií rolí se mění také pohybové vzorce jedinců, domácností. Vzhledem k tomu, že datová základna nedisponuje daty o celé domácnosti, ale pouze o jedincích, není možné říci, do jaké míry zde budou potvrzeny tyto efekty. Lze na ně usuzovat pouze z rodinných stavů stěhujících se cizinců, kdy lze předpokládat, že osoby v manželském svazku budou mít jiné migrační chování ve městě než cizinci svobodní. Usuzovat by šlo také dle věku cizinců v dětské složce populace. Tyto domněnky jsou v souladu s prací Clarka a Lisowského (2017a), kteří podobně zkoumali, jaké dopady na pohyb může mít změna trajektorie rolí. Zkoumali, o kolik se zvýšila rezidenční mobilita lidí po sňatku, po narození dítěte či po rozvodu anebo rozchodu. Rozdíl intenzity mobility byl například u rozchodu vyšší než u rozvodu, což autoři odůvodňují tím, že ve druhém případě již mobilita proběhla.

Studii, která pracuje s událostmi v průběhu života jedince, je mj. práce Coultona a Turnera (2012), kteří rozlišují domácnosti na stěhující se, nově příchozí a usedlé. Pomocí shlukové analýzy rozlišili několik typů rezidenční mobility. Rozlišili tyto typy: 1) domácnosti v nouzi (kde převládají ekonomické či rodinné potřeby), 2) tzv. pozitivní typ rezidenční mobility z hlediska volby bydlení (jedinec má možnost vykonat rezidenční mobilitu a jít za lepším, nebo je spokojený s dosavadním bydlením a může setrvat v tomto místě) a 3) typ, kde převažující rezidenční poloha je určována životní fází a složením

domácnosti. Rozhodující je tedy již výše zmíněný životní cyklus, který hovoří o uspořádání života jedince (tj. např. o manželském stavu, rodinném uspořádání), přičemž nejčastěji se k rezidenční mobilitě rozhodnou mladí dospělí (Clark, Lisowski 2017a). Dle Sapira (2016) změny v rámci životního cyklu (složení domácnosti, příjmy domácností) způsobují změny v oblasti bydlení, ale mají menší váhu než hlavní faktory jako věk a vlastnický vztah k bydlení. Vzdělání, rok příjezdu do země, dostupnost zdravotní péče a pohlaví jsou pak faktory s menší vahou. Studii věnovanou determinantům vnitřní migrace malých kulturních skupin zpracovával Sapiro (2016) na základě dat pro území Anglie a Walesu, je tedy zapotřebí vzít v úvahu, že se nejedná o obecně platné zákonitosti, obzvláště jedná-li se o tak specifické kulturní skupiny jako jsou Židé, Arabové, Číňané a Sikhové.

Výše diskutovaná společensko-prostorová mobilita je dle Clarka et al. (2014) hierarchizována z hlediska příležitostí na základě vlastnického vztahu k bydlení. Trh s bydlením je jednou z mnoha makroekonomických sil, které se podílejí na rezidenční mobilitě (Coulton et al. 2012).

Proces rezidenční mobility je komplikovaný, neboť se nejedná pouze o soubor individuálních rozhodnutí, ale i mnoha makroekonomických sil (např. zaměstnanost). Vedle trhu s bydlením se dle Coultona et al. (2012) dá jako další makroekonomická síla označit rasová segregace. Obecný termín segregace označuje „*míru rozdílů v prostorovém rozložení rozmanitých sociálních skupin obyvatelstva*“ (Temelová, Sýkora 2005, s. 5). Dle autorů je na segregaci nahlíženo jako na společenský problém. Autoři se věnují také tématu rezidenční segregace a uvádí několik jejích podtypů, které se odvíjí od socioekonomických, kulturních a etnických charakteristik skupin. Na jedné straně lze hovořit o dobrovolné (označována také jako separace) a na druhé straně o nedobrovolné segregaci. Mohou se zde totiž odrážet nevyhovující ekonomické charakteristiky jedinců, kteří se díky nim nemohou dát do pohybu a zlepšit tak své životní podmínky. Etnické charakteristiky jsou dle Finney a Catney (2012) prozatím poměrně málo prozkoumaným tématem v rámci vnitřních migračních procesů, navzdory navyšující se rozmanitosti evropské společnosti (viz níže).

2.3 Vybraná typologická kritéria rezidenční mobility – srovnání

Tato podkapitola srovnává výše popsaná typologická kritéria rezidenční mobility na území několika měst a států. První podkapitola shrnuje poznatky o rezidenční mobilitě migrantů a etnických menšin ve vybraných zemích. Druhá podkapitola shrnuje poznatky o rezidenční mobilitě vysoce kvalifikovaných cizinců. Poslední podkapitola přináší shrnutí faktorů, které mohou ovlivňovat rezidenční pohyby.

2.3.1 Rezidenční mobilita migrantů a etnických menšin

Souvislosti rezidenční mobility a trhu s bydlením na příkladu Nizozemska sledovali Clark et al. (1984), kteří se na téma zaměřili z hlediska charakteristiky vlastnického vztahu k bydlení a životního cyklu. Výsledky provedených analýz, v nichž autoři pracovali s věkem jedince, událostí, jako je narození dítěte, velikostí domácnosti, typem domu, vlastnickým vztahem k bydlení a velikostí prostoru (m^2/osoba), potvrdily význam prostoru v rozhodovacím procesu a rozdílné potřeby bydlení v souvislosti s životním cyklem a vlastnickým vztahem k bydlení. Za „*nejkonzistentnější jediný prediktor sklonu k pohybu*“ označili Clark et al. (1984, s. 41) dostupné metry čtvereční, ovšem i ostatní výše zmíněné faktory, jako např. narození dítěte, přispívaly k pravděpodobnosti rezidenční mobility.

Vztah mezi rezidenční mobilitou a novou bytovou výstavbou za pomoci korelačních analýz analyzovala na území Prahy Přidalová (2013). Díky těmto analýzám byla zjištěna existence korelace mezi těmito dvěma jevy. Při zkoumání souvislostí mezi rezidenční mobilitou a proměnnými jako bytová výstavba či vlastnický vztah k bydlení je nutné brát do úvahy rozdílný socioekonomický status jedinců, který spolu s lokalizací nové bytové výstavby či revitalizací starších bytů, může způsobovat nerovné podmínky a prohlubovat sociální nerovnost, vytvářet etnické vyloučení a následnou segregaci, a to i v Praze, jak uvádí Přidalová a Ouředníček (2017).

Jako jeden z aspektů rezidenční mobility bývá uváděna etnicita (viz výše). S etnicitou souvisí možná segregace a koncentrace různých etnických skupin. Etnická segregace je tématem, které je podrobováno studiím zejména na území Severní Ameriky (Andersen 2019). Dalším náhledem na segregaci přispěl Andersen (2019), který pod tímto procesem rozlišuje dva druhy nerovností. Autor odlišuje nerovnost sociální a prostorovou, od kterých se odvíjí rozdílné vlastnosti jednotlivých sousedství (od sociálního statusu po

kvalitu bydlení a kvalitu životního prostředí). V tomto směru se odráží socioekonomické postavení jedinců – bohatí lidé mají prostředky na větší investice do svého okolí. Andersen (2019) řadí mezi nejvýznamnější faktory podílející se na etnické segregaci etnický původ, politiku bydlení a územní plánování, s čímž souvisí také celkový obraz města a jeho charakteristiky či integrační politika. Jako poslední faktor uvádí státní podmínky.

Bolt a van Kempen (2010) upozorňují na omezenost segregačních výzkumů, které neříkají nic o konkrétních osobách a ignorují otázku jejich rezidenční mobility, v důsledku čehož mohou být výsledné segregace a koncentrace zkresleny o absenci dynamiky rezidenčních pohybů různých etnických skupin (není možné zaznamenat obrat populace v území bez studia rezidenční mobility). Autoři porovnávali rezidenční mobilitu etnických menšin a domácí populace v Nizozemsku. Zjistili, že etnické skupiny se ze svých koncentračních oblastí stěhují méně často než domácí populace a že mají tendence stěhovat se z oblastí nízkých koncentrací do oblastí, kde jsou etnické skupiny více koncentrovány⁶.

Etnické rezidenční segregaci se věnuje na příkladu USA, Kanady, Austrálie, Británie, Izraele a Evropy Massey (1985). Aplikuje zde ekologickou teorii jakožto analýzu sociální oblasti a faktoriální ekologii a hledá souvislosti prostorových a sociálních vztahů. Tyto teorie říkají, že společenský vývoj je obrazem jak sociálního, tak rezidenčního rozrůznění. Autor se na základě poznatků chicagských urbánních ekologů snaží předložit teorii etnické segregace. Výše byly popsány dva druhy nerovností (sociální a prostorové), které mají dopad na jednotlivá sousedství. Tzn. že etnická sousedství se vytváří díky segregaci mezi skupinami obyvatel, která odráží sociální, kulturní a ekonomické vzdálenosti mezi těmito skupinami. V důsledku postupného přejímání prostorových zvyklostí minoritní části populace od populace majoritní může docházet k prostorovému splnutí minority s majoritou (tzv. prostorová asimilace). S prostorovou asimilací souvisí i přejímání zvyklostí rozdílných kultur (tzv. akulturace) a pokud je do procesu začleňování minority do majority

⁶ Na význam etnicity z hlediska rozdílů v rezidenční mobilitě se zaměřovala již Chicagská škola (Přidalová, Hasman 2018). Park, McKenzie, či teoretik sociální ekologie, který vytvořil model města jakožto koncentrické zóny Burgess, jsou někteří z nejznámějších představitelů tohoto směru (Burgess 1925; Jeřábek 2013). Burgess (1925) například vysvětloval důležitost mobility ve smyslu změn městského prostředí. McKenzie (1923) se pak mezi prvními zabýval pojmem sousedství. Všeobecně teoretici Chicagské školy studují, jak se člověk chová v městském prostředí, jak se v něm pohybuje a to, jak soutěží o prostor. Termín, který označuje tento směr studia, se nazývá „*Human Ecology*“ (Park, Burgess 1921).

přidána i mobilita socioekonomická, může docházet k postupnému rozptýlení segregace. Zdůrazňuje, že může docházet k proměnám etnické struktury, na kterou působí obytná struktura. Obytná struktura ovlivňuje interakce a možné vztahy mezi skupinami (sociální, ekonomické).

Sousedským etnickým a rasovým skupinám na území USA se věnují další autoři. Těmi jsou například Reibel a Regelson (2011), kteří se věnují tomuto tématu v období let 1990-2000. Autoři diskutují význam socioekonomických charakteristik menšinových skupin a uvádějí, že ty skupiny, které jsou v rámci těchto charakteristik úspěšnější, mají větší tendence být geograficky mobilnějšími a vedle toho zdůrazňují také jejich možnost lépe se začlenit do majoritní populace a stát se tak méně segregovanými. Dle autorů hrají vazby mezi etniky důležitou roli, neboť pomáhají ke snadnějšímu začlenění. Na druhé straně může vést rychlejší tempo růstu populace menšinové skupiny k vytváření segregovaných etnických enkláv, neboť tempo tohoto růstu má vliv na možnosti snazší integrace do jednotlivých čtvrtí. Dále je uváděno, že nejen příjmy (tedy jeden z řady socioekonomických faktorů) mohou vést k etnické segregaci. Ta může být ovlivněna, jak uvádí Andersen (2019), faktorem, který pojmenovává jako preference bydlení (v tomto faktoru figuruje lokální trh s bydlením, ekonomické důvody a pozice ve společnosti), kdy rozlišuje vedle vlastní volby také preference jednotlivců. Jako další faktor uvádí preference bydlení, kde je rozhodující rodinná situace, kulturní prostředí nebo pozice cizince ve společnosti. Andersen (2019) rovněž poukazuje na fakt, že čím více cizinců ve městě bydlí, tím více se objevuje nevole vůči smíšeným čtvrtím.

Clark (1998) ve své studii o USA odpovídá na otázku, zdali se vytváří nová městská sociálně vyloučená „podtřída“. Hlavním pilířem jeho studie je zkoumání úrovně vzdělanosti přistěhovaných cizinců, které sleduje dle období přistěhování. Jejich skupinu si rozdělil na nedávno přistěhované, dříve přistěhované a vedle nich zkoumal také původně narozené obyvatelstvo. Z výsledků jeho studie vyplynulo, že noví přistěhovatelci jsou méně vzděláni, než tomu je u dříve přistěhovaných a než je tomu u majoritní populace, v důsledku čehož dochází ke zhoršení jejich příjmů a rostoucímu riziku chudoby.

Preferencemi etnických skupin se zabýval Clark (1992) a zdůrazňoval tzv. etnicitu sousedství. Dle něj se jedná o důležitý faktor při výběru nového bydliště. Role preferencí při výběru složení sousedství poukázala na tzv. rasovou homogenitu, čili preference vlastní skupiny cizinců u různých cizineckých skupin. Andersen (2019) podotýká, že etnická

segregace nepramení pouze z chování etnické menšiny, ale také z chování majoritní společnosti. Zaměřuje se na tzv. selektivní migraci jak etnických menšin, tak majoritní populace v souvislosti s etnickými sousedstvími. Poukazuje na souvislosti mezi segregací a sousedstvím, které jsou dány potenciálním rozvojem sousedství. Andersen (2019) studoval na příkladu Dánska mj. etnickou retenci, tedy setrvání etnických menšin v multiethnických sousedstvích. Etnická retence nemá v případě Dánska velký význam pro prostorové koncentrace etnických menšin, jelikož dochází k poměrně časté rezidenční mobilitě ze sousedství s vyšším podílem etnických menšin.

Otázkou, zda rezidenční mobilita může vést ke snížení tendence vytvářet etnickou segregaci, se zabývá Zhou (1992), která se ji snaží zodpovědět na příkladu Číňanů v New Yorku (vedle dalších etnických a rasových skupin). Každá etnická a rasová skupina má svá specifika, jinak tomu není ani u Číňanů. Jejich výraznou charakteristikou oproti jiným etnickým skupinám je větší izolovanost, vysoká zaměstnanost ve službách (obchodní podnikání), silná rodinná a příbuzenská pouta (tedy tzv. sociální sítě). Proto Zhou (1992) předpokládá silný vztah mezi rezidenční mobilitou a socioekonomickými faktory. New York představuje výborný příklad obytné enklávy - Čínskou čtvrť, ve které se soustřeďuje většina pracovních příležitostí. Sociální sítě a jejich dopad na rozhodovací proces podrobili v evropském kontextu výzkumu Büchel et al. (2020), kteří je zkoumali na základě dat získaných švýcarským mobilním operátorem. Sociální kontakty v místě nového bydliště mohou usnadňovat proces „začleňování“ se do nového prostředí, protože jsou zdrojem informací o novém prostředí. Autoři došli k závěru, že menší pravděpodobnost toho, že se přestěhují, mají lidé, kteří bydlí v blízkosti svých kontaktů. Dále zjistili, že lidé s více kontakty mohou být mobilnějšími. Výsledky také naznačily, že lidé si spíše vyberou místo, kde již někoho znají. I zde hraje podstatnou roli věk. S rostoucím věkem dávají lidé přednost být v blízkosti své rodiny než přátel.

Čínskou komunitu vedle dalších kulturních skupin (Židů, Arabů, Sikhů) podrobuje výzkumu také Sapiro (2016), a to na území Anglie a Walesu. Sleduje determinanty vnitřní migrace těchto kulturních skupin, zaměřuje se na to, jak se mezi nimi liší sklony k migraci a faktory migrace. Ve své práci užívá termínu faktor kulturní skupiny, který je jedním z důležitých aspektů migrace. Velkou váhu přikládá vzdálenosti migrace. Dochází k závěru, že kulturní skupiny, které se narodily mimo území Anglie a do země přišly dříve než jiní jedinci z těchto kulturních skupin, mají vyšší tendence ke stěhování. Velkou měrou se na tom podílí také rozdílné věkové profily těchto kulturních skupin.

Cizincům z Asie v evropském městě věnuje pozornost dále Andersen (2019), který dokonce cizince z jihovýchodní Asie žijící ve Velké Británii označuje jako nejvíce segregované skupiny⁷. Dalším územím, kde dochází k vyšší segregaci, je dle něj území střední Evropy⁸. Podotýká, že obecně jsou více segregovanými skupinami cizinci z nezápadních zemí.

Je zapotřebí zmínit některé z autorů, kteří se věnují rezidenční mobilitě v postsocialistickém prostředí, neboť podmínky postsocialistických měst mohou být do značné míry odlišné od podmínek měst na západě, odkud přitom pochází většina teoretických přístupů. Těmito autory jsou například Mägi et al. (2016) a Laskiewicz et al. (2018). Výše byl diskutován problém se sníženými možnostmi rezidenční mobility některých skupin obyvatelstva, jejichž životy jsou díky nedostačujícím socioekonomickým podmínkám podrobeny vynucené nehybnosti. Tento fakt uvádí také Laszkiewicz et al. (2018), kteří tyto skupiny nazývají jako imobilní a poukazují na jejich zhoršené podmínky prostředí, ve kterém žijí a od nějž si nemohou polepšit. Vedle této skupiny obyvatel existují skupiny s vyššími příjmy, které se díky nim stávají mobilnějšími. Autoři podrobují svému výzkumu polskou Lodž. Zkoumají zde socioekonomické nerovnosti bydlení, ale zejména pak kvalitu bydlení ve smyslu prostorové dostupnosti zeleného prostoru. Zmiňují tzv. environmentální spravedlnost, ve které se odráží doba pobytu a vztah a připoutání k místu, které jsou opět ovlivněny nerovnými příležitostmi mezi obyvateli. Obyvatelstvo, které má možnost setrvat déle v místě a může si tak vytvořit větší pouto k místu, jsou povětšinou obyvatelé střední a vyšší socioekonomické třídy, kteří navíc disponují možnostmi volby lepšího bydlení. Oproti tomu lidé nižší socioekonomické třídy mohou mít tendence k tomu setrávat kratší dobu v místě, tudíž si nevytváří pouto k místu pomocí blízkosti urbánních zelených ploch, které mohou ovlivňovat připoutání k místu (dále také např. Razykova et al. 2014).

Mägi et al. (2016) se soustředí na estonský Tallin a zaměřuje se na jiný problém některých postsovětských měst, kterým je etnický rezidenční kontext, a to v podobě

⁷ Více o specifikách čínské komunity v Evropě např. Benton, Pieke (1998). Parker (1998) popisuje mj. historii čínských čtvrtí ve Velké Británii, kdy magnetem Číňanů v 19. století byl Londýn, Liverpool a Cardiff.

⁸ V Česku dle Čermákové (2010) zatím nedošlo ke vzniku výrazných koncentrací etnických minorit. Výjimkou je pražská Libuš s vietnamskou tržnicí SAPA nebo komunita migrantů ze Západu v pražských Nebušicích složených z manažerů a diplomatů. Na neexistenci oblastí s vysokými koncentracemi cizinců v Česku poukazuje v novější studii např. Šimon et al. (2020).

integrace estonsky a rusky mluvících do rezidenčních podmínek. Jak autorka uvádí, u rezidenční mobility existuje řada determinantů, které ji ovlivňují, avšak tyto determinanty mohou fungovat odlišně u různých etnických skupin. Determinantem, který spouští největší rozdíly mezi těmito skupinami v estonské studii, je trh práce a z něj plynoucí finance. Výsledky poukázaly na to, že jen velmi malé procento rusky hovořících se prostorově integrovalo, tzn. že upřednostňovali lokality s dalšími rusky mluvícími, ale záleželo také na tom, kam se tato skupina obyvatelstva stěhovala (např. pokud se stěhovali na venkov, docházelo k větší integraci). Z determinantů, jakými mohou být finance a obecně socioekonomické postavení, vyplývá možná imobilita, jelikož některé skupiny obyvatel disponují ekonomickými omezeními. Odlišnou situaci mezi Estonci a Rusy ovlivnila restrukturalizace ekonomiky, k níž došlo v 90. letech, a která zvýhodnila postavení estonské části populace. Socioekonomické zvýhodnění majoritní populace ovlivnilo vyšší podíl etnik v jejich rezidenčních lokalitách.

2.3.2 Rezidenční mobilita vysoce kvalifikovaných migrantů

Maslova a Chiodelli (2018, s. 216) se věnují přístupu k rezidenční mobilitě z pohledu kvalifikovaných migrantů ze západních zemí do Moskvy. Výzkum neprokázal existenci rezidenčního shlukování cizinců, ale *„obecný gravitační trend směrem k centru města a vzdálenějším oblastem charakterizovaným vysokou kvalitou životního prostředí“*. Tuto vysokou kvalitu životního prostředí je možné nalézt v izolovaných obytných částech města určených pro cizince. Mezi faktory výběru rezidenční lokality figuroval věk, který poukázal na rozdílné preference místa trávení volného času, kdy mladší skupiny „cizinců profesionálů“ (tj. osob, které disponují finančními prostředky a mohou si dovést bydlení v dražších domech a uzavřených lokalitách) chtějí mít vše ve své lokalitě bydliště. Cena a dopravní dostupnost⁹ hrála primární roli především u přechodných migrantů. Celkový charakter sousedství, tj. jeho občanská vybavenost a přístup k zeleni, sportovištím a dětským hřištím, hrál prim u rodin. Mezi faktory, které měly velice nízkou váhu, byly mezinárodní školy a vzdálenost od zaměstnání.

⁹ Faktor dopravní dostupnosti byl zkoumán také v pražském metropolitním regionu. Ukázalo se, že dopravní dostupnost ovlivňuje rezidenční mobilitu, fyzické a sociální aspekty prostředí. Časová dostupnost zaměstnání ovlivňuje výběr bydlení (Vorel et al. 2016).

Migrace vysoce kvalifikovaných pracovníků je tedy dalším tématem, které souvisí s rezidenční mobilitou a jemuž se začala věnovat řada autorů. Mezi dalšími lze jmenovat např. práci Beaverstocka (2005, s. 266), který sleduje mezifiremní transfery vysoce kvalifikovaných zaměstnanců z Londýna do New Yorku. Upozorňuje na důležitost těchto transferů z hlediska jejich „*kosmopolitismu a přeshraničních sociálních a kulturních vazeb, které přispívají k jejich transnacionalismu a statusu elity ve městě*“. Výsledky výzkumu poukázaly na přetrvávající každodenní sociální kontakt s Londýnem (v oblasti pracovní, rodinné i v rovině přátelské komunikace) a na podstatnou úlohu sociálních vazeb s dalšími anglickými domácnostmi kolegů profesionálů a podnikové znalostní sítě.

Beckers a Boschman (2019) se pak soustředí na volby v rámci rezidenčních mobilit vysoce kvalifikovaných cizinců zaměstnaných v Nizozemsku. V těchto pracích vystupují vždy na jedné straně vysoce kvalifikovaní cizinci ze západních zemí, přičemž autoři sledují role charakteristik sousedství, do nějž přicházejí. Tito vysoce kvalifikovaní cizinci nejčastěji směřují do Randstadu, který je významným ekonomickým centrem Nizozemska, či do centra města a zároveň volí nejčastěji lokality s univerzitami a potenciálními zaměstnavateli, tj. nadnárodními společnostmi. Centrum je pro cizince lákavé z důvodu dostupnosti služeb, místních etnických sociálních sítí a celkové mezinárodní atmosféry. Zároveň jsou jejich rezidenčními lokalitami oblasti s dobrou kvalitou služeb, vyšším socioekonomickým statusem (hodnocen na základě velikosti příjmů) a s vysokým zastoupením svobodných jedinců.

Rozdíl samozřejmě existuje mezi těmito skupinami cizinců dle toho, zda se jedná o svobodné osoby nebo o rodiny. Dle těchto skupin se dá usuzovat o preferencích různých čtvrtí. Svobodní jedinci se soustředí do oblastí s převažující zástavbou z předválečného a posledního období výstavby, preferují bydliště blíže ke svému zaměstnání. Rodiny se dle Beckerse a Boschmana (2019) uchylují do oblastí s vyšší průměrnou úrovní příjmů, s více etnickými menšinami, vzdálenost od zaměstnání nehraje primární roli, tu mají spíše mezinárodní školy. Na vývoj preferencí bydlení má vliv také délka bydlení v zemi a nabídka bydlení zaměstnavatelem. Jak se ukázalo, s délkou bydlení souvisí výběr sousedství z hlediska etnických menšin. Zatímco po příchodu do země nejsou etnické menšiny v lokalitě podstatné, po delším pobytu v zemi se začínají tyto skupiny cizinců koncentrovat více do lokalit s etnickými menšinami. Právě v tomto jevu se odráží poskytování bydlení zaměstnavatelem, které je využíváno hlavně v první fázi imigrace do země, kdy většina cizinců chce bydlet co nejbliže své práci. S dobou bydlení souvisí také druh zaměstnavatele.

V první fázi se jedná většinou o mezinárodní firmy, ale po letech se jedná i o lokální zaměstnavatele (Beckers, Boschman 2019).

S tím, jak rostou počty mezinárodních pohybů, se mění rezidenční chování vysoce kvalifikovaných migrantů (Maslova, Chiodelli 2018). Jak Maslova a Chiodelli (2018) svým výzkumem prokázali, v případě Moskvy se nedá hovořit o segregaci krajanů, ale naopak o jejich rozptýlení v prostoru města, tedy o tzv. heterolokalismu, na který poukazoval již Zelinsky a Lee (1998). Tento koncept hovoří o sžití se přistěhovalců s novým prostředím bez toho, aniž by se prostorově shlukovali se svým etnikem. Tento fakt ovšem nijak nesouvisí s jejich sociální vzdáleností se svým etnikem, cizinci udržují své sociální vazby a vzdálenost pro ně v tomto kontextu nepředstavuje problém pro zachování identity jejich etnické komunity.

2.3.3 Shrnutí

Komplexita rezidenční mobility, která utváří podobu měst, vyplývá z literatury. Rezidenční mobilita je procesem, který ovlivňuje jednotlivce a celé domácnosti, vyjadřuje jejich přizpůsobení se životním změnám a potřebám, ale stejně tak ovlivňuje i celá sousedství. Rezidenční mobilita v sobě zahrnuje soubor fyzických, sociálních a environmentálních charakteristik prostředí (jak původního, tak nového místa bydliště).

Jak rešerše odhalila, rezidenční mobilita není výsledkem jediného činitele, ale souhrou mnoha faktorů. Na základě rešerše literatury lze usuzovat, že impulsy ke stěhování jsou ovlivňovány především věkem, který ovlivňuje i samotnou vzdálenost uskutečněné rezidenční mobility. Literatura potvrdila tvrzení, že mladší lidé jsou mobilnější. Toto zjištění souvisí se stádií životního cyklu – lidé mívají v různém věku odlišné potřeby, čelí heterogenním výzvám a mají odlišné preference. Na druhou stranu literatura poukázala na to, že mladší lidé více preferují trávit volný čas ve své lokalitě (Maslova, Chiodelli 2018). Dle dalších zjištění z literatury lze ovšem usuzovat, že věk má větší váhu pro dynamiku rezidenční mobility než životní cyklus (Sapiro 2016).

Literatura potvrdila existenci mnohých dalších demografických a socioekonomických faktorů s různou vahou při rozhodování o přestěhování. Jedním z dalších faktorů, který má dle literatury podstatnou roli v tomto procesu, je trh s bydlením,

kteřý je vedle věku zásadním determinantem (Sapiro 2016; Coulton et al. 2012; Causa, Pichelmann 2020).

Jiným často skloňovaným pojmem v literatuře věnující se rezidenční mobilitě je etnicita sousedství. Rozdílné prameny věnující se tématu v různých městech ovšem docházejí k odlišným závěrům. Některé uvádějí nárůst vlivu tohoto faktoru spolu s délkou setrvání v zemi (Beckers, Boschman 2019), jiní hovoří o rozptýlení (tzv. heterolokalismu) (Maslova, Chiodelli 2018). Je ovšem nutné nezapomínat na rozdíly mezi prostorovou a sociální blízkostí. Ačkoliv se cizinci neshlukují se svým etnikem prostorově, sociální vazby jsou udržovány (Musterd et al. 2016). Sociální kontakty a sociální sítě jsou všeobecně důležité pro získávání informací o potenciálním novém bydlišti a mohou usnadňovat rezidenční rozhodnutí (Büchel et al. 2020).

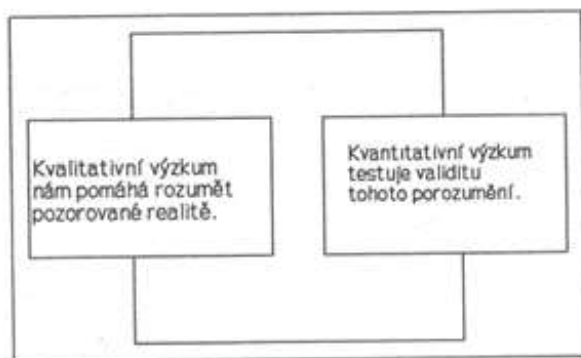
V literatuře figurují také následující faktory. Mezi ně se řadí veřejné služby a jejich dostupnost (v tom i zdravotnická péče, veřejné instituce) (Varady 1983; Beckers, Boschman 2019, Oh 2020), s ní související veřejná doprava (Vorel, Franke 2016; Oh 2020), která usnadňuje přístup např. do zaměstnání. Dopravní dostupnost je důležitá zejména pro přechodné migranty (Maslova, Chiodelli 2018). Mezi indikátory ovlivňující rezidenční spokojenost je často zahrnována prostorová dostupnost zeleně a rekreace (Mägi et al. 2016; Maslova, Chiodelli 2018; Oh 2020). Vzdělání, dostupnost zdravotní péče či pohlaví mají na základě prostudovaných zdrojů menší vliv (Sapiro 2016). Paradoxně jako faktory s nízkou váhou byly shledány také vzdálenosti od zaměstnání, či mezinárodních škol (Maslova, Chiodelli 2018).

Nejpodstatnějším ovšem zůstává celkový charakter sousedství (Maslova, Chiodelli 2018; Oh 2020) a provázanost jednotlivých faktorů, neboť rozhodovací proces je jejich souhrou. Ačkoliv existuje vždy nějaký primární důvod, samotnému rozhodnutí k přestěhování předchází komplexní analýza a zvážení všech zisků a ztrát potenciálních faktorů, což je potřeba respektovat. Na základě prostudované literatury autorka předkládané diplomové práce konstatuje, že je potřeba vedle často studovaných demografických charakteristik stěhujících se uvažovat také o charakteristikách prostředí. Tyto charakteristiky vycházejí z faktorů prostředí, které jsou popsány v následující kapitole (kapitola 3).

3. Metodika

Praktická část diplomové práce sestává ze dvou segmentů, které jsou rozděleny dle druhu užitých metod výzkumu. V průběhu 20. a 21. století došlo k několika významným změnám v přístupech k metodám výzkumu. Laicky by se dalo říci, že výzkum se primárně dělí na kvantitativní, označovaný také jako tzv. extenzivní, a kvalitativní, tj. intenzivní (Reichel 2009), ale není tomu tak. K těmto dvěma přístupům se řadí ještě další, a to tzv. smíšený výzkum (Disman 1993; Hendl 2005; Creswell 2009; Vlčková, Lojdová 2016), který se zejména v poslední době těší oblibě mezi výzkumníky. Termín smíšený design výzkumu označuje kombinaci metod kvantitativních a kvalitativních v jednom výzkumu (Hendl 2005). Tento přístup proto bývá označován také jako tzv. kvantitativně-kvalitativní výzkum (Hanzl 2012). Jak uvádí Disman (1993, s. 290): „*kvantitativní a kvalitativní výzkum jsou vlastně vzájemně komplementární. Výstup z jednoho typu výzkumu je převzat druhou metodou a znalost tak může být kumulována a prohlubována v nekonečném kruhu, nebo snad lépe, spirále poznání*“. Vzájemný vztah těchto dvou druhů výzkumu zobrazuje obrázek 3. Kvalitativní výzkum slouží jako porozumění dané problematice a kvantitativní výzkum má za úkol toto porozumění testovat a ověřovat jeho validitu.

Obrázek 3: Kvantitativní a kvalitativní výzkum

Zdroj: Disman 1993, s. 291

Mezi těmito dvěma druhy výzkumů existuje několik rozdílů, týkajících se jak samotných výzkumných otázek, tak souvislostí, typu studovaných skupin, typu popisu, typických metod, limitů a příslušných testů. Jejich shrnutí provedl například Sayer (1992). Z těchto rozdílů přirozeně vyplývají pozitivní a negativní stránky jednotlivých výzkumů.

Podstatný rozdíl může být viděn např. ve výpovědní schopnosti dat. Kvantitativní data neumožňují hlubší vhled do studovaného problému, jedná se spíše o tzv.

zevšeobecnování, a jsou pouze tzv. „tvrdými daty“, v důsledku čehož mohou mít omezenou výpovědní schopnost. Data tohoto typu jsou ale schopna odhalit zákonitosti jevu ve studované populaci. Na druhé straně kvalitativní výzkum umožňuje exkurz do podstaty těchto dat, byť v omezené míře, jelikož se zaměřuje na výzkum jevu v menším množství případů. Z tohoto důvodu mohou být výsledky kvalitativního výzkumu méně reprezentativní a nebude z nich možné usuzovat na celou populaci (Sayer 1992). Na druhé straně kvalitativní analýza umožňuje na menším vzorku lépe popsat vztahy mezi jedinci a jít více do hloubky. Rozdíly se tedy týkají oblasti redukce informací a velikosti vzorku zkoumané populace.

Hlavním pozitivem kvalitativního empirického výzkumu v podobě rozhovoru je přímá interakce s dotazovaným. Tato interakce umožňuje tazateli vnímat gestikulaci, tón hlasu nebo také váhání při položení otázky dotazovanému (Bell, Waters 2014) a tazateli jsou odhaleny určité situace (Reichel 2009). V neposlední řadě se jedná také o rozdíly v oblasti generalizace výsledků na celou populaci, tedy to, zda je cílem výzkumu reprezentace populace jedinců (kvantitativní výzkum), či reprezentace populace problému (kvalitativní výzkum) (Disman 1993).

Stěžejní část diplomové práce, kvantitativní analýza dat, vychází z anonymizovaných individuálních dat z registrů migrace a klade si za cíl představit obecné trendy ve stěhování cizinců na území Prahy a za použití dalších dostupných zdrojů identifikovat pravděpodobné determinanty ovlivňující rezidenční mobilitu cizinců v Praze. Komplementární částí práce je kvalitativní analýza, která se snaží na vzorku vybrané skupiny cizinců (viz níže) o validaci výsledků získaných z kvantitativní analýzy dat. Zjištěné výsledky z obou částí jsou vzájemně porovnány a diskutovány s aktuální literaturou týkající se rezidenční mobility cizinců.

Kombinace obou přístupů byla zvolena z několika důvodů. Prvním z nich je samotná komplexita takového jevu, jakým je rezidenční mobilita a snaha o zkvalitnění výzkumu ve smyslu eliminace negativ jednotlivých metod. Otázkou, zda lze kombinovat obě tyto metody, se zabývají také Strauss a Corbinová (1999). I dle nich mohou být oba přístupy užity zároveň v jednom výzkumu. Jak uvádějí, kvalitativní výzkum může být užit pro ověření závěrů kvantitativního výzkumu, o což se tato práce snaží, avšak z hlediska rozsahu diplomové práce je přistoupeno jen k malému, byť dostačujícímu vzorku respondentů. Kombinace obou metod napomáhá lepšímu porozumění dané problematiky. Kvantitativní metody jsou aplikovány ve snaze odhalit zákonitosti rezidenční mobility, s kvalitativními

metodami je pracováno za účelem odhalení podstaty jevů a jejich potenciálních zákonitostí a získání detailnějších informací. Při využití obou těchto metod je ovšem nezbytné výsledky integrovat (Vlčková, Lojdová 2016). Je důležité konstatovat, že z důvodu velikosti vzorku vstupujícího do kvalitativní analýzy nelze zobecnit dosažené výsledky na všechny účastníky vnitropražské rezidenční mobility, což je v souladu s cíli kvalitativního výzkumu (o generalizaci na celou populaci usiluje kvantitativní výzkum, viz výše).

U kvalitativního výzkumu neexistuje pevné pravidlo stanovující nutný minimální počet reprezentantů. Koncept nasycenosti vzorku diskutuje ve své diplomové práci Novotná (2020), která vycházela ze studie Guest et al. (2006). Autoři Guest et al. (2006) vycházeli ze šedesáti hloubkových rozhovorů, kdy nástin nasycenosti vzorku odhalili po pouhých šesti rozhovorech. Definitivní nasycenost vzorku pak odhalili po dalších šesti rozhovorech (tj. celkem jim stačilo provést dvanáct rozhovorů). Nasycenost vzorku představuje moment, kdy se odpovědi respondentů při rozhovorech začínají opakovat, tj. zvolený výzkumný vzorek je více méně saturován, nedochází již k získávání nových informací a je potvrzena vhodnost rozsahu výzkumného vzorku a výzkumný problém je správně reprezentován.

3.1 Kvantitativní výzkum

Předkládaná diplomová práce vychází z anonymizovaných individuálních dat z registrů migrace, která byla autorce poskytnuta za účelem výzkumu v rámci této diplomové práce na Katedře sociální geografie a regionálního rozvoje Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy. Tato data spadají do tzv. dat o pohybu obyvatelstva (ČSÚ 2020a), přičemž tato data souvisí s demografickými charakteristikami a událostmi obyvatelstva. Mezi těmito demografickými charakteristikami jsou životní události jako sňatky, rozvody, narození, úmrtí, potraty a pro tuto práci stěžejní data o stěhování, obsahující data za přistěhovalé i vystěhovalé, a to jak v rámci stěhování vnitřního (z obce do obce, v Praze též mezi adresami), tak i zahraničního. Z těchto charakteristik jsou následně odvozovány další ukazatele (např. migrační saldo).

Dle §93 odst. 1 a odst. 2 zákona č. 326/1999 Sb. je (až na výjimky) cizinec povinen do tří pracovních dnů ode dne vstupu na území republiky ohlásit na policii místo svého pobytu. U občanů Evropské unie (dále jen EU) je lhůta pro ohlášení 30 dnů. Zákon mimo jiné udává povinnosti ubytovatelům cizinců, kteří jsou povinni hlásit ubytování cizince (§102, odst. 1 zákona č. 326/1999 Sb.). Migrační legislativa existuje také v podobě dalších

zákonů, jež jsou určeny např. pro specifické skupiny cizinců (např. azylantů). V České republice se rozlišují dvě hlavní skupiny cizinců, a to občané EU a občané třetích zemí (tj. občané ze zemí mimo EU) (ČSÚ 2021a). Kvůli členství České republiky v EU se i české zákony musí zčásti řídit nařízeními Evropského parlamentu.

Data o stěhování byla získávána různými aktéry. Zásadním dokumentem pro získávání dat o tomto typu prostorového pohybu obyvatelstva bylo do roku 2005 tzv. Hlášení o stěhování Obyv 5-12 (ČSÚ 2003, příloha 1). V současnosti je občan České republiky v rámci evidence obyvatel povinen vyplnit na obecním úřadu v novém místě trvalého pobytu přihlašovací lístek k trvalému pobytu (MV ČR 2017, příloha 2), kdy dle informací na portálu hlavního města Prahy musí mít trvalý pobyt v objektu, který je označen číslem popisným nebo evidenčním (Praha 2016). Cizinci ze třetích zemí jsou vázáni povinností hlášení změn svého místa pobytu, a to prostřednictvím pracoviště ministerstva vnitra, do jehož obvodu spadá nové místo bydliště. Lhůta pro hlášení je 30 dnů a nutnost hlášení této změny se řídí typem pobytu. Jedná-li se o cizince ze třetích zemí s trvalým pobytem, jsou povinni tuto skutečnost ohlásit, jestliže změna bydliště bude delší než 180 dnů, u cizinců s uděleným vízem nad 90 dnů a dlouhodobým pobytem je to 30 dnů (MV ČR 2021c). Pro tyto účely slouží dokument Doklad (potvrzení) o zajištění ubytování právnické nebo fyzické osoby a případný Tiskopis pro oznámení změn (MV ČR 2021d, příloha 3 a 4). Pro cizince z EU platí povinnost ohlášení změny pobytu, přesáhne-li pobyt na jiné adrese 180 dnů, lhůta je stejná jako u cizinců ze třetích zemí (MV ČR 2020).

Co se v průběhu let měnilo, byli samotní aktéři sběru dat, prostřednictvím nichž docházelo k získávání těchto informací. V případě stěhování občanů Česka to byly do roku 2004 ohlašovny pobytu a v případě cizinců pak okresní úřadovny cizinecké a pohraniční policie České republiky. Od roku 2008 se hlavním aktérem sběru dat cizinců a občanů Česka stalo Ministerstvo vnitra, které data zpracovává v jednotném Informačním systému evidence obyvatelstva. Do roku 2007 byly registry odděleny a zdrojem dat o stěhování cizinců bylo Ředitelství služby cizinecké policie a jeho Cizinecký informační systém. Z toho mohou vyplývat nesrovnatelnosti a omezenosti dat (ČSÚ 2010).

Formulář Hlášení o stěhování Obyv 5-12 (ČSÚ 2003) obsahoval informace vztahující se k vybraným demografickým a migračním charakteristikám (tj. odkud, kam a proč, tj. důvod stěhování) a také informaci týkající se nejvyššího dosaženého vzdělání. Hlášení o stěhování (Obyv 5-12) bylo vyplňováno za cizince s povolením k trvalému pobytu

na území Česka s vízem nad 90 dní a s azylem na území Česka jakéhokoliv věku (ČSÚ 2003). Současná databáze obsahuje jak vybrané demografické, tak migrační charakteristiky. Data již neobsahují informaci o důvodu migrace a vzdělání stěhujících se osob. V současnosti jsou v rámci formuláře Doklad (potvrzení) o zajištění ubytování cizinců zjišťovány informace vztahující se k ubytovateli (jméno, příjmení, datum narození, ad.), doba, po kterou bude ubytování poskytnuto, adresa a údaje o cizinci (jméno, příjmení, datum narození, státní příslušnost, cestovní doklad). Při ohlášení změny místa trvalého pobytu je nutno doložit Přihlašovací lístek k trvalému pobytu, kde je nezbytné vyplnit údaje ohledně původního a nového místa bydliště (MV ČR 2017).

Databáze s vybranými demografickými a migračními charakteristikami, z nichž vychází předkládaná diplomová práce, byla poskytnuta pro období let 2012–2015, z tohoto důvodu je pracováno primárně s tímto časovým intervalem. Jedná se přitom o období poznamenané globální ekonomickou recesí, o níž bylo diskutováno v úvodní kapitole práce. Ekonomická krize započala v roce 2008, měla vliv na migrační proudy a přispěla k navýšení nelegální migrace a negativním postojům vůči migrantům, kteří byli vnímáni jako osoby zabírající pracovní místa majoritní společnosti (Koehler et al. 2010).

Hospodářská krize ovlivnila rychlost globálního hospodářství, kdy došlo k jeho zpomalení, a v důsledku toho také k nárůstu nezaměstnanosti, zejména mladých lidí. Tato skutečnost se dotkla mnoha zemí a dopady ekonomické krize (viz kapitola 2) jsou stále v některých zemích EU citelné, např. v Itálii a Španělsku (Migration Policy 2012). Jihoevropské země se v důsledku ekonomické krize opět staly zeměmi převážně emigračními s nárůstem pracovní mobility. Migrační tendence rostly napříč kvalifikačním a platovým spektrem, tj. jak u zaměstnanců s nižší kvalifikací a nízkými příjmy, tak i u osob s vysokou kvalifikací a vyššími příjmy. U vysoce vzdělaných zaměstnanců jsou o to více prokázány nadnárodní vazby (Migration Policy 2013). Jedná se tedy o období charakteristické ekonomickými událostmi, které měly dopady na mobilitu obyvatelstva (Přidalová, Ouředníček 2014).

Co se týče územní informace obsažené v poskytnutých individuálních migračních datech, jedná se o informace na úrovni adres v rámci hlavního města Prahy. Vzhledem k podrobnosti dat se práce snaží pracovat primárně s daty na této územní úrovni. Ostatní doplňující data nejsou dostupná v takovémto detailu, a proto je pro zjištění širších okolností

pracováno také s jinými územními jednotkami, jako jsou základní sídelní jednotky (ZSJ) nebo katastrální území (KÚ).

Pro zjištění základních informací o stěhování v Praze bylo pracováno s celým souborem, pro podrobnější statistiky jsou používána jen data vztahující se k vnitropražskému stěhování cizinců. Pro vyhodnocení těchto charakteristik je pracováno s programem Microsoft Office Access, Microsoft Office Excel, ArcMap 10 a s programem IBM SPSS Statistics 25.

Před analýzami dat v programu ArcMap 10 bylo zapotřebí soubory s daty za jednotlivé roky a soubory s předchozím a novým bydlištěm geokódovat. Geokódování představuje způsob generalizace geografických souřadnic (zeměpisná šířka a délka) za pomoci adresy (Ge 2005). Geokódování spočívalo v tom, že každému řádku, který obsahoval údaje o jedné osobě, byl přiřazen unikátní bod na mapě, a to na základě adresy (adresa může mít v rámci geokódování několik formátů). Geokódovat data je možné prostřednictvím několika aplikací. Pro tuto práci bylo využito rozhraní programu Arcgis 10 (dalšími možnostmi jsou např. Mapy.cz, či Google Maps). Před samotným vytvořením bodu v mapě je potřeba využít lokátoru adres, který slouží k přesnému umístění adresy, protože pro úspěšné geokódování je zapotřebí jak adresy, tak souřadnic (viz výše). Lokátor potom vyhodnocuje nejlepší shody na základě skóre (v rozmezí 0–100), z nichž následně plynou tři druhy kódů (shoda, neshoda, nebo svázaný bod, tzn. že adresa má více než jednoho kandidáta se stejným skóre shody, ale na různých místech). Ve výsledné fázi geokódování bylo dosaženo 96 % shod. Svázané body byly individuálně vyhodnocovány a přiřazeny ke správné adrese, zbylé body, které se nepodařilo lokátorem odhalit (neshoda), byly vyloučeny, neboť se jednalo v takto objemném množství dat o zanedbatelné počty bodů.

Důležitým bodem práce s takovýmto množstvím důvěrných dat, jakými jsou adresy, je zajištění etiky výzkumu. Právě tou se zabývá Nielsen et al. (2017), kteří se věnují ve své studii rezidenční segregaci v pěti evropských státech, a v rámci technické zprávy k této studii podávají informace o tom, jak při takto rozsáhlých datových souborech zachovat etické aspekty a zajistit ochranu osobních údajů. Autorka zvažovala využití metody rastru použité například ve studii Šimona et al. (2020), jinak též označované jako metoda gridu (Östh et al. 2015) či metoda čtverců (Klsák 2017), ale vzhledem k charakteru práce a výstupům, které nikterak citlivě neodhalovaly zobrazované informace, bylo od tohoto způsobu agregace dostupných informací do prostorových jednotek upuštěno. Pro účely této práce, která se ptá

na charakteristiky míst, odkud a kam se cizinci v rámci Prahy stěhují, lze považovat za vhodnější brát v úvahu vlastnosti míst v nejdetailnějším možném měřítku.

Při hodnocení výsledků výzkumů je nutné nezapomínat na rozdílně velké územní jednotky, neboť rozdílná velikost může vést ke zkreslení výsledků, hovořeno je o tzv. MAUP (*Modifiable areal unit problem*) (Wong 2009). Z tohoto důvodu je doporučováno pracovat s nejmenšími možnými dostupnými jednotkami. Také z tohoto důvodu bylo uvažováno o využití gridu, ale i ten má svá úskalí, neboť toto geometrické vymezení analyzovaných jednotek může narušit přirozené hranice v území, které mohou lépe postihovat některé administrativní jednotky. Z tohoto a výše popsaných důvodů, nakonec k jeho využití přistoupeno nebylo.

Dílčím cílem diplomové práce je určit, které faktory mohou ovlivňovat cizince při rozhodnutí k vnitropražské rezidenční mobilitě. Jedním z omezení dat je, že od roku 2004 již není zjišťován důvod stěhování a stupeň dosaženého vzdělání. Mezi důvody stěhování byly ve formuláři Hlášení o stěhování na výběr životní události jako sňatek, rozvod, následování rodinného příslušníka, změna pracoviště, přiblížení k pracovišti, učení a studium, zdravotní nebo bytové důvody. Pro pokrytí těchto faktorů vychází diplomová práce z teoretické části práce. Na základě rešerše potenciálních faktorů bylo k původní databázi, která obsahovala informace o pohlaví, věku, státním občanství a rodinném stavu, zařazeno několik dalších proměnných. Data byla získávána z několika zdrojů. Řada dat vychází z pražských otevřených geografických dat (Geoportal Praha), vybraná data byla poskytnuta vedoucí diplomové práce a další doplňující data získána například z Národního registru poskytovatelů zdravotních služeb (NRPZS) a z webového portálu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT). Do databáze nejsou zahrnuty proměnné vztahující se k zaměstnání, neboť nebylo možné tato data vhodně „číselně“ interpretovat, autorka si je ovšem důležitosti tohoto faktoru při rozhodování o stěhování, proto je s ním pracováno v rámci kapitoly, která vychází z provedeného kvalitativního výzkumu.

Pro každou charakteristiku prostředí byla vypočítána vzdálenost k této charakteristice jak v původním místě bydliště, tak v novém místě bydliště. Výsledná databáze obsahuje údaj o nejbližší fyzické vzdálenosti těchto charakteristik (např. vzdálenost od nejbližšího školského zařízení v původním místě bydliště a v novém místě bydliště). Autorka si je vědoma omezeností fyzických vzdáleností k nejbližším jednotlivým

charakteristikám, proto se snaží o validaci těchto dat v rámci kapitoly 6. Přehled proměnných ve výsledné databázi zobrazuje tabulka 1.

Tabulka 1: Proměnné vstupující do statistických analýz

	ID	název proměnné	zdroj dat
SOCIODEMOGRAFICKÉ CHARAKTERISTIKY	1	věk	původní databáze (ČSÚ 2016a)
	2	pohlaví	původní databáze (ČSÚ 2016a)
	3	rodinný stav	původní databáze (ČSÚ 2016a)
	4	státní občanství	původní databáze (ČSÚ 2016a)
CHARAKTERISTIKY PROSTŘEDÍ	5	školská zařízení (bez VŠ)	MŠMT (2019)
	6	vysoké školy	MŠMT (2019)
	7	ceny pražských pozemků	Geoportál Praha (2019)
	8	nová bytová výstavba	ČSÚ (2016b)
	9	služby	Geoportál Praha (2019)
	10	kulturní zařízení	Geoportál Praha (2019)
	11	úřady	Geoportál Praha (2019)
	12	zdravotnická zařízení	NRPZS (2019)
	13	zeleň a rekreace	Geoportál Praha (2019)
	14	veřejná dopravní infrastruktura	Geoportál Praha (2019)
	15	podíl cizinců v lokalitě	ŘSCP (2016)

Vlastní zpracování

Pro zodpovězení výzkumné otázky, jak se celkově změnilo bydlení cizinců před a po stěhování, vychází autorka z charakteristik prostředí, které byly vybrány a sestrojeny na základě rešerše literatury (tabulka 1). Pro zodpovězení této výzkumné otázky byl proveden párový t-test, který umožňuje prokázat nebo naopak vyvrátit, zda v rámci vybraných charakteristik prostředí (faktorů) vedlo přestěhování ke zlepšení (např. blíže k zeleni), nebo naopak ke zhoršení (dále od zeleně) daných ukazatelů. Párového testu je možné využít díky tomu, že jsou k dispozici data „před a po“ stěhování u každého ukazatele.

Párový t-test je statistickým testem, který spadá do skupiny parametrických testů. T-testy jsou skupinou testů, které ověřují rozdíly středních hodnot. Párový t-test porovnává průměrné hodnoty dvou populací za předpokladu, že jde o závislé náhodné výběry (Rabušic et al. 2019). K dispozici jsou data o charakteristikách prostředí před a po stěhování cizince, jedná se tedy o data párová (k měření dochází u stejné osoby a tato dvě měření lze „spárovat“) (Shier 2004). Jedním z předpokladů užití párového t-testu je normalita dat, vzhledem k velikosti zkoumané populace lze testu využít bez ověřování normality dat (ISS FSV CUNI 2021). Předpoklad závislosti a typ proměnné, tj. spojité, je u zkoumaných dat

rovněž splněn. Cílem tohoto testu je odpovědět na otázku: „*existují statistické důkazy o tom, že průměrný rozdíl mezi párovými pozorováními se významně liší od nuly?*“ (Kent State University 2021).

Hypotézy párového t-testu pro zodpovězení výzkumné otázky zní následovně:

Nulová hypotéza: rozdíl mezi průměrem párované populace, tj. populace před a po stěhování, je roven nule, tzn. přestěhování nemělo vliv na střední hodnotu sledovaného znaku (tj. např. vzdálenosti od zeleně, nebo vzdálenosti od škol atd.). V rámci nulové hypotézy se předpokládá, že veškeré rozdíly jsou objasněny nahodilými variacemi (Statistics Solution 2021).

Alternativní hypotéza: rozdíl mezi průměrem párované populace, tj. populace před a po stěhování, není roven nule, tzn. přestěhování mělo vliv na střední hodnotu sledovaného znaku (tj. např. vzdálenosti od zeleně, nebo vzdálenosti od škol atd.).

Pro zodpovězení další výzkumné otázky, tedy kteří cizinci mají větší a kteří naopak menší pravděpodobnost se stěhovat do lepších, eventuálně do horších podmínek, byla sestrojena binární logistická regrese. Binární logistická regrese umožňuje zodpovědět otázku, zda určitý stav nastane nebo ne, a to sice po vyhodnocení faktorů, které jsou číselného nebo kategorizovaného typu. Binární logistická regrese tedy odhaduje pravděpodobnost (Rabušic et al. 2019). Jako závisle proměnná vstupuje do analýzy cena bydlení, která je vypočtena jako rozdíl cen v původním a novém místě bydliště a vychází z cenové mapy Prahy, která je dostupná na Geoportálu Prahy a jejímž tvůrcem je IPR. Tato cenová mapa obsahuje informace o cenách pražských stavebních pozemků. Jelikož základním předpokladem pro binární logistickou regresi je binární závisle proměnná, byly rozdíly vzdáleností převedeny do charakteristik prostředí (na základě ceny bydlení). Jestliže z rozdílů hodnot vyplynulo, že se cizinec přestěhoval do dražší lokality, je o ní uvažováno jako o lokalitě lepší, označené kódem 0. Do těchto lokalit se přestěhovalo celkem 13 136 cizinců, tj. 34 %). V případě, že z rozdílů hodnot cen bydlení v původním a novém místě bydliště vyplynulo, že se cizinec přestěhoval do levnější lokality, je o ní uvažováno jako o horší a je kódována číslem 1. Pokud se cena v původním a novém místě nelišila, bylo k těmto lokalitám přistupováno jako k lokalitám horším (stejná = 1). Do horší (a stejné) lokality činil počet přistěhovalých cizinců 25 716 (tj. 66 %).

Nezávislé proměnné jsou potom jednotlivé demografické charakteristiky stěhujících se cizinců – věk, pohlaví, rodinný stav a státní občanství. Státní občanství bylo rozděleno do

pěti vybraných kategorií. Do analýzy tak vstoupili stěhující se cizinci s ruským, ukrajinským, vietnamským, americkým státním občanstvím a skupina cizinců z vybraných mediteránních zemí Evropy (tedy Italů, Francouzů a Španělů¹⁰). Tato státní občanství byla zvolena na základě intenzity jejich rezidenční aktivity a předpokladu, že by mohly existovat mezi těmito občanstvími rozdíly. Vybraná skupina (Italové, Francouzi, Španělé) byla do analýzy začleněna z důvodu jejího dalšího zkoumání v rámci kvalitativní části práce. Při sestavování binární logistické regrese je nutné nastavit jednotlivé referenční kategorie nezávisle proměnných. Zvolené referenční kategorie byly zvoleny na základě rešerše literatury a migrační aktivity těchto skupin.

3.2 Kvalitativní výzkum

V úvodu této kapitoly byly popsány některé z výhod kvalitativního výzkumu. Hlavní výhoda tohoto typu výzkumu může být spatřována v možnosti hlubšího porozumění tématu na rozdíl od tvrdých kvantitativních dat, z tohoto důvodu byl kvalitativní výzkum zvolen jako doplňující komponenta stěžejní části této práce v podobě kvantitativní analýzy. Terénní šetření v podobě rozhovorů se na vzorku vybrané skupiny cizinců pokouší o exkurz do podstaty dostupných dat a validaci výsledků získaných z kvantitativní analýzy, ačkoliv pouze v omezené míře z hlediska objemu výzkumného vzorku.

V rámci kvalitativní části výzkumu byly zvoleny polostrukturované rozhovory, jejichž podstata tkví v možnosti pokládání doplňujících otázek vedle základní osnovy dotazů, z tohoto hlediska se jeví autorce tento formát rozhovoru nejvíce přirozený a vypovídající. Participant má tak možnost volně reagovat a je mu poskytnut větší prostor pro jeho odpovědi na otevřené otázky. Tento typ rozhovoru může být prováděn osobně, písemnou, ale také online formou, např. skrze program Skype (Gubrium et al. 2012). Vzhledem k epidemiologické situaci COVID-19 byly rozhovory na základě dohody s komunikačními partnery a také s ohledem na aktuální vývoj situace uskutečňovány dvěma způsoby. Jeden rozhovor proběhl osobně, tzv. face to face, zbylé rozhovory proběhly prostřednictvím uvedeného programu Skype (tabulka 2 udává přehled rozhovorů). V obou

¹⁰ Cizinci jsou v diplomové práci označováni dle jejich země původu, tedy jejich státního občanství. Tj. Italové jsou občany Italské republiky, Francouzi jsou občany Francouzské republiky, Španělé občany Španělského království atd.

případech byla zachována interakce tazatelky a komunikačního partnera (tj. jednalo se o prostředky, díky nimž může tazatelka pozorovat také gestikulaci, tón hlasu atd.).

Klíčovou otázkou před samotným sestavováním rozhovorů je zvolení vhodného výzkumného vzorku, tedy komunikačních partnerů, na základě nějakého společného klíče. Zde jako kritérium byli zvoleni cizinci, muži i ženy (pohlaví zde nehrálo primární roli) ve věku mezi 20 a 49 lety. Tento věkový interval byl zvolen, jelikož se jedná o věkové skupiny, které jsou v rámci vnitropražské mobility nejvíce aktivní, jak vyplývá z dostupného datového souboru (viz kapitola 4) a z literatury (viz kapitola 2). Dalším společným znakem vybraných komunikačních partnerů je fakt, že se jedná o cizince, kteří pocházejí z některých vybraných mediteránních zemí, konkrétně z Itálie, Francie a Španělska, tedy zemí EU. Výběr cizinců z těchto zemí nebyl náhodný. Jedná o cizince, kteří u nás žijí v poměrně vysokém počtu – k 31. 12. 2020 čítala tato skupina v Praze 8 359 cizinců, tzn. tvořila cca 4 % pražské populace cizinců (MV ČR 2021a). Většina prací se ovšem zaměřuje na cizince jiných státních občanství, například Ukrajiny, Slovenska, Ruska, či Vietnamu (viz kapitola 2). Je potřeba upozornit, že data vztahující se k cizincům z EU mohou disponovat určitými nepřesnostmi a omezeními, které vyplývají z výše zmíněných požadavků na hlášení změn bydliště. Zahraniční literatura ale ukazuje, že i stěhování občanů EU může hrát významnou roli v utváření městského prostoru, viz např. Cocola-Gant, Lopez-Gay (2020). V českém prostředí roli cizinců při utváření městského prostoru na příkladu Prahy zkoumali Přidalová a Ouředníček (2017), kteří ve svém výzkumu zaznamenali růst migračního salda Italů, který dávali do souvislostí s diskutovanou ekonomickou krizí. Lze předběžně očekávat, že vybraná skupina cizinců se v Česku usadila po dobu překonání krize v jejich zemi.

Jak již bylo v úvodu zmíněno, práce vychází z deseti rozhovorů, a ačkoliv nejde o vzorek reprezentativní, je nutno říct, že pro tuto práci se jeví jako dostačující (viz nasycenost vzorku výše). Kvalitativní část výzkumu si neklade za cíl dosáhnout reprezentativního vzorku cizinců účastnících se vnitropražského stěhování, a právě proto je podstatné zdůraznit, že výsledky není možné zobecnit na všechny cizince účastnící se vnitropražského stěhování. Rozhovory se snaží poskytnout náhled na postoje, názory a zkušenosti skupiny mladých cizinců z vybraných mediteránních zemí EU.

Komunikační partneři byli oslovoováni prostřednictvím blízkých kontaktů autorky diplomové práce, několik dalších komunikačních partnerů poté bylo osloveno díky metodě sněhové koule (tj. komunikační partner poskytne kontakt na dalšího komunikačního partnera

atd.) (Miovský 2003). Před zahájením samotných rozhovorů byli komunikační partneři písemně osloveni s deskripcí výzkumu, tedy s jeho náplní, zpracováním a dalšími podstatnými informacemi, aby mohli případně z výzkumu odstoupit. Právě i seznámení s tématem je jednou ze zásadních fází rozhovorů (Bell, Waters 2014). Velký důraz byl kladen také na anonymitu rozhovorů, kdy byli respondenti seznámeni se svými právy vztahujícími se k etickým otázkám a bezpečnosti, které tkví v mlčenlivosti výzkumníka ve vztahu k osobním údajům respondentů. Veškeré (i potenciálně) identifikující údaje jsou z výše popsaných důvodů odstraněny. Tabulka 2 podává přehled komunikačních partnerů, s nimiž byly rozhovory uskutečněny, bližší deskripce sledované skupiny komunikačních partnerů je uvedena v kapitole 6.

Tabulka 2: Respondenti účastníci se výzkumu vnitropražské rezidenční mobility vybrané skupiny cizinců

ID	alias	pohlaví	věk	státní občanství	rok přistěhování	počet adres	chce se přestěhovat
1	Elisa	žena	28	italské, české	1999	3	zvažuje
2	Lucas	muž	26	španělské	2018	1	ne
3	Roberto	muž	30	španělské	2017	2	ano
4	David	muž	31	francouzské	2015	3	ne
5	Salvatore	muž	49	italské	2011	2	ne
6	Laurent	muž	35	francouzské, britské, lucemburské	2009	3	ne
7	Ricardo	muž	30	španělské	2015	4	ne
8	Alessio	muž	40	italské	2007	2	ne
9	Felipe	muž	30	španělské	2017	4	ne
10	Paolo	muž	36	italské	2018	2	ne

Zdroj dat a zpracování vlastní

Poznámka: rozhovory byly realizovány v průběhu roku 2020

Dalším krokem před realizací samotných rozhovorů bylo sestavení jejich základní osnovy, která je přiložena k této práci (příloha 5). Okruhy otázek měly sloužit k nahlédnutí do zkoumané problematiky. Je potřeba znovu zdůraznit, že téma rezidenční mobility, jakožto komplexního a multidisciplinárního tématu, je obsáhlé. Proto je potřeba brát v potaz, že se jedná o základní vhled do vnitropražské rezidenční mobility cizinců, na který by bylo možné navázat dalším potenciálním výzkumem. Osnova rozhovorů byla inspirována prací Lardiés-Bosque (2017), která aplikovala obdobnou osnovu rozhovorů na příkladu rezidenční mobility z Madridu. Okruhy otázek této diplomové práce se zabývaly jak aktuálním bydlištěm („*Místo bydliště*“), tak těmi předcházejícími („*Rezidenční mobilita*“). Vzhledem k doporučením v literatuře byl první rozhovor vnímán jako testovací. Jelikož jeho průběh

a výsledky prokázaly vhodnost využití této výzkumné metody a osnovy rozhovoru pro získání potřebných informací, na jejichž základě může být provedena validace výsledků kvantitativního výzkumu, byl využit pro výzkumné účely.

Osnova rozhovorů realizovaných v rámci této diplomové práce sestává z následujících okruhů otázek:

I. Sociodemografické charakteristiky

Sociodemografické charakteristiky představovaly základní výchozí bod rozhovorů, neboť jejich prostřednictvím bylo umožněno nahlédnout mj. do socioekonomické situace a typu pobytu cizinců, které mohou hrát ve výběru bydlení, rozhodování k tomu, zda zůstat, a v motivacích pro přestěhování stěžejní roli (viz kapitola 2). Zjišťován byl např. rodinný stav respondentů, jelikož se jedná o jeden z častých impulsů pro rezidenční mobilitu (viz kapitola 2).

II. Místo bydliště

V rámci tohoto okruhu otázek byla mj. zjišťována územní informace, tj. lokalita bydliště, z důvodu zasazení do širšího kontextu výzkumu. Zjišťována byla také spokojenost s aktuálním místem bydliště, která odhalovala možné faktory výběru bydliště a potenciální faktory odchodu z lokality. V závěru okruhu otázek byli respondenti dotazováni, zda se v průběhu svého bydlení v Praze v minulosti stěhovali. Pokud ano, bylo přistoupeno k dalšímu okruhu otázek zaměřenému na rezidenční mobilitu.

III. Rezidenční mobilita

Třetí část rozhovorů se zaměřovala na rezidenční historii respondentů. Respondenti byli vyzváni k vyplnění tabulky (příloha 6), která byla použita za účelem přehlednosti informací o všech jednotlivých adresách, na nichž respondent v minulosti bydlel. Na jejím základě byli komunikační partneři dále dotazováni na případné doplňující a upřesňující informace vztahující se ke změně bydliště (např. změna životního stylu a hlavní změny po přestěhování).

IV. Sociální vazby

Poslední okruh otázek se soustředil na mezilidské vztahy v lokalitě, ale i mimo ni. Snažil se odpovědět na to, zda respondenti tráví v lokalitě i svůj volný čas a s kým, tj. zda

cizinci udržují mezinárodní vazby, a dochází tak k jejich shlukování v dané lokalitě, nebo se cizinci snaží více integrovat do majoritní společnosti.

Až na výjimku jednoho rozhovoru, který byl prováděn v českém jazyce (respondent 1, Elisa), probíhaly všechny rozhovory v anglickém jazyce. Rozhovory byly po udělení souhlasu respondenty zaznamenávány jako zvukový záznam a následně doslovně přepisovány prostřednictvím automatického transkriptoru Happyscribe.

Zásadní částí kvalitativního výzkumu tohoto typu není pouze samotné provedení rozhovorů, ale také následné vyhodnocení jejich obsahu, označované jako obsahová analýza. Analýza obsahu spočívá v hledání indikátorů a ve snaze porozumět faktům, ale také v průběžném vytváření nových hypotéz a konceptů (Kaufmann 2010). Před zhotovením rozhovorů autorka zamýšlela využití softwaru Atlas.ti pro kódování rozhovorů, jehož využití ve finále shledala jako bezúčelné. Přepisy rozhovorů byly kódovány ihned po jejich transkriptu bez využití softwaru, jelikož struktura rozhovorů odpovídala kódům (podobnou metodiku kódování rozhovorů využil ve své bakalářské práci Columby 2020). Autorka tak po celou dobu vyhodnocování pracovala přímo s výsledky rozhovorů, se slovem vedle slova, a díky vlastnoručnímu kódování měla možnost pronikat hlouběji do získaných poznatků, podstaty tématu a maximálně zůžitkovat získané informace.

4. Rezidenční mobilita cizinců v Praze

4.1 Vývoj a charakteristiky migračních pohybů v Česku a v Praze

Migrační pohyby obyvatelstva jsou odrazem historických událostí, v jejichž důsledku jsou pohyby umožňovány nebo omezovány. Česká republika má dlouhou migrační historii, během níž přecházela ze země se statusem emigračním, přes zemi tranzitní až k zemi imigrační (Drbohlav et al. 2010). Má-li být diskutováno o Česku a konkrétněji pak o Praze, i zde se migračních pohybů dotkla řada významných historických událostí (Drbohlav et al. 2010; Uherek et al. 2016). Vedle nich stojí další faktory, které byly již diskutovány (kapitola 2).

Vzhledem k tomu, že se práce zaměřuje na roky 2012–2015, je v této kapitole popisován primárně kontext tohoto časového období. Pro dokreslení situace a částečný vhled do dat, byť v menší podrobnosti, je v rámci obecných charakteristik vývoje migračních pohybů využito také rozšířenějšího souboru dat, a to zejména s údaji k novějšímu časovému období.

4.1.1 Vývoj migračních pohybů v Česku

Vývoj počtu cizinců je v současnosti jednou ze základních sledovaných statistických sociodemografických charakteristik. Aby mohl být tento aspekt sledován, je důležité dobře rozumět pojmu cizinec. Jeho definice je zakotvena v zákoně. Mezi nejdůležitější zákony, které v Česku existují a upravují práva a povinnosti cizinců, patří zákon č. 186/2013 Sb., o státním občanství České republiky a zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů.

Graf 1 znázorňuje vývoj počtu cizinců v letech 1989-2020 v Česku. Vývoji počtu cizinců se věnuje řada studií, ale je nezbytné si připomenout důležitá fakta, která mohla mít vliv na rezidenční mobilitu cizinců. Vzhledem k délce časového období je nutné neopomenout fakt, že kategorie a způsob zpracování dat se vyvíjí spolu s vývojem legislativy a se změnami souvisejícími s přenesením působností jednotlivých úřadů, které se do procesu zapojují. Příkladem může být rok 2004, kdy došlo ke vstupu Česka do EU a vznikly tak dvě nové, již výše zmíněné kategorie cizinců. Této změně předcházela změna jiná, a sice v roce 2001, kdy došlo ke změně v rámci rozlišovaných typů pobytů (do té doby

existující rozdělení typů pobytů na trvalé, dlouhodobé a krátkodobé) (ČSÚ 2021a). V tomtož roce došlo ke změně vymezení stěhování. Zatímco před rokem 2001 byla jako stěhování chápána pouze změna trvalého pobytu, od roku 2001 to vedle změny pobytu trvalého, mohla být změna místa obvyklého pobytu (ČSÚ 2010; Přidalová 2013). V souvislosti se získávanými statistickými údaji je zpracovávána Koncepce výběru a zpracování statistických údajů spojených s migrací a integrací cizinců na území České republiky (ČSÚ 2010), která udává jasný koncept práce s daty.

Graf 1 poukazuje na téměř nepřerušovaný nárůst počtu cizinců v celém sledovaném období, výjimku tvoří roky 2000, 2009 a 2010. V letech 1989-2020 došlo k několika významným historickým událostem, které přispěly ke změnám ve vývoji migrace. Jmenovitě např. rok 1989, v němž došlo k sametové revoluci a pádu komunistického režimu a rok 1993, kdy vznikla samostatná Česká republika. Tyto události podstatně přispěly k navýšení počtu cizinců (Drbohlav et al. 2010). Pokles ve vývoji počtu cizinců v roce 2000 je z části ovlivněn změnami legislativy, které byly komentovány výše – došlo ke změnám v typech pobytů, které jsou zakotveny v zákoně č. 326/1999 Sb. Vliv na pokles počtu cizinců v tomto roce měla i ekonomická krize, která ovlivnila i zmíněné legislativní změny (Drbohlav et al. 2010).

Výrazný je nárůst počtu cizinců po roce 2004. Členství Česka v EU je jedním ze základních vlivů významně přispívajících ke složení obyvatelstva metropole jako je Praha, neboť migrace osob je jedním z nejdůležitějších témat, jež EU řeší (Migrace online 2019). Spolu se vstupem do Evropské unie se Česká republika stala součástí systému zemí, pro něž je charakteristická mimo jiné svoboda pohybu a rozsáhlá pracovní migrace. Česká republika se stala součástí Evropské unie oficiálně k 1. 5. 2004. K tomu, aby se tak mohlo stát, musela po dobu několika let splňovat požadavky EU (tzv. kodaňská kritéria) a i nadále je vázána vztahem s touto unií (Marek, Baun 2010). Práva stanovená EU stojí nad českými migračními a přistěhovaleckými politikami, k problematice migrace je ovšem potřeba přistupovat do značné míry samostatně. Jak uvádí Barša a Baršová (2005, s. 224) „*samotná harmonizace s předpisy EU nestačí na řešení problémů migrace*“. Nový přístup České republiky se projevil v roce 2003 přijetím Zásad politiky v oblasti migrace cizinců, které jsou výchozím základem pro českou koncepční migrační politiku (Migrace online 2003). Hlavní podstatou této státní politiky je podpora řízené legální migrace. Období let 2004-2007 je charakteristické vzestupem ekonomiky, stavební aktivity a nízkou nezaměstnaností (IPR

2019a), což zvýšilo atraktivitu území pro mezinárodní migraci do Česka, zejména pak do Prahy.

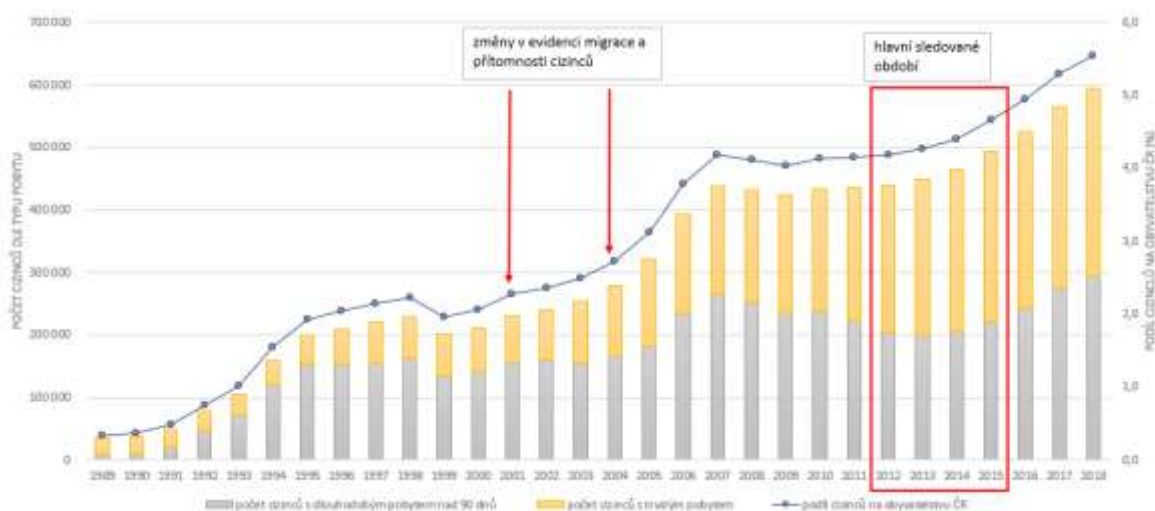
Mírnější poklesy, či stagnace, k nimž docházelo v letech 2009 a 2010, jsou spojeny s velkou ekonomickou recesí (Přidalová, Ouředníček 2017; Leontiyeva et al. 2018). K úbytku pracovních míst začalo ovšem docházet ihned v roce 2008 (IPR 2019b). Ekonomická krize způsobila řadu změn, mezi nimiž byla také zhoršující se situace na trhu práce, kdy rostoucí míra nezaměstnanosti zapříčinila změny migračních toků, neboť většina migrací je migracemi pracovními (Drbohlav 2008). V hlavním období sledovaném v této diplomové práci docházelo však i nadále k mírnému nárůstu počtu cizinců. Tento fakt může souviset s výše diskutovanou ekonomickou situací v zemi původu migranta. Ekonomická situace v jejich zemi původu (zejména potom podmínky na trhu práce), mohou být horší než v zemi cílové, proto se dávají do pohybu.

Typ pobytu představuje důležitý determinant určující postavení a možnosti cizinců v dané zemi ať už v rámci pracovního trhu, sociální ochrany nebo právního statutu (Trlifajová 2015). Kategorie typů pobytu cizinců jsou časově proměnlivé na základě legislativních úprav, je tedy nutné dbát zvýšené pozornosti na správnost interpretace u delších časových řad. Nejzásadnější rozdíly jsou mezi skupinami cizinců s povolením k dlouhodobému (též k přechodnému) pobytu a cizinci, kterým byl udělen trvalý pobyt.

Ze statistik vyplývá, že v Česku převažovali do roku 1992 cizinci s trvalým pobytem. Za tímto faktem se skrývají události jako je pád komunismu a vznik samostatného českého státu, které ovlivnily migrační legislativu. Migrovat bylo snadnější, než tomu bylo dříve. Jako nejvýraznější změnu lze označit transformaci postavení Slováků na konci roku 1992, kdy došlo k rozdělení Československa, a Slováci se stali z hlediska legislativy cizinci. Od roku 1993 do roku 2012 převažovali v Česku cizinci s dlouhodobým pobytem nad 90 dnů. Je nutno říci, že v tomto období se podmínky pro získání povolení k pobytu zpříšňovaly. I přes zpříšňování podmínek ovšem začalo docházet k nárůstu počtu cizinců, kterým byl udělen trvalý pobyt. V tomto období řada cizinců dovršila podmínky pobytu po dobu 5-10 let na území Česka. Po této době je možné zažádat si o trvalý pobyt. Dalším významným faktorem byl vstup Česka do Evropské unie v roce 2004, který přispěl k ulehčení migračního procesu cizinců ze zemí EU (Drbohlav et al. 2010). Na tomto místě je potřeba znovu zdůraznit, že ve statistikách nemusejí být zahrnuti všichni cizinci z EU, kteří žijí v Česku přechodně. Tato skupina cizinců nemá povinnost se registrovat (Jurečková 2020), a statistiky

tak mohou být zkresleny. Podíl osob s trvalým pobytem přesáhl ten s dlouhodobým pobytem v roce 2013. K tomuto jevu přispívají dle ČSÚ (2014b) cizinci ze třetích zemí, pro které trvalý pobyt představuje simplifikaci jejich postavení.

Graf 1: Vývoj počtu cizinců v Česku v letech 1989-2020

Zdroj dat: ČSÚ (2021b, c), zpracování vlastní

4.1.2 Vývoj migračních pohybů v Praze

Rozmístění cizinců v Česku je nerovnoměrné, největší koncentrace cizinců lze zaznamenat v městských okresech, jedním z nich je Praha (Drbohlav et al. 2010). Praha, jakožto hlavní město a město se zajímavými pracovními a studijními příležitostmi, je magnetem pro řadu cizinců (Leontiyeva et al. 2018). V tomto ohledu Praha představuje tzv. „gateway city“, tedy město, jež slouží jako vstupní brána do geografické oblasti (Castree et al. 2013), což dokládá také studie Čermáka a Janské (2011), kteří upozorňují na roli Prahy jakožto nejvýznamnějšího imigračního a vnitrostátního migračního centra cizinců. Významně k tomuto faktu přispívá poloha a pozice v sídelní hierarchii (Novotný et al. 2007; Čermák, Janská 2011), která je určující pro dominantní pozici Prahy (Čermák, Janská 2011).

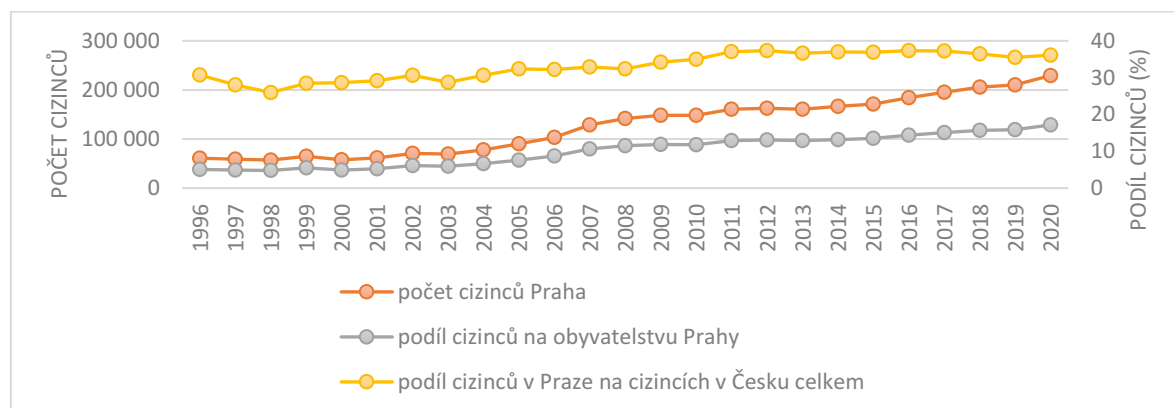
Vývoj počtu cizinců v Praze se v některých ohledech podobá vývoji počtu cizinců v Česku, kdy v letech 1989-2019 docházelo k navyšování jejich počtu. Mírný pokles počtu cizinců byl v Praze zaznamenán v letech 1997, 1998, 2000 a 2003, k čemuž mohlo dojít opět v důsledku legislativních změn (graf 2). V roce 2006 a zejména pak v roce 2007 lze zaznamenat nejvyšší meziroční nárůst v počtu cizinců. V roce 2006 došlo oproti roku 2005

k nárůstu téměř o 13 a půl tisíce cizinců (tj. procentuální změna těchto dvou let činila 15 %), v roce 2007 to pak bylo oproti roku předešlému až o 25 520 cizinců (procentuální změna kolem 25 %). S ohledem na data lze tedy tvrdit, že oproti vývoji v rámci celého státu neměla ekonomická krize roku 2008 významnější vliv na vývoj počtu cizinců v Praze, neboť oproti celostátnímu poklesu v hlavním městě i přes ekonomickou recesi docházelo k mírnému nárůstu počtu cizinců (Leontiyeva et al. 2018). Období let 2014 a 2015 je charakteristické silným ekonomickým růstem, nízkým procentem nezaměstnanosti a růstem mezd, což v důsledku vedlo také k navyšování počtu obyvatelstva a rovněž cizinců (IPR 2019b).

Vzhledem k datům je jasné, že cizinci jsou nezanedbatelnou složkou pražské populace (Leontiyeva et al. 2018). Srovnáme-li graf 1 a graf 2 z hlediska podílu cizinců na obyvatelstvu, vidíme, že celorepublikový podíl cizinců na obyvatelstvu se pohybuje v nejvyšších hodnotách kolem 5 % (rok 2017). Na druhé straně podíl cizinců na obyvatelstvu Prahy se v roce 2017 pohybuje okolo 15 %, a díky nejnovějším datům již víme, že k roku 2020 je tento podíl již lehce přes 16 %. V letech 2012-2015 se podíl cizinců v rámci celé ČR pohyboval kolem 4 % a podíl cizinců s trvalým pobytem byl kolem 55 %. Co se týče cizinců v Praze, byl v letech 2012-2015 jejich podíl na populaci v Praze celkem kolem 13 %.

Zajímavým ukazatelem je také podíl cizinců v Praze na cizincích v Česku, který činil v období let 1996-2020 přibližně 37 %, přičemž nejvyšších hodnot dosahoval v roce 2012 (37,3 %) a 2016 (34 %). Co se týče typů pobytu cizinců v Praze, do roku 2007 převažovali cizinci s dlouhodobým pobytem, stejně tak v roce 2012 a 2013, což se shoduje s celorepublikovým trendem. Od tohoto roku se pak hodnoty podílu cizinců s trvalým pobytem na cizincích v Praze celkem pohybují okolo 50 % (MV ČRa).

Graf 2: Vývoj počtu cizinců v Praze v letech 1996-2020

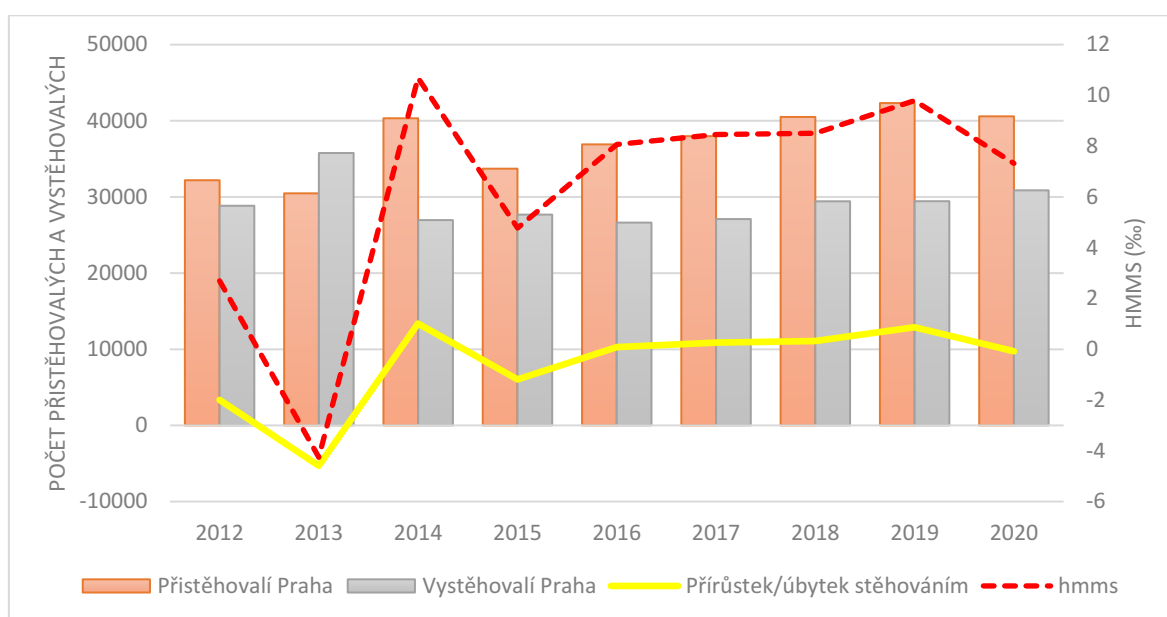
Zdroj dat: MV ČR (2021a, b), zpracování vlastní

Pohyb obyvatelstva je ukazatel, který poukazuje na změny v počtu obyvatel a jejich vybraných demografických charakteristik (ČSÚ 2020). Graf 3 zobrazuje tyto demografické charakteristiky, a to sice stěhování obyvatelstva¹¹. Stěhování se dle ČSÚ (2020a) dělí na stěhování vnitřní a zahraniční, kdy dochází ke změně trvalého bydliště či dlouhodobého pobytu, a to sice přes hranice územních jednotek. K vnitřnímu stěhování dochází v rámci země, k zahraničnímu potom přes státní hranice. Migrační pohyby přispívají k významným proměnám obyvatelstva Prahy, a to jak z početního, tak strukturálního hlediska (věk, státní občanství, ekonomická aktivita (ČSÚ 2014b).

Graf 3 ukazuje, že přírůstek stěhování (tzv. migrační saldo) v rámci Prahy byl nejvyšší v roce 2014 a 2019 (srovnej hrubou míru migračního salda, dále jen hmms). V těchto letech docházelo k nárůstu přírůstku stěhování, jak díky zvyšujícímu se počtu cizinců, tak Čechů. Oproti tomu nejnižší migrační saldo, jež dosahovalo záporných hodnot (převažoval počet vystěhovalých), bylo v roce 2013. Téměř po celé období bylo v Praze kladné migrační saldo, kdy výjimkou byl zmíněný rok 2013, kdy byl zaznamenán rostoucí charakter imigrace, a naopak rostoucí tendence emigrace. V tomto roce došlo jak ke snížení počtu cizinců v hlavním městě (graf 2), tak k odlivu české populace. Na migračním saldu Prahy se velkou měrou podílí právě cizinci a konkrétně pak mezinárodní migrace, která přispívá k prostorovému rozmístění obyvatelstva Česka (Janská, Bernard 2015). Je nutné ovšem neopomenout fakt, že dochází k lepší dokumentaci přistěhovalých cizinců, než je tomu u cizinců vystěhovalých, a může tak docházet k určitému nadhodnocení migračního salda (ČSÚ 2011). Do hodnot migračního salda se může promítat také vliv suburbanizace (Přidalová 2013), na níž se podílí také cizinecká populace, kdy větší pravděpodobnost je u cizinců s vyšším socioekonomickým statusem cizinců (Křížková, Ouředníček 2020). Vliv na vývoj suburbanizace má mj. rostoucí poptávka po bydlení a nová bytová výstavba (Ouředníček, Špačková 2013).

¹¹ Obyvatelstvo je dynamickým prvkem, který se vyvíjí a v průběhu života čelí různým změnám. Tyto změny se dělí do tří kategorií: 1. přírůstek a úbytek počtu obyvatel přirozenou měnou (narození a úmrtí), 2. mechanický pohyb, který označuje prostorovou mobilitu obyvatelstva (rezidenční mobilita, migrace), 3. společensko-ekonomický pohyb, který označuje sociální mobilitu obyvatelstva (Toušek et al. 2008). Vzhledem k tomu, že se práce zaměřuje na vnitropražskou rezidenční mobilitu, není zde věnována pozornost přirozenému pohybu obyvatelstva. Přirozená měna je pak důležitým atributem ve vztahu k cizincům např. při posuzování demografické dynamiky ve vztahu demografického stárnutí a migrace, o níž píše např. Burcin et al. (2008).

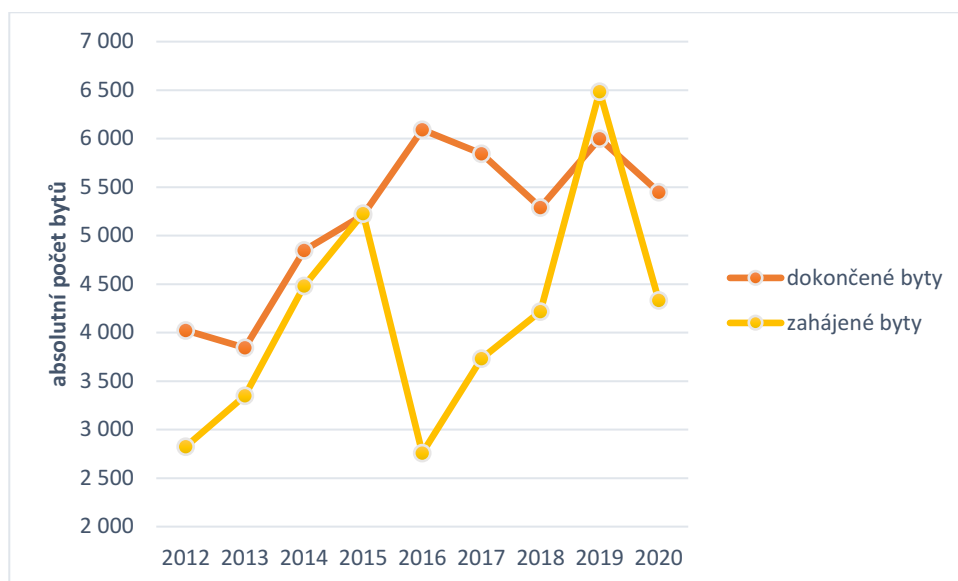
Graf 3: Přistěhovalí a vystěhovalí v rámci Prahy v letech 2012-2020

Zdroj: ČSÚ (2021d), zpracování vlastní

Diskutovaná zásadní role hlavního města, jakožto dominantního centra, které je magnetem pro cizince, vyplývá ze dvou podstatných činitelů. Prvním z nich je ekonomický stav a vývoj města, které jdou ruku v ruce s pracovními nabídkami a vyššími průměrnými výdělky, příjmy jsou v Praze dlouhodobě nad průměrem Česka (IPR 2019b). Průměrná měsíční hrubá mzda je v Praze dlouhodobě nad průměrem celého Česka (ČSÚ 2019a). Druhým faktorem je nová bytová výstavba (graf 4), která úzce souvisí s faktorem prvním, neboť vývoj bytové výstavby ovlivňuje celkovou migrační mobilitu (Čermák 1996). Bytová výstavba je v Praze rozložena nerovnoměrně. Mezi oblasti s největší mírou výstavby patří městské části spadající do vnitřního města (Němec, Brabec 2014), tj. oblasti, které, jak nasvědčují výsledky rozhovorů s vybranou skupinou cizinecké populace (kapitola 6), jsou oblíbenými lokalitami pro kvalifikované cizince z těchto zemí. Vnitřní město je oblastí s převažující činžovní a sídlištní zástavbou (Drbohlav et al. 2011).

Graf 4: Bytová výstavba v Praze 2012-2020

Zdroj: ČSÚ (2021d), zpracování vlastní

Jak uvádí Uherek et al. (2016), hlavními faktory rozmístění cizinců v Praze jsou nabídka bytů, cena pronájmů, ale i další faktory, mezi nimiž uvádí např. vzdálenost cizích zastupitelstev. Ukazatel počet dokončených bytů¹² může být do značné míry ovlivněn počtem zahájených bytů¹³ v předcházejících obdobích. Na bytové výstavbě se jednoznačně promítl vliv ekonomické krize. Z grafu 4 je ovšem patrné, že ve sledovaném období se pražská bytová výstavba z recese již začala vzpamatovávat, jak dokládá rostoucí počet zahájených bytů. Ekonomická krize ovlivnila dobu výstavby bytů, což se promítlo do počtu dokončených bytů (DVS 2014). Graf 4 poukazuje na vysoký počet zahájených bytů v Praze v roce 2019, z čehož lze usuzovat další pozitivní vývoj dokončených bytů v letech následujících. Bytová výstavba se odvíjí od faktorů jako je kupní síla obyvatel, demografické aspekty a s tím spojené proměny životního stylu aj. (IPR 2010).

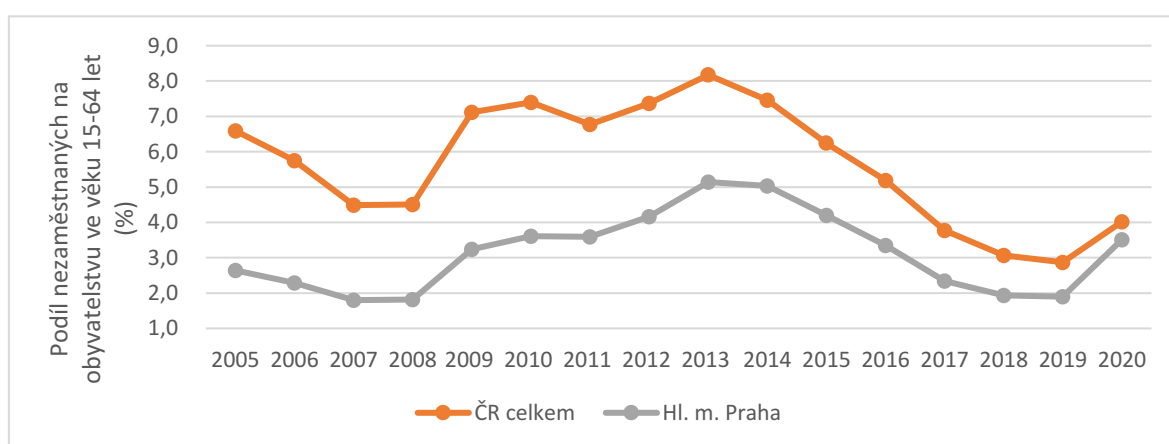
Otázka bydlení je jedním z hlavních dilemat obyvatelstva. Jak uvádí Baxa a Osoba (2016), výběr bydlení se odvíjí především od cen a místa bydlení. Bydlení představuje pro většinu populace největší životní investici. Vysoké ceny bytů i nájemného, rostoucí náklady spojené s bydlením či nekonceptní a pasivní bytová politika města a městských částí jsou dle IPR (2015) některými z podstatných aspektů, které ovlivňují životní standard.

¹² Byty, kterým byl udělen kolaudační souhlas do konce sledovaného časového období (ČSÚ 2017).

¹³ Byty, kterým bylo uděleno stavební povolení ve sledovaném časovém období (ČSÚ 2017).

Jedním z ukazatelů, který dokládá pozitivní vývoj ekonomické situace v Praze z hlediska zaměstnanosti je podíl nezaměstnaných osob. Srovnání tohoto vývoje s celou republikou ukazuje graf 5. V obou územích došlo k mírnému nárůstu nezaměstnanosti mezi lety 2007-2008, v období let 2008-2010 došlo k větším nárůstům důsledkem hospodářské recese. V letech 2012-2013 docházelo opět k nárůstu, ale v období let 2014-2018 hodnoty podílu nezaměstnaných klesaly a nezaměstnanost v Praze byla na historickém minimu (IPR 2019b). Následné narůstající podíly nezaměstnaných mohou být dle autorky ovlivněny pandemií COVID-19.

Graf 5: Podíl nezaměstnaných osob v ČR a v Praze 2005-2018

Zdroj: ČSÚ (2021e), zpracování vlastní

Obecně lze říci, že migrace do Česka je zejména pracovní, a do Prahy směřují jak kvalifikovaní, tak nekvalifikovaní migranti (Uherek et al. 2016). Cizinci se tak velkou měrou podílejí na ekonomické výkonnosti města, kdy především některá odvětví jsou na jejich kapacitách závislá a cizinci se stávají důležitou pracovní silou (IPR 2019b). Ekonomická situace se podílí na začlenění cizinců do majoritní společnosti (Leontiyeva et al. 2018). Zaměstnanecké uplatnění může přispívat k akulturaci cizinců. Cizincům se však nemusí dostávat pozic odpovídajících jejich vzdělání (Leontiyeva 2014).

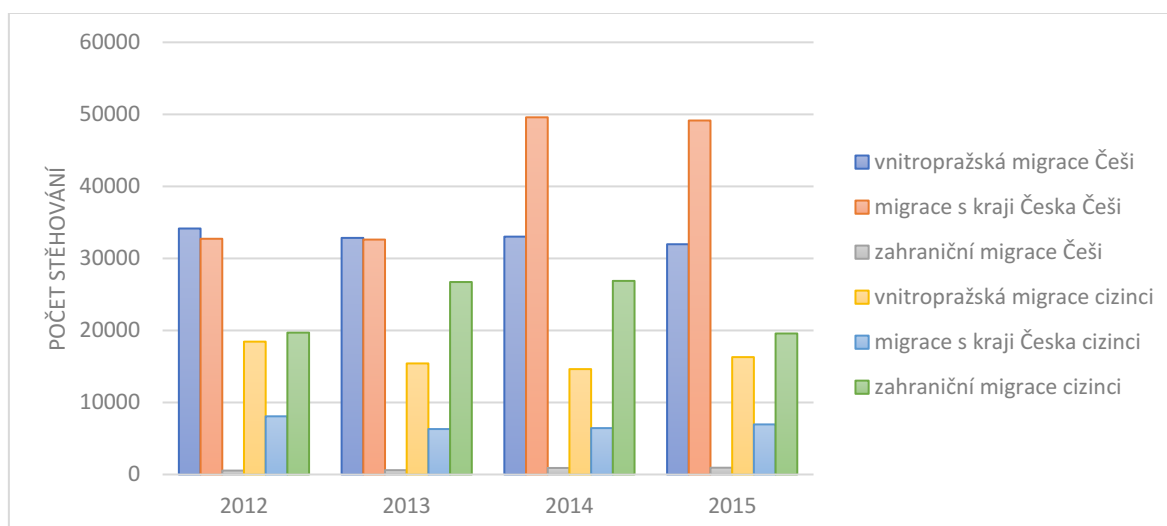
K oblibě hlavního města cizinci přispívá také celková kvalita života ve městě. Jak vyplývá z pravidelných výzkumů v rámci projektu Obce v datech, drží se Praha již třetím rokem na celkovém 2. místě¹⁴. Dle nejaktuálnějších dat indexu kvality života, jenž je vyhodnocován na základě 20 ukazatelů, je Praha nejpozitivněji hodnocena zejména ukazateli, jakými jsou koncentrace služeb a vztahy (v tomto je zahrnuta dostupnost, doprava,

¹⁴ Kvalita života je v rámci projektu Obce v datech (2020) hodnocena u 205 obcí s rozšířenou působností a v Praze.

bezpečnost, aktivita a pohyb občanů), zdraví a životní prostředí, materiální zabezpečení a vzdělání (Obce v datech 2020). Ke kvalitě života se v rámci předkládané diplomové práce vyjadřovala vybraná skupina cizinců z Itálie, Francie a Španělska. Výsledky rozhovorů (viz kapitola 6) ukázaly, že i tato vybraná skupina cizinců hodnotí kvalitu života v Praze velice pozitivně.

V letech 2012-2015 bylo zaznamenáno celkem 452 733 rezidenčních pohybů, přičemž do těchto pohybů jsou zahrnuty pouze ty, které splňovaly podmínku stěhování, ať už v rámci Prahy, z Prahy nebo do Prahy. Průměrně došlo ke 113 183 stěhování ročně, přičemž v tomto údaji je zahrnuto jak zahraniční, tak vnitřní stěhování Čechů i cizinců. K nejvyšší migrační aktivitě docházelo v roce 2014 (graf 6).

Graf 6: Rezidenční mobilita v Praze v letech 2012-2015

Zdroj: ČSÚ (2016a), zpracování vlastní

Cizinci uskutečnili, ať už z Prahy, do Prahy, či v rámci Prahy, celkem 193 509 stěhování. V dostupných datech bohužel není možno dohledat, ke kolika pohybům došlo u jedné konkrétní fyzické osoby, tedy zdali se konkrétní cizinec opakovaně uchýlil k migraci a v jakém směru. Graf 6 zobrazuje souhrnné počty stěhování cizinců a Čechů, a sice ve třech typech stěhování. První kategorií je vnitropražská migrace, kdy se v rámci Prahy stěhovalo v průměru 16 tisíc cizinců ročně. Vnitropražská migrace cizinců představuje 70 % jejich vnitřního stěhování. Druhou kategorií je migrace s kraji Česka. V této kategorii bylo cizinci uskutečněno průměrně sedm tisíc pohybů. Cizinci se všeobecně snadněji uchylují k pohybu, než je tomu u hostitelské společnosti (Drbohlav et al. 2010; Čermák, Janská 2014). Průměrný počet pohybů cizinců v rámci zahraniční migrace činil přibližně 25 tisíc.

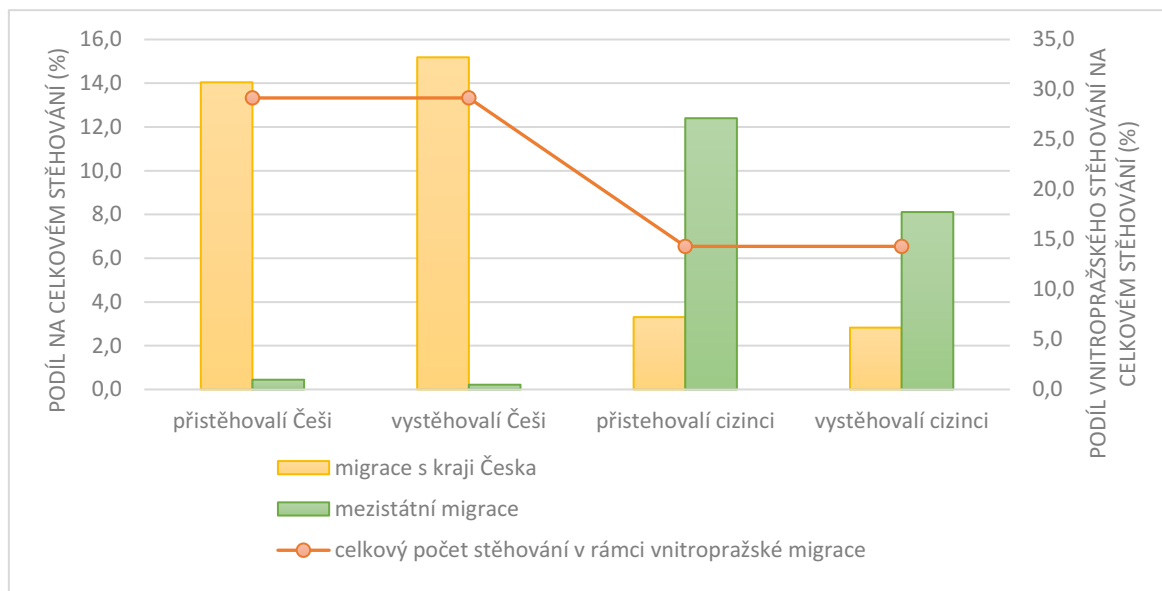
Porovnáme-li stěhování cizinců a Čechů, z dat vyplývá, že průměr vnitřního stěhování v rámci Prahy u Čechů činil 66 tisíc, tzn. že průměrně se stěhovalo 59 Čechů na 1000 osob české populace v Praze, u cizinců hodnota dosahovala 23 tisíc, tzn. že se stěhovalo 36 cizinců (přepočteno na 1000 cizinců). V letech 2012-2013 se průměrné hodnoty vnitropražské migrace Čechů pohybovaly okolo 50 % (tedy méně než u cizinců), v letech 2014-2015 kolem 40 %, převažovala tedy migrace s ostatními kraji Česka. V rámci zahraničního stěhování byli Češi nejvíce migračně aktivní v roce 2015 (průměr stěhování 747), zatímco cizinci v roce 2014 (průměr 23 887). Vybraná skupina cizinců (Italové, Francouzi, Španělé) se k vnitřnímu stěhování uchýlovala v průměru 224krát ročně, tj. ke stěhování se uchýlilo z této skupiny cca 12 jedinců na 1000 vybraných cizinců žijících v Praze.

Je nutné se zamýšlet nad tím, nakolik tyto údaje vypovídají o reálném stěhování ať už Čechů nebo cizinců. Lze předpokládat, že jejich počet bude v reálných číslech mnohem vyšší, vezmeme-li v úvahu, že ne všichni tyto změny ohlašují. Toto číslo může být ovlivněno dalšími úřady neevidovanými migračními pohyby, především nehlášenými vnitropražskými stěhováním, ale také tím, že Čechům zákon nestanovuje povinnost po stěhování hlásit novou adresu úřadům (iRozhlas 2021). Autorka předpokládá, že reálné vnitropražské stěhování cizinců bude vyšší, než ukazují data, a že řada cizinců změnu svého bydliště nehlásí. Toto tvrzení si bude ověřovat prostřednictvím rozhovorů (kapitola 6).

Vnitřní stěhování (tedy vnitropražská migrace a migrace s kraji Česka) dosahovalo průměrných hodnot 89 220. Zahraniční stěhování dosahovalo průměrných hodnot 23 140. Souhrnné počty stěhování se mezi jednotlivými roky liší pouze omezeně. Na vnitřním stěhování se Češi ve sledovaném období v průměru podíleli 74 %. Co se týče zahraničního stěhování, činil průměr Čechů 3 %. Podíly vystěhovalých a přistěhovalých Čechů a cizinců na celkovém stěhování ať už z, do nebo v rámci Prahy (tj. v tom jak zahraniční, tak vnitřní stěhování) zobrazuje graf 7. Jak Češi, tak cizinci se na celkovém stěhování ve sledovaném období podílí nejvíce procentem vnitropražského stěhování. Jak data dokládají, vnitropražské stěhování cizinecké populace je podstatnou složkou vnitrostátní mobility. Graf 7 také poukazuje na vysoký podíl vystěhovalých Čechů, tj. Čechů jež se odstěhovali z Prahy

do jiného kraje Česka. Toto může značit zvyšující se počet stěhujících se Čechů do suburbii, kde mohou hledat lepší životní prostředí (ČSÚ 2019b).

Graf 7: Přistěhovalí a vystěhovalí Češi a cizinci dle území v letech 2012-2015

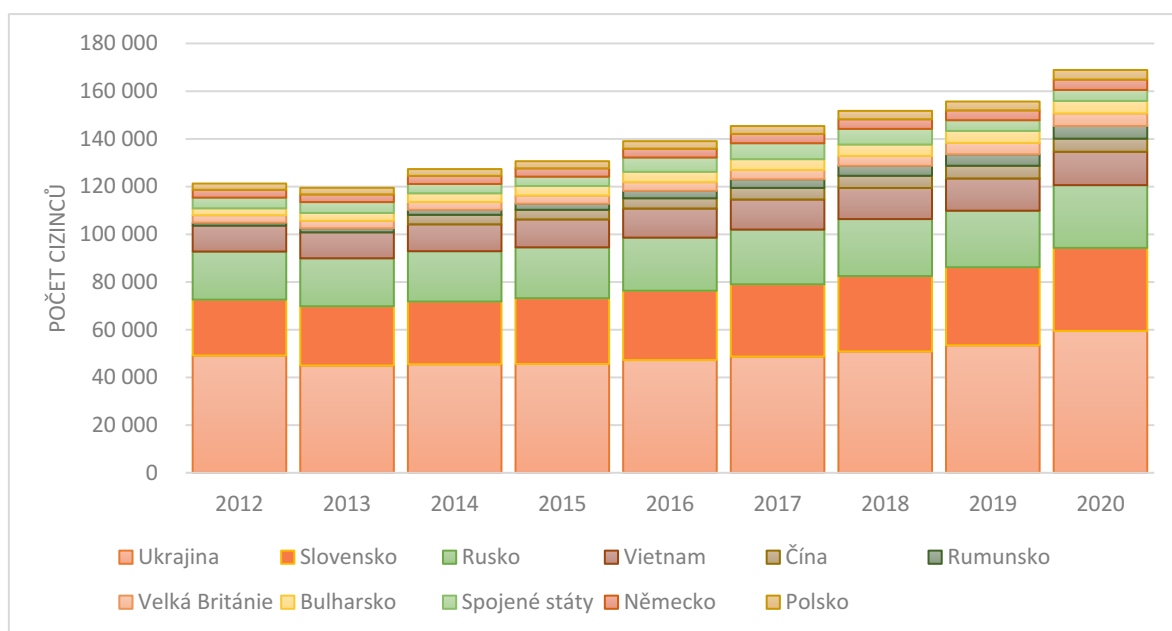

Zdroj: ČSÚ (2016a), zpracování vlastní

Co se týče cizinců z hlediska státního občanství, koncentrují se do Prahy ve větší míře cizinci ze třetích zemí, tedy migranti ze zemí mimo EU (Leontiyeva et al. 2018). Na nejčastější státní občanství v hlavním městě odkazuje graf 8. Nejčastěji zastoupená státní občanství v letech 2012-2015 byla: Ukrajinci, Slováci, Rusové, Vietnamci, Němci a Poláci. Zastoupení jednotlivých státních občanství je ovlivněno zejména pracovním zapojením těchto cizinců (IPR 2013). Pracovními motivacemi migrace jsou například známi zvláště Ukrajinci (Janská 2007) nebo Vietnamci (Drbohlav et al. 2010)¹⁵. Skupiny nejčastěji zastoupených cizinců v Praze jsou zároveň skupinami s vysokým počtem zahraničního stěhování (Ukrajinci, Rusové, Vietnamci, Slováci, Američané), ale i stěhování vnitropražského. Tyto skupiny se podílely v největší míře i na vnitropražském stěhování (graf 9).

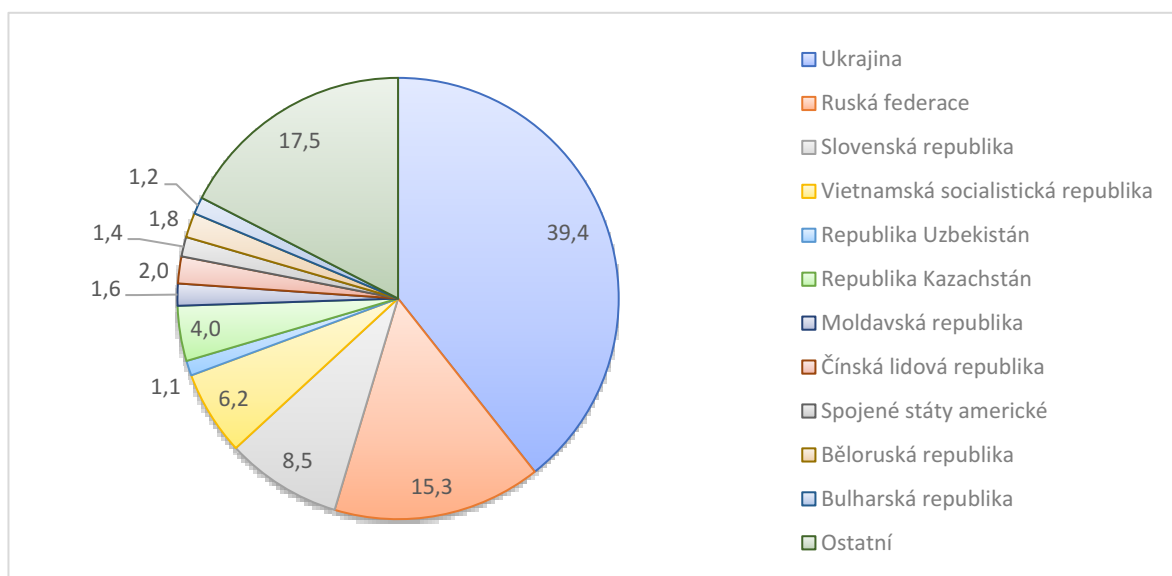
¹⁵ Bližší charakteristiky o nejvíce zastoupených skupinách cizinců v Česku, ale i v Praze uvádí ve své diplomové práci např. Přidalová (2013)

Graf 8: Cizinci v Praze – nejčastější státní občanství v letech 2012-2020

Zdroj: MV ČR (2021a), zpracování vlastní

Graf 9: Vnitropražské stěhování cizinců dle státního občanství v letech 2012-2015

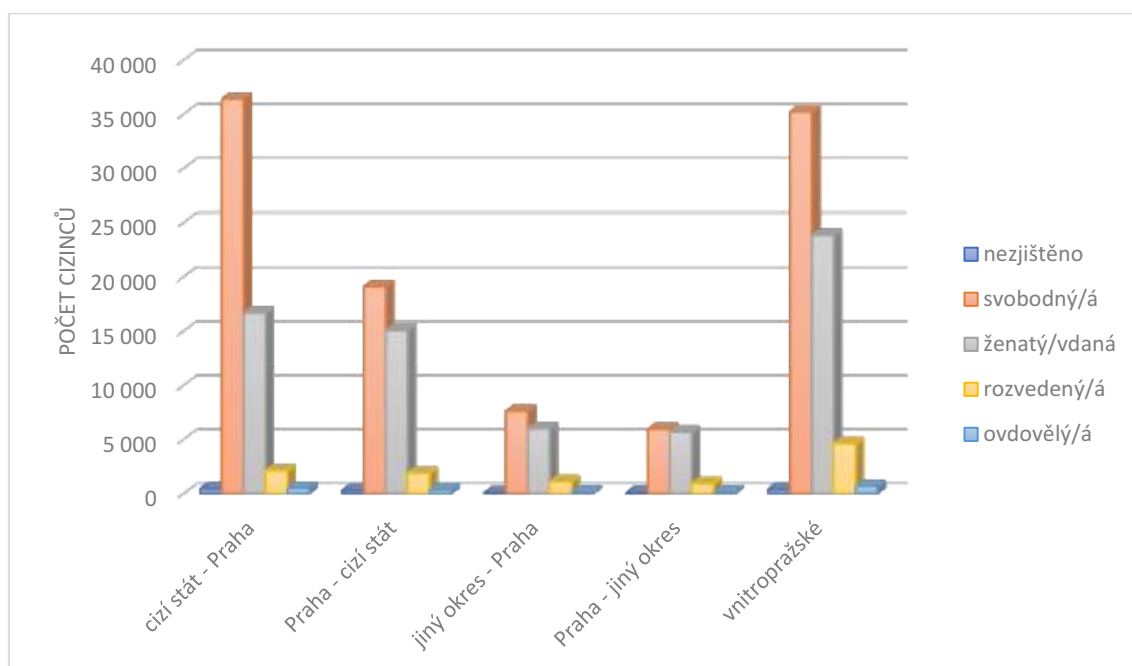
Zdroj: ČSÚ (2016a), zpracování vlastní

Poznámka: čísla znázorňují podíly osob podílejících se na vnitropražském stěhování cizinců

Jako vžitý předpoklad týkající se migrace cizinců lze označit tvrzení, že se nejčastěji stěhují jednotlivci, ale jak uvádí např. Leontiyeva et al. (2018), rozhodnutí k migraci se často týká celé domácnosti. Rodinná situace je často vlivným faktorem ve smyslu setrvání migranta v dané zemi. Rodina představuje pro migranty důležitou jistotu a bezpečné sociální zázemí. Nicméně stále převažují pohyby svobodných cizinců, a to na všech územních úrovních stěhování (graf 10). Vysoký počet svobodných cizinců může naznačovat, že mladší

jedinci jsou mobilnější (viz kapitola 2). Dalším odůvodněním vysokého počtu svobodných cizinců může být snížený trend vstupování do manželského svazku (Přidalová 2013). Skrze věk a životní cyklus mohou být vysvětleny také stěhování cizinců v manželském svazku. Tyto skupiny osob se dle autorky uchylují k pohybu z důvodů nedostačujících podmínek bydlení, zejména v ohledu na velikost bytové jednotky po narození dítěte. Poměrně vyrovnané počty cizinců svobodných a v manželském svazku stěhujících se z Prahy do jiných okresů mohou naznačovat rostoucí trendy suburbanizace u rodin cizinců, oproti svobodné složce cizinecké populace.

Graf 10: Účastníci rezidenční mobility dle rodinného stavu v letech 2012-2015

Zdroj: ČSÚ (2016a), zpracování vlastní

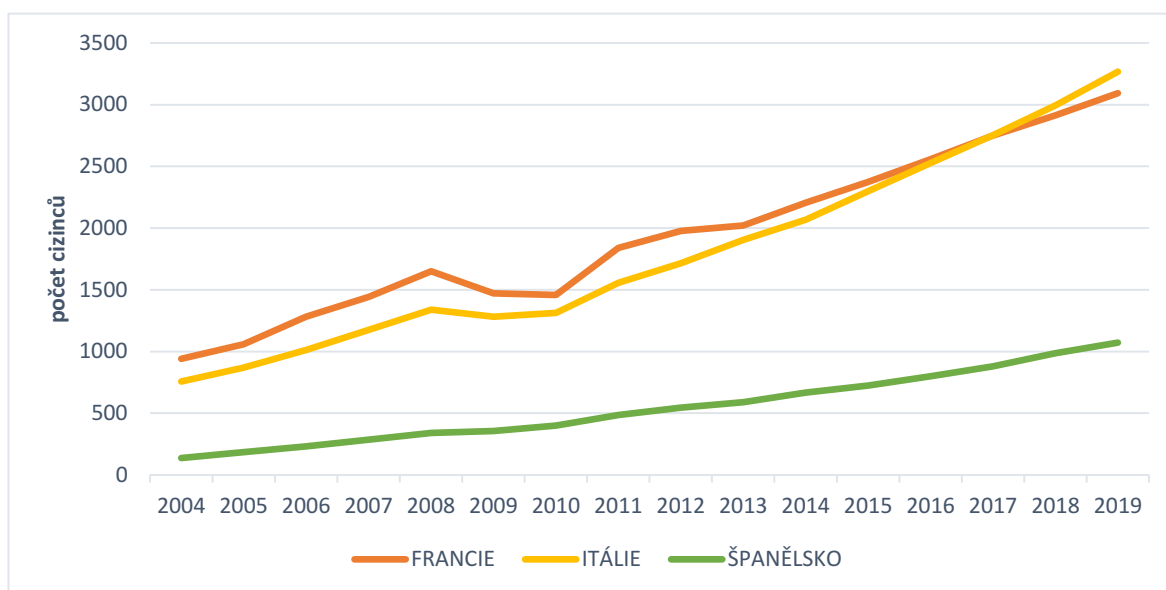
Cizinci, kteří si zvolili jako místo svého pobytu hlavní město, tvoří různorodou skupinu, a to z hlediska samotné země původu a ekonomického statusu, tak např. také z hlediska míry zvládnutí českého jazyka, jak uvádí Leontiyeva et al. (2018). Vybraná skupina cizinců podrobněji analyzovaná v této diplomové práci, tj. Italové, Francouzi a Španělé, má několik společných znaků. V první řadě se jedná o cizince pocházející ze zemí EU. I zde tudíž platí, že jejich pobyt v Česku nevyžaduje potvrzení o přechodném pobytu ani povolení k trvalému pobytu, mají pouze povinnost ohlásit místo svého pobytu. S potvrzením o přechodném pobytu se váže výše zmiňovaná problematika statistiky - možné nadhodnocení plynoucí z neohlášení ukončení pobytu v ČR.

Za druhé, v určité míře je společným znakem zvolené skupiny cizinců také migrační historie jejich zemí. Jak Italové, tak Španělé byli v minulosti známí svou emigrací do celého světa. Ale jak v případě Itálie, tak v případě Španělska se emigrační země transformovala na zemi imigrační (Benelli 2013; Fine, Torreblanca 2019; Focus Migration 2008). Obě země v minulosti sloužily jako země zdrojové na pracovní sílu, a to především pro pozice, které nevyžadovaly vysokou kvalifikaci, jednalo se např. o práce v zemědělském sektoru. Pracovní síla odtud směřovala do Německa, později do Švýcarska, ale také do Francie. Francie byla již v minulosti zemí tradičně imigrační, což ovlivnila její koloniální historie (Focus Migration 2007).

Migrační poměry v jednotlivých zemích jsou nejvíce ovlivňovány socioekonomickou a politickou situací v zemi, ale také vývojem těchto sfér života v zahraničí (Focus Migration 2008). Z tohoto plynou hlavní motivy migranta spočívající v touze po udržitelném živobytí ve smyslu pracovních příležitostí a lepších životních podmínek (viz kapitola 2). Španělsko bylo od poloviny 90. let na ekonomickém vzestupu, v čemž se odrážela také rostoucí míra zaměstnanosti. Toto období však ukončila ekonomická krize, která vypukla v roce 2007 a jejíž negativní dopady významně zasáhly trh práce. Ve Španělsku se nezaměstnanost pohybovala na rekordní úrovni. V důsledku krize začalo docházet k nárůstu emigrace (Bermudez, Brey 2017). Ekonomická krize silně zasáhla také italský pracovní trh. Největší nezaměstnanost byla mezi lidmi ve věkové skupině do 24 let (ČT24 2018). Nárůstu nezaměstnanosti se v období krize nevyhnula ani Francie (Švubová 2014).

Vývoj počtu cizinců ze Španělska, Itálie a Francie v Praze zobrazuje graf 11, který poukazuje na pokles počtu cizinců v letech ekonomické krize (v případě Italů a Francouzů). V případě Španělů lze hovořit o kontinuálním vývoji, leč z vybrané skupiny cizinců mají nejmenší početní zastoupení v hlavním městě. V letech 2012-2015 zde byli nejpočetnější skupinou cizinci z Francie, od roku 2016 se dostali do čela Italové.

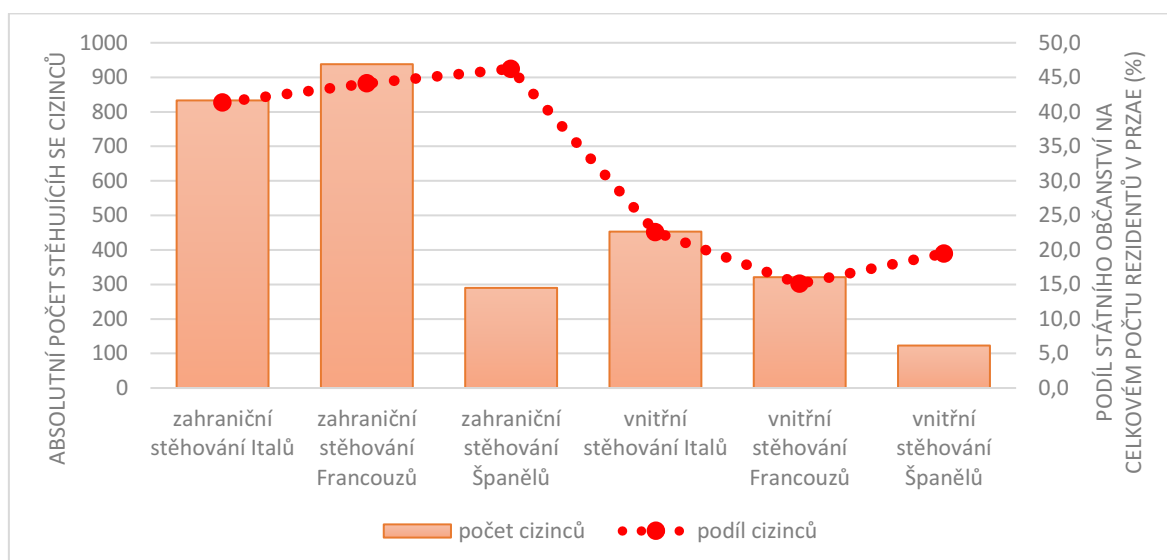
Graf 11: Vývoj počtu cizinců vybraných státních občanství v Praze 2004-2019

Zdroj: MV ČR (2021a), zpracování vlastní

Počty cizinců vybrané skupiny podílejících se na zahraničním stěhování se mezi jednotlivými státními občanstvími nijak výrazně neodlišují. Absolutní počty by mohly nasvědčovat, že nejméně se účastní zahraniční migrace Španělé. Jak ale dokazují relativní hodnoty (vztahené k celkovému počtu cizinců daného občanství v Praze), naopak nabývají hodnot nejvyšších. Tato čísla mohou být ovlivněna mírnějšími dopady ekonomické krize ve Francii, na rozdíl od dalších dvou zmíněných zemí. V rámci vnitřního stěhování se naopak nejvíce pohybovali Italové (graf 12), a to jak v absolutních, tak relativních hodnotách. V rámci této skupiny cizinců byl také nejvyšší podíl svobodných (60 %), což může opět poukazovat na nejčastější ekonomické motivy migrace a s ní související ekonomické krize. Zajímavou proměnou jsou narůstající hodnoty Italů v manželském svazku (kolem 5 % každý rok), což může naznačovat vedle pracovních motivů migrace rovněž důvody rodinné, např. rozrůstání rodiny. Bohužel data neumožňují bližší nahlédnutí k ověření této hypotézy.

Graf 12: Rezidenční mobilita vybrané skupiny cizinců v Praze v letech 2012-2015

Zdroj: ČSÚ (2016a), zpracování vlastní

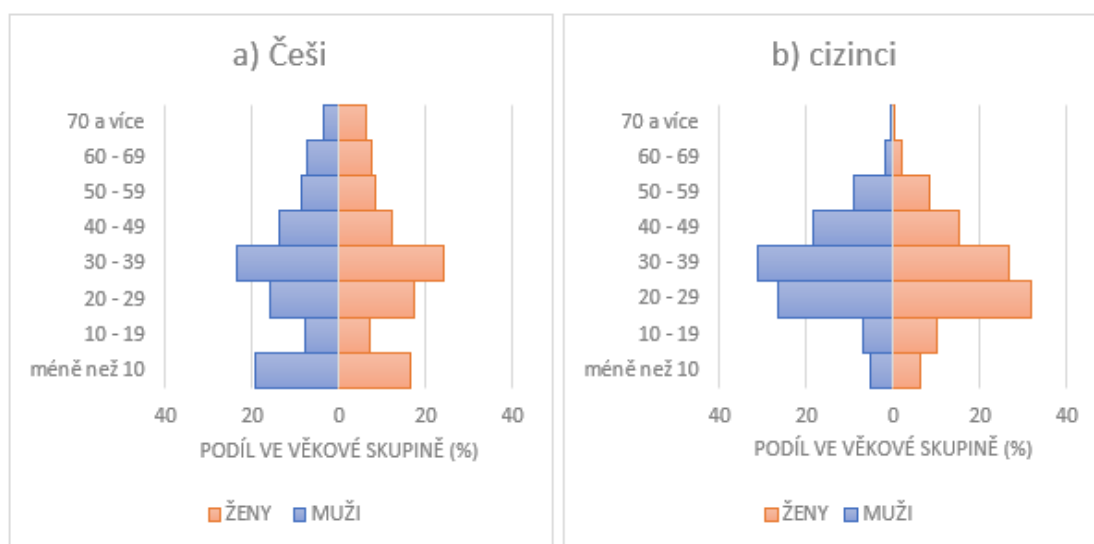
Důležitou demografickou charakteristikou, jež je spojována s migračním chováním, je také věk. Jak vyplývá z řady výzkumů, nejčastěji se uchylují k pohybu cizinci v produktivním věku, naopak zastoupení dětí a starší složky poproduktivního věku populace je výrazně nižší (ČSÚ 2014b). Věk byl také studován v rámci vnitřní migrace, kdy Čermák a Janská (2011) upozorňují na odlišné charakteristiky cizinců od majoritní populace. Odlišnosti spočívají v intenzitě vnitřní migrace z hlediska pohlaví, kdy, jak autoři uvádí, se jedná v případě cizinců o větší procento mužů (jak z hlediska celkového počtu cizinců–mužů, tak z hlediska osob vykonávajících vnitřní migrační pohyby), což odůvodňují ekonomickými faktory. Vedle toho v majoritní populaci převládají pohyby žen plynoucí z mimoekonomických faktorů souvisejících s životním cyklem.

Věkovou strukturu obyvatelstva podílejícího se na rezidenční mobilitě v letech 2012-2015 zobrazují grafy 13a a 13b. Co se týče pohlaví stěhujících se osob, jsou patrné odlišnosti. Zatímco v majoritní populaci se uchýlilo k pohybu více žen (52 %), u cizinců to bylo více mužů (53 %), což potvrzuje výše zmíněné výsledky studie Čermáka a Janské (2011). Co se týče otázky samotného věku, nejvíce se uchylují k pohybu osoby ve věkové kategorii 30-39 let. Rozdílem je především věková kategorie osob ve věku méně než 10 let, kdy tato skupina tvoří další významnou kategorii stěhujících se osob v rámci majoritní populace. V tomto se skrývá jednoduchý fakt, a to společné stěhování v rámci rodin. U cizinců tvoří další významnou kategorii skupina obyvatel ve věku 20-29 let, tedy ekonomicky aktivní obyvatelstvo, kde lze jako hlavní příčiny stěhování spatřovat zaměstnání či vzdělání. Na

druhé straně procento dětí a osob v poproduktivním věku je u cizinců oproti majoritní populaci výrazně nižší, což odpovídá celkovým podílům těchto složek v populacích. Některé studie uvádí možný nárůst zejména dětské složky v budoucnu (ČSÚ 2014b). Věkovou strukturou migrujících v rámci Prahy v období let 2001-2011 se zabývala Přidalová (2013). V tomto období byla nejvíce migračně aktivní skupinou kategorie obyvatel ve věku 20-39 let, což je v souladu s novějšími daty (graf 13a a 13b).

Průměrný věk stěhujících se, ať už majoritní nebo cizinecké populace, se výrazněji neodlišoval. Průměrný věk majoritní populace byl 33 let, přičemž průměrný věk u mužů byl nižší (32 let) než u žen (34 let). Průměrný věk u cizinecké populace byl 32 let, rozdíl byl oproti majoritní populaci v tom, že ženy měly nižší průměrný věk (31 let) než muži (33 let).

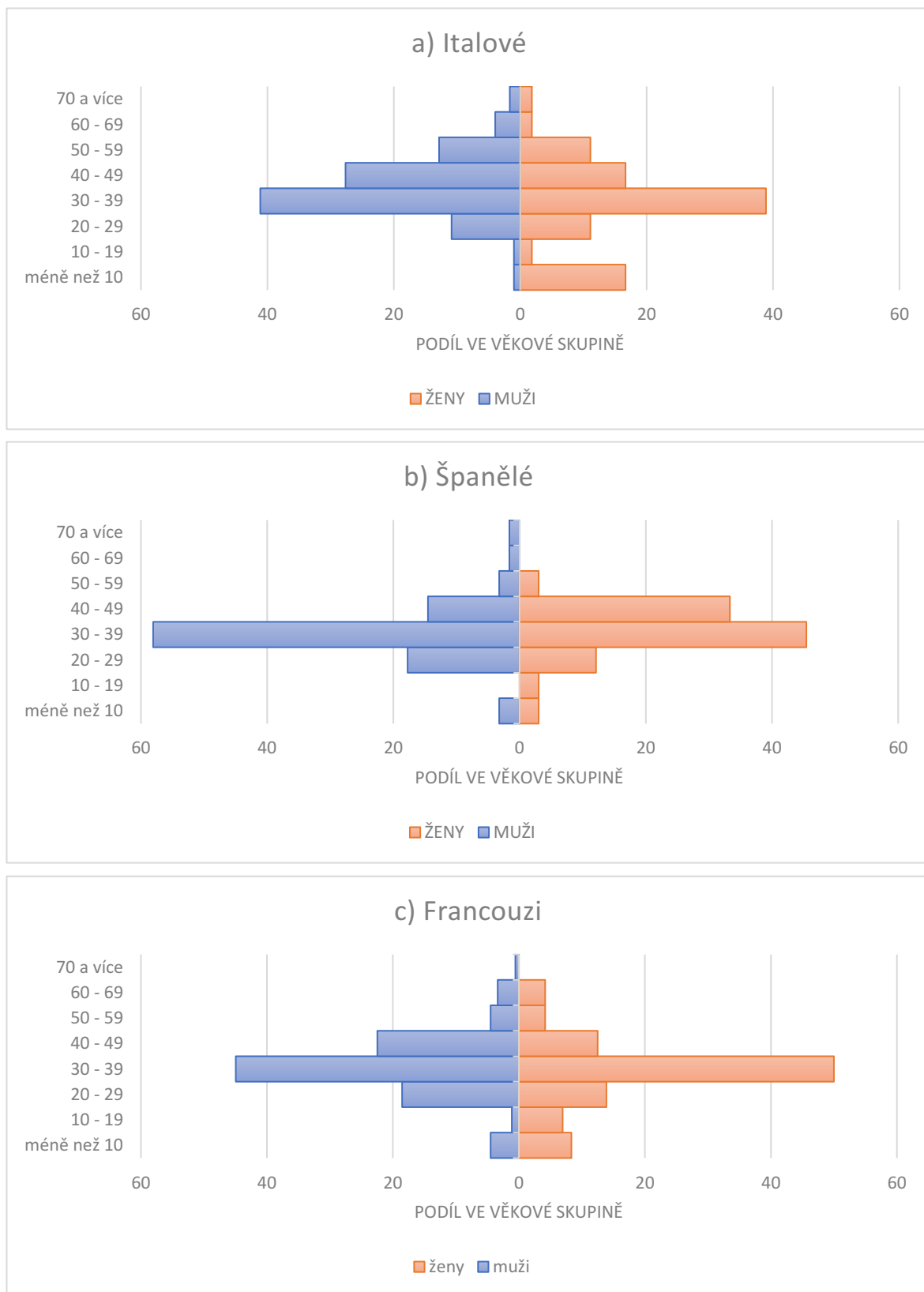
Graf 13a, b: Věková struktura Čechů a cizinců účastnících se vnitropražské rezidenční mobility v letech 2012-2015

Zdroj: ČSÚ (2016a), zpracování vlastní

Věková struktura vybrané skupiny cizinců, tedy cizinců z některých Mediteránních zemí, je zanesena v grafech 14a-c. Grafy dokládají vyšší podíl mužské složky mezi cizinci z Itálie, Francie a Španělska. Je patrná převládající složka cizinců ve věkových skupinách 30-39 let a 40-49 let, což je kategorie starší, než tomu bylo v rámci všech cizinců. Průměrný věk se pohybuje okolo 36 let, přičemž nejvyšší průměrný věk mužů je u cizinců z Itálie a u žen ze Španělska. Tato věková struktura se shoduje také s celkovou věkovou strukturou všech těchto cizinců žijících v Praze, s výjimkou, že nepřevládá kategorie 20-29, ale starší kategorie 40-49 let. U Italů je také poměrně vysoké procento dětí do 10 let, což může být dalším indikátorem nasvědčujícím o rodinných motivech migrace.

Graf 14a, b, c: Věková struktura vybraných státních občanství účastníků se vnitropražské rezidenční mobility v letech 2012-2015

Zdroj: ČSÚ (2016a), zpracování vlastní

5. Rezidenční mobilita cizinců v Praze

Cílem této kapitoly je zhodnocení rezidenční mobility cizinců v Praze ve sledovaném období let 2012-2015. Kapitola zhodnocuje rezidenční mobilitu zejména na úrovni adres a základních sídelních jednotek, tedy na nejvíce podrobných úrovních, na nichž lze tento fenomén sledovat a zachovat anonymitu dat. V úvodní části této podkapitoly je ovšem pracováno rovněž s daty na méně podrobné územní úrovni, nicméně pro účely této práce dostačující územní úrovni katastrálních území Prahy. Kapitola ve velké míře vychází z individuálních dat z registrů migrace, která byla autorce diplomové práce poskytnuta na Katedře sociální geografie a regionálního rozvoje Univerzity Karlovy. Tato data byla doplněna také o další potřebné statistické údaje z dalších statistických zdrojů (např. Statistický lexikon ČSÚ 2013), které byly využity za účelem výpočtů příslušných ukazatelů (viz kapitola 3).

5.1 Vnitropražská rezidenční mobilita z územního hlediska

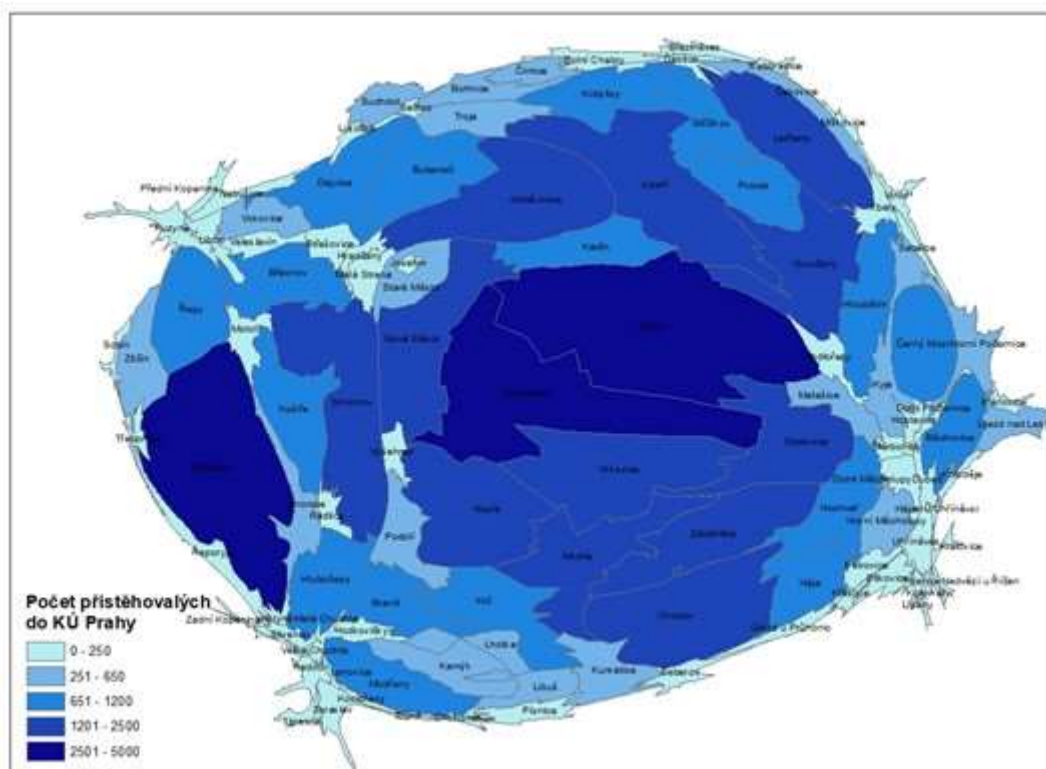
Za účelem zhodnocení rezidenční mobility cizinců byly mapovány lokality s nejvyššími a nejnižšími počty rezidenčních pohybů cizinců. Podkapitola se snaží zhodnotit lokality, které jsou z hlediska nově přistěhovaných cizinců nejziskovější, a na druhé straně lokality, které jsou z hlediska počtu stěhujících se cizinců charakterizovány jako nejvíce ztrátové.

Pro prvotní vhled do problematiky rezidenční mobility cizinců v Praze ve sledovaném období byly zvoleny anamorfózní mapy. Ze základních sídelních jednotek byla data agregována do katastrálních území Prahy. Územní úroveň zobrazení byla zvolena z důvodu lepšího zobrazení dat do území v anamorfózní mapě. Je ovšem nutné vzít v úvahu možné problémy z hlediska rozdílných velikostí území (viz kapitola 3), která mohou způsobit statistická zkreslení. Vytvořené anamorfózní mapy byly vytvořeny za účelem zjednodušeného náhledu na zkoumanou problematiku, snadného čtení dat a nalezení detailů v územních proměnách, tj. jak moc se liší zvolená území z hlediska absolutních počtů vystěhovaných z dané oblasti a přistěhovaných do dané oblasti. Data jsou nasčítaná vždy za celé časové období, tedy za celý interval čtyř let.

Absolutní počty přistěhovalých do katastrálních území Prahy dokládá obrázek 4. Mezi katastrálními územími s nejvyšším počtem přistěhovalých cizinců byl v tomto období Žižkov (4 922), Stodůlky (3 697), Vinohrady (3 617), Libeň (2 470) a Smíchov (2 350). Aktuálně se jedná o katastrální území s rozsáhlou novou bytovou výstavbou. Centrem výstavby byla tato území vnitřního města ale i ve sledovaných letech (Němec, Brabec 2014). V současnosti dochází k nové bytové výstavbě také v katastrálním území Sobín (Nové byty Sobín 2021), k bytové výstavbě zde ovšem docházelo i ve sledovaném období (Němec, Brabec 2014). Navzdory tomu ale katastrální území Sobín (4) zaznamenalo ve sledovaném období spolu s katastrálním územím Lipany (3) nejmenší počty přistěhovalých. Obě katastrální území se nachází v okrajové části Prahy, lze u nich tedy předpokládat spíše venkovský charakter. U katastrálního území Zadní Kopanina, která je z hlediska počtu obyvatel nejmenším pražským katastrálním územím, a Malá Chuchle nebyla zaznamenána žádná vnitropražská přistěhování cizinecké populace.

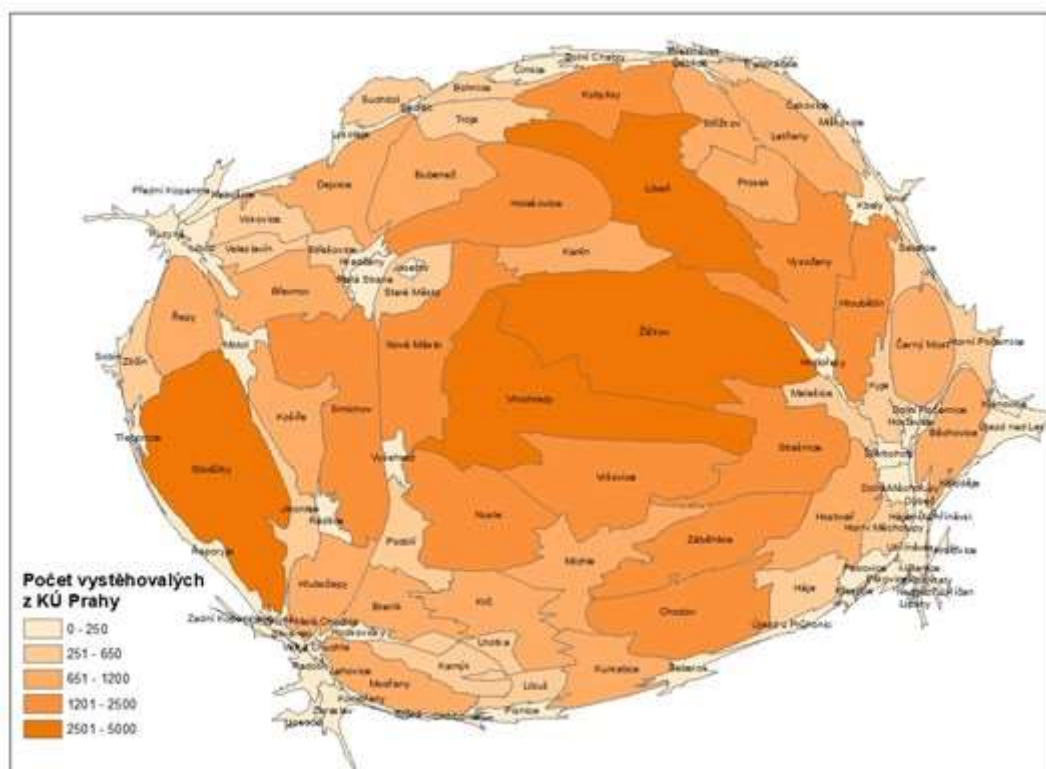
Mezi katastrálními územími s nejvyšším absolutním počtem vystěhovalých cizinců (obrázek 5) byl v tomto období Žižkov (4 716), Vinohrady (3 622), Stodůlky (3 498), Libeň (2 669) a Smíchov (2 414). Porovnáme-li hodnoty s obrázkem 4, je patrné, že se jedná o oblasti s největší fluktuací cizinecké populace. U katastrálního území Královice a Zadní Kopanina nebyla zaznamenána žádná vystěhování. Nejmenší počty vystěhovalých potom byly zaznamenány v katastrálním území Hájek u Uhřetěvsi, Lipany, Malá Chuchle (vždy po 1 stěhování), či např. Lochkov (2). Jedná se zároveň o nejmenší katastrální území z hlediska počtu obyvatel. Migrace cizinecké populace je nejcitelnější v oblastech s největší koncentrací cizinců. Jedná se o lokality lišící se cenou nemovitostí, kdy největší ceny jsou kromě historického centra, také v městské části Praha 2, kde jsou i jedny z nejvyšších nájemních cen bytů (Němec, Brabec 2014).

Obrázek 4: Přistěhovalí cizinci do katastrálních území Prahy v letech 2012-2015

Zdroj: ČSÚ (2016a), zpracování vlastní

Obrázek 5: Vystěhovalí cizinci z katastrálních území Prahy v letech 2012-2015

Zdroj: ČSÚ (2016a), zpracování vlastní

Mezi katastrálními územími s nejvyššími absolutními hodnotami migračního salda jsou katastrální území Letňany, Chodov, Michle, Zličín, Žižkov a Stodůlky (tabulka 3). Nejvyšší záporné hodnoty migračního salda, tedy převažující počty vystěhovalých cizinců oproti hodnotám cizinců přistěhovalých, byly zjištěny u katastrálních území Kunratice, Kobylisy a Čakovice.

Tabulka 3: Vybraná pražská katastrální území s nejnižšími a nejvyššími hodnotami migračního salda v letech 2012-2015

KÚ	přistěhovalí	vystěhovalí	migrační saldo	hmms
Kunratice	490	829	-339	-38
Kobylisy	895	1204	-309	-11
Čakovice	349	588	-239	-32
Hloubětín	981	1214	-233	-20
Běchovice	700	922	-222	-76
Žižkov	4922	4716	206	4
Zličín	598	374	224	43
Michle	1471	1159	312	15
Chodov	2172	1736	436	8
Letňany	1583	988	595	33

Zdroj: ČSÚ (2016a), zpracování vlastní

Poznámka: řazeno dle hodnot migračního salda

Dle zonace a typologie urbanistických obvodů Prahy, jejímiž autory je Ouředníček et al. (2012) nalezneme mezi oblastmi s nejvyššími hodnotami migračního salda jak území náležící do zóny vnějšího (Chodov, Kobylisy, Hloubětín, Letňany) a vnitřního města (Žižkov, Michle), tak zóny periferní (Běchovice, Kunratice, Zličín, Čakovice). Samozřejmě každé území nese svá specifika. Vnější zóna je charakteristická především sídlištní zástavbou (Jižní Město, malá sídliště na Zličíně a v Michli). Vezmeme-li v úvahu typologii Ouředníčka et al. (2012) jednotlivých typů zástavby, jedná se potom o území s převažujícími činžovnými domy (Žižkov, Chodov, Hloubětín, Zličín), tedy o lokality, kde se rekonstruované staré domy skloubí s novou bytovou výstavbou. Vedle toho lze mezi oblastmi s nejvyššími hodnotami migračního salda naléznout také území s venkovskou zástavbou (Kunratice, Běchovice), s domky v kompaktní zástavbě (Letňany, Čakovice, případně Kobylisy) a se zástavbou vilovou (Michle).

Jak dokládá tabulka 4, k největším ztrátám cizinecké populace stěhováním došlo v oblastech s venkovskou zástavbou. Zde se může projevovat odliv méně majetných cizinců ze zón, které jsou umístěné ve vzdálenějších a levnějších lokalitách do dražších lokalit, spolu

s tím, jak setrvávají v území a jak roste jejich socioekonomický status. Dále byla záporná hrubá míra migračního salda zaznamenána v oblastech s historickou zástavbou. Zde se může projevovat trend turistifikace (Jover, Díaz-Parra 2020) a rostoucí podíl komerčních funkcí (Temelová 2006), celkový nejnižší migrační obrat je dán mj. nízkým počtem bydlícího obyvatelstva (Přidalová 2013). Nejvyšší hrubá míra migračního salda je u sídlištní zástavby, což je dle autorky možné odůvodnit nejvíce zastoupenými státními občanstvími v Česku. Jedná se většinou o méně kvalifikované cizince, převážně dělnických profesí (Přidalová 2013), které budou z důvodu menších finančních prostředků nejčastěji směřovat do těchto lokalit.

Tabulka 4: Stěhování cizinců v rámci pražských katastrálních území v letech 2012-2015 dle typu zástavby

typ zástavby	přistěhovalí	vystěhovalí	migrační saldo	hmms
historická zástavba	2433	2536	-103	-3
vilová zástavba	4600	4651	-51	-1
činžovní domy	21153	21348	-195	-1
Sídliště	9872	9437	435	2
domky v kompaktní zástavbě	10995	10772	223	1
venkovská zástavba	1870	1983	-113	-3
nerezidenční zástavba	13863	14059	-196	-1

Zdroj: ČSÚ (2016a), zpracování vlastní

Následující odstavce se zaměřují na vnitropražskou rezidenční mobilitu cizinců na úrovni základních sídelních jednotek. Je nezbytné zmínit, že data, která práce analyzuje, se mohou pojit s dalšími úskalími. Tím jsou možné nepřesnosti z hlediska hlášení dat v souvislosti se změnou bydliště. Ačkoliv cizinci, kteří přišli do Prahy z jiného státu, musí hlásit místo svého bydliště, může také docházet k případům, obzvláště potom u vnitropražské migrace, kdy cizinci bydlí na jiné adrese, než kterou nahlásili, a ke které se registrovali (Špačková, Ouředníček 2012). Tento problém je ovšem minimalizován faktem, že mohou být na svém registrovaném bydlišti kontrolováni cizineckou policií. Dalším možným úskalím, které může vést ke zkreslení hodnot hrubého migračního salda, jsou nízké počty obyvatel ve sledovaných územních jednotkách (Šustrová 2008), proto byly vyloučeny ZSJ, které čítají méně než 50 obyvatel.

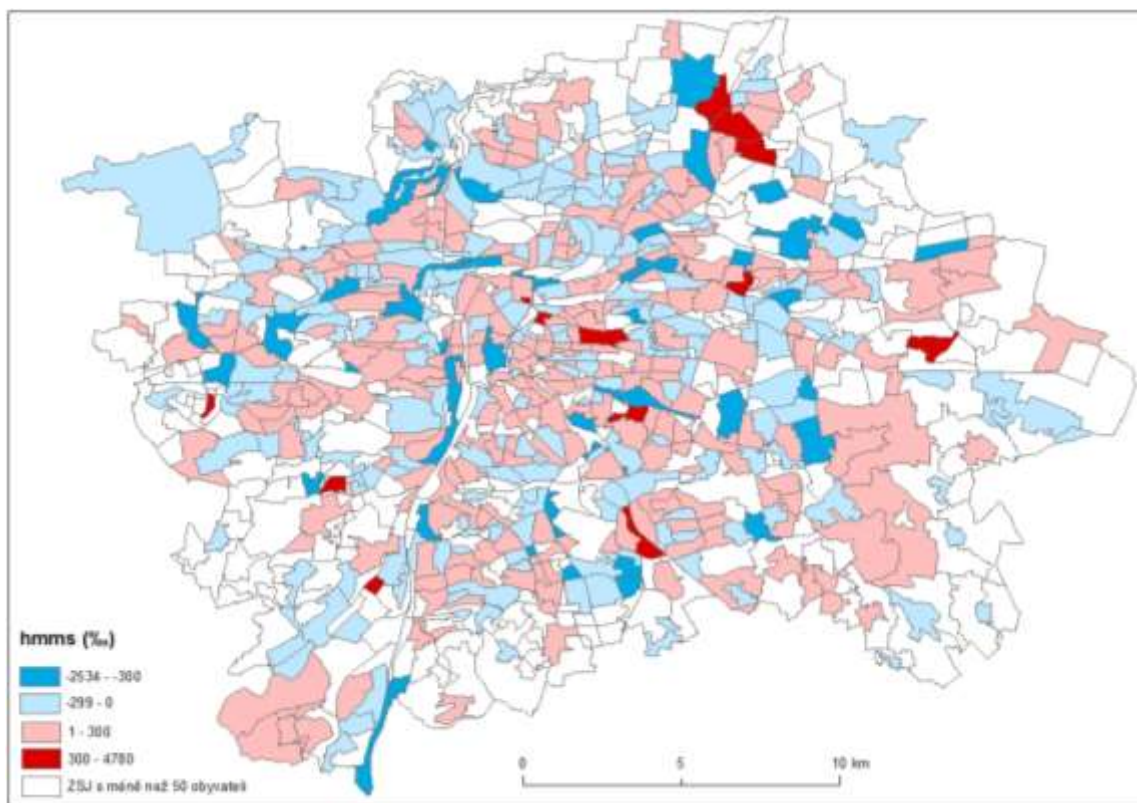
Obrázek 6 zobrazuje hrubou míru migračního salda v základních sídelních jednotkách Prahy v letech 2012-2015. Tento ukazatel je vztažen pouze pro vnitropražská stěhování cizinců a vychází z dat o vystěhovalých a přistěhovalých cizincích z a do příslušné

základní sídelní jednotky Prahy. Tento ukazatel vychází z migračního salda a z celkového počtu obyvatel v jednotlivých ZSJ přepočteného na tisíc obyvatel.

Mezi oblastmi s vysokými hodnotami hrubé míry migračního salda, ať už záporného či kladného, jsou oblasti především ve vnitřním, nebo vnějším městě. Z hlediska typologie výstavby převažuje u oblastí se zápornou hrubou mírou migračního salda sídlištní a venkovská zástavba. V oblastech s kladnými hodnotami hrubé míry migračního salda převažovala zástavba sídlištní a činžovní. Jedná se o ZSJ s novou bytovou výstavbou (Letňany-sever A, Barrandov VII, Hrdlořezy-západ) zejména ve vnějším městě. Jako konkrétní příklad může být uvedena výstavba nových bytových domů v rámci projektu Letňany Sever (E15 2011), či Kaskády Barrandov.

Vysoké kladné, ale i záporné hodnoty hrubé míry migračního salda v sídlištní zástavbě jsou dle autorky ovlivněny zejména pohyby cizinců s nižším socioekonomickým statutem. Cizinci s nižším socioekonomickým statutem mohou být ke stěhování náchylnější (Přidalová, Ouředníček 2017). Vysoké podíly těchto cizinců na stěhování v Praze dokládá také graf 9 výše. Ten ukazuje, že se v rámci vnitropražské mobility nejčastěji pohybují Ukrajinci (40 %), jejichž specifické pracovní pozice byly komentovány výše. Tito cizinci se pohybují častěji, ale s menší pravděpodobností zlepšení podmínek bydlení, než je tomu u cizinců s vyšším socioekonomickým statutem, např. Američanů (Přidalová, Ouředníček 2017), či vybrané skupiny cizinců z Itálie, Francie a Španělska (viz kapitola 5.3 a 6). Toto zjištění je v rozporu s výsledky studie Janské a Bernarda (2018). Autoři dospěli k závěru, že Ukrajinci sice nejprve směřují do horších lokalit, ale jejich další stěhování probíhají do lokalit lepších a dochází tak ke zlepšení jejich bytové situace.

Obrázek 6: Hrubá míra migračního salda cizinců v ZSJ Prahy v letech 2012-2015

Zdroj: ČSÚ (2016a), zpracování vlastní

5.2 Vnitropražská rezidenční mobilita cizinců dle charakteristik prostředí

Ve sledovaném období dosahovala průměrná vzdálenost vnitropražského stěhování přibližně šest kilometrů na jednoho cizince. Průměrná vzdálenost stěhování se v rámci jednotlivých let snižuje. Na základě této klesající vzdálenosti a na základě zvyšujících se vnitropražských rezidenčních pohybů lze usuzovat, že dochází k většímu počtu stěhování na menší vzdálenosti, leč se průměry těchto vzdáleností pohybují okolo 6 kilometrů (v roce 2012 průměrná vzdálenost činila 6,38 km, v roce 2015 byla 5,76 km). Jelikož tato vzdálenost vypovídá pouze o samotném pohybu, ale postrádá informace o širších charakteristikách lokalit stěhování (ekonomických, demografických aj.) je v této části přistoupeno k analýze těchto charakteristik území (viz kapitola 3).

Zkoumání jsou všichni stěhující se cizinci v rámci Prahy ve sledovaném období let 2012-2015 a charakteristiky prostředí v původním a novém místě bydliště (např. fyzická vzdálenost od zeleně, vzdálenost od školy ad.). Autorka se snaží dospět k tomu, zda stěhování cizinců vedlo ke zlepšení charakteristik prostředí v místě jejich bydliště, tedy zda se přestěhovali blíže k daným charakteristikám území. Na 5% hladině významnosti bylo

testováno, zda se liší charakteristiky prostředí před a po stěhování cizince. Pro možnost zodpovězení této výzkumné otázky bylo využito párového t-testu (kapitola 3).

Tabulka 5: Test párových vzorků

Párové rozdíly		Průměr	Signifikance
Pár 1	zeleň PB - zeleň NB	0,92	0
Pár 2	úřady PB - úřady NB	-6,26	0,036
Pár 3	školy PB - školy NB	8,31	0
Pár 4	VŠ PB - VŠ NB	-5,57	0,441
Pár 5	zdraví PB - zdraví NB	6,29	0
Pár 6	služby PB - služby NB	2,14	0,024
Pár 7	kultura PB - kultura NB	-1,33	0,494
Pár 8	byty PB - byty NB	-2,46	0
Pár 9	ceny PB - ceny NB	-90,12	0,017
Pár 10	cizinci PB - cizinci NB	-0,34	0
Pár 11	doprava PB - doprava NB	0,16	0

Zdroj: ČSÚ (2016a), zpracování vlastní

Na základě inferenční statistiky (tabulka 5) je možné tvrdit, že nulová hypotéza, která tvrdí, že rozdíly mezi průměry párovaných populací, tj. populací před a po stěhování u jednotlivých územních charakteristik, jsou rovny nule, a že stěhování nemělo vliv na vzdálenosti od sledovaných charakteristik, se zamítá téměř u všech proměnných, neboť hodnoty signifikance jsou zde menší než 0,05 a průměry se statisticky významně liší. Přijímána je hypotéza alternativní, která říká, že rozdíl mezi průměrem populace před a po stěhování není roven nule, tedy že stěhování mělo vliv na střední hodnotu sledovaného znaku (tj. např. na vzdálenost od zeleně). Výjimkou jsou proměnné vysoké školy a kulturní zařízení, kde není průměrný rozdíl mezi proměnnými v původním místě bydliště a v novém místě bydliště statisticky významný na 5% hladině významnosti. Vzhledem k tomu, že se jedná o databázi, která zahrnuje všechny stěhující se cizince v rámci Prahy (tj. celá pražská populace stěhujících se cizinců), je důležité spíše než na signifikanci zaměřovat se na samotné hodnoty průměrů.

Nejvyšší absolutní hodnoty průměru dosáhla proměnná cena. To může nasvědčovat tomu, že mezi analyzovanými proměnnými se po stěhování nejvíce změnila cena. Záporné znaménko značí u rozdílů cen v původním a novém místě bydliště, že se cizinci přestěhovali průměrně směrem do dražších, tj. lepších lokalit (viz kapitola 5.3). Trh s bydlením byl označován jako jeden z důležitých makroekonomických faktorů podílejícího se na

rezidenční mobilitě (Coulton et al. 2012; Sapiro 2016; Causa, Pichelmann 2020). Lidé si vybírají své bydlení na základě řady aspektů, ale nejstěžejnějším je jeho cena (Baxa, Osoba 2016), která ovlivňuje životní standard (IPR 2015). Pražské ceny bydlení jsou dle Ouředníčka (Ekonom 2019) do značné míry ovlivňovány strukturou pražské cizinecké populace, kdy do Prahy směřují také cizinci majetní, kteří si mohou dovolit dražší bydlení. Fakt, že se cizinci stěhují v průměru spíše do dražších lokalit, nasvědčuje, že se mohou podílet na pražské gentrifikaci centra a k němu přiléhajících částí vnitřního města. Toto je v souladu se zjištěním Přidalové a Ouředníčka (2017), kteří hodnotili roli zahraniční migrace v měnící se sociálně prostorové diferenciaci Prahy. Bohatší cizinci dle nich vyvíjejí tlak na dražší lokality bydlení, s jejich koncentrací převážně ve vnitřním městě.

Vysoké kladné průměrné hodnoty lze spatřovat také u proměnné školy a zdraví, cizinci se tedy v průměru stěhovali blíže ke školám a zdravotnickým zařízením. U vysokých škol tomu bylo naopak – cizinci se od nich stěhovali v průměru dále. Dále se stěhovali také od úřadů, tyto veřejné instituce se tedy neukázaly jako stěžejní faktor. Nejnížší kladné hodnoty průměrů jsou u proměnných doprava a cizinci. Ačkoliv se cizinci stěhovali blíže k veřejné dopravě, stěhovali se k ní méně blíže, než tomu bylo u průměrných vzdáleností jiných proměnných (školy, zdraví). To je s ohledem na literaturu poměrně překvapující, neboť se jedná o faktor, který může usnadňovat přístup k jiným faktorům, např. přístup do zdravotnických zařízení atd. Maslova a Chiodelli (2018) uváděli, že je doprava důležitá především pro přechodné migranty. Nejnížší záporné hodnoty průměrů u proměnné cizinci vypovídají o tom, že cizinci více směřovali do oblastí s větším podílem cizinců na obyvatelstvu, než tomu bylo v jejich předchozím místě bydliště. Průměry jsou ale nízké, nejedná se tedy o hlavní faktor prostředí, ale ve výběru lokalit se může projevovat. Vyšší podíl cizinců v novém místě může potvrzovat studii Büchel et al. (2020), kteří vyzdvihovali informativní benefity sociálních kontaktů v novém místě bydliště.

Nižší průměrná vzdálenost od zelených ploch je poměrně překvapující, protože při rešerši literatury se ukázala jako jeden z častých faktorů majících vliv na rezidenční mobilitu (Mägi et al. 2016; Maslova, Chiodelli 2018; Oh 2020).

5.3 Determinanty vnitropražského stěhování cizinců

Předchozí podkapitola poukázala na možné charakteristiky území, které mohou ovlivňovat rezidenční mobilitu cizinců, mezi které patří především ceny bydlení. Neumožnila však identifikovat, kteří cizinci mají větší a kteří naopak menší pravděpodobnost stěhovat se do horších a lepších podmínek. Za tímto účelem byla sestrojena binární logistická regrese, jež vychází z charakteristik stěhujících se cizinců (z proměnných pohlaví, věk, rodinný stav a státní občanství), tedy charakteristik diskutovaných v kapitole 2. jejíž výsledky zobrazuje tabulka 9. Jako binární závisle proměnná vstupovala do analýzy proměnná cena. Tato proměnná říká, zda se cizinec přestěhoval do dražší (lepší = 0) nebo levnější (horší = 1) lokality. Pokud se cena bydlení v původním a novém místě nelišila, bylo k těmto případům přistupováno jako k lokalitám horším (stejná = 1), neboť se předpokládá, že vykonaný pohyb, tj. rezidenční mobilita, nepřispěla ke zlepšení prostředí.

Tabulka 6 zobrazuje přehled nezávisle proměnných vstupujících do analýzy s detailem jednotlivých kategorií. Ve sledovaném souboru dominují cizinci muži, svobodní, ve věkové kategorii 30-39 let a občané Ukrajiny.

Tabulka 6: Nezávisle proměnné vstupující do analýzy stěhování cizinců v Praze

		Počet	Procento
pohlaví	muž	19781	50,9
	žena	19071	49,1
rodinný stav	nezjištěno	246	0,6
	svobodný/á	19629	50,5
	ženatý/vdaná	15477	39,8
	rozvedený/á	3008	7,7
	ovdovělý/á	492	1,3
věkové skupiny	méně než 10	2349	6,0
	10-19	3461	8,9
	20-29	10219	26,3
	30-39	10332	26,6
	40-49	7498	19,3
	50-59	4139	10,7
	60-69	740	1,9
	70 a více	114	0,3
státní občanství	RUS	9071	23,3
	USA	890	2,3
	UKR	24366	62,7
	VS	675	1,7
	Vietnamci	3850	9,9

Zdroj: ČSÚ (2016a), zpracování vlastní

Tabulka 7: Poměr šancí stěhování se do horšího prostředí

Model pro Prahu 2012-2015	Exp(B)
<i>Nagelkerke R2</i>	0,003
<i>Pohlaví</i>	
Muž	1.000
Žena	1.069
<i>Rodinný stav</i>	
Svobodní	1.000
Ženatí/vdané	1.011
Rozvedení	0.970
Ovdovělí	1.148
Nezjištěno	0.808
<i>Věk</i>	
30-39	1.000
méně než 10	1.219
10-19	0.994
20-29	0.967
40-49	0.926
50-59	0.891
60-69	1.068
70 a více	1.108
<i>Státní občanství</i>	
Ukrajina	1.000
Rusko	0.860
Vietnam	0.924
Vybraná skupina	0.944
USA	0.838

Zdroj: ČSÚ (2016a), zpracování vlastní

Tabulka 7 zobrazuje výsledky provedené analýzy, do níž jako referenční kategorie vstupovaly nejvíce zastoupené proměnné (viz výše a tabulka 6). Poměr šancí přestěhování se do horšího prostředí je znázorňován pomocí exponovaných regresních koeficientů ((Exp (B), tabulka 7). Hodnoty větší než 1 lze zaznamenat u kategorií cizinců ženského pohlaví, v manželském svazku, u ovdovělých a ve věkové kategorii méně než 10, 60-69 a 70 a více let. Tyto hodnoty vypovídají o tom, že tyto skupiny cizinců mají vyšší šance přestěhovat se do horšího. Nižší šance u přestěhování se do horšího byly zjištěny u kategorií cizinců rozvedených, s nezjištěným rodinným stavem, ve věkových kategoriích 10-19, 20-29, 40-49, 50-59 let a u cizinců Rusů, Vietnamců, vybrané skupiny (tj. Italů, Francouzů, Španělů) a Američanů.

V rámci testování kategorie pohlaví se ukázalo, že ženy mají nepříliš výraznou, ale o něco vyšší pravděpodobnost, že se přestěhují do horšího prostředí, než tomu je u mužů. Pohlaví se na základě rešerše literatury neukázalo jako faktor s vysokou vahou (Sapiro 2016) a výsledky binární logistické regrese poukázaly na to, že mezi pohlavími cizinců neexistuje výrazný rozdíl ani v rámci stěhování se do rozdílných cenových lokalit.

Jako důležitý prediktor se v literatuře často objevovaly změny související s životním cyklem jedinců. Dostupná data nedisponují údaji, které by o něm jasně vypovídaly, ale je možné o něm diskutovat alespoň na základě proměnné rodinný stav, z něhož lze alespoň částečně vyvozovat závěry související právě s životním cyklem. V kategoriích cizinců dle jejich rodinného stavu mají nejvyšší pravděpodobnost přestěhování se do horšího, než tomu je u skupiny svobodných cizinců, ovdovělí cizinci. Autorka se domnívá, že je možné tento fakt odůvodnit tím, že se pravděpodobně bude jednat o cizince pokročilého věku, kteří preferují klidnější prostředí, na něž nemají přehnané nároky. Zároveň se jedná o osoby, které s největší pravděpodobností již nežijí s dětmi, tudíž potřebují méně prostoru a v podstatě si nemohou dražší nájem pouze z jednoho příjmu dovolit. Z těchto důvodů se autorka domnívá, že tato skupina cizinců volí levnější lokality. Nejmenší šanci v rámci kategorie rodinný stav mají cizinci rozvedení. Je ovšem nutné připomenout, že se jedná o velmi málo početné kategorie cizinců, existuje zde tudíž riziko matematické chyby.

Zahraniční literatura a data dokládají (kapitola 2 a 4), že rezidenční mobilita se snižuje spolu s narůstajícím věkem (Ravenstein 1885, 1889; Clark, Lisowski 2017a), jinými slovy mladší jedinci jsou mobilnější než ti starší. Nejmobilnější složkou jsou potom cizinci ve věkové kategorii 20-39 let a děti do 16 let, které jsou ovlivněny rezidenční mobilitou svých rodičů (Finney, Catney 2012). Koeficienty regrese u kategorizované proměnné věk ukazují, že oproti referenční skupině 30-39 let, tedy nejvíce migračně aktivní skupině cizinců, mají větší pravděpodobnost stěhovat se do horšího cizinci ve věkové kategorii mladších 10 let. Jak bylo popsáno výše, tato skupina je ovlivňována rozhodnutími rodičů, proto je zde výsledek poněkud překvapivým. Toto může znamenat, že do horších lokalit se stěhují děti do 10 let s rodiči ve věku 20-29 let. Toto může být odůvodněno věkem rodičů, kteří nemusí mít takové finanční prostředky jako například cizinci ve věkové kategorii 30-39 let. Menší pravděpodobnost stěhování se do horšího mají cizinci náležící do věkové kategorie 50-59 let. Jedná se tedy o skupinu cizinců, u níž se lze domnívat, že má již odrostlé děti. I zde je nutné mít na paměti možnost matematické chyby.

Dle výsledků koeficientů regrese u proměnné státní občanství lze říci, že oproti referenční kategorii Ukrajinců mají všichni ostatní cizinci menší pravděpodobnost stěhovat se do horšího prostředí. Ukrajinci vstoupili do podvědomí řady občanů Česka jako levná pracovní síla. Jak ukazuje Leontiyeva (2014), Ukrajinci skutečně představují pracovní sílu v rámci zaměstnání, která nevyžadují odbornou kvalifikaci, tedy např. v dělnických profesích (Janská 2007). Již samotné vykonávané profese, které jsou známy nízkým finančním ohodnocením a často také dlouhou pracovní dobou naznačují, že Ukrajinci mohou obvykle hledat levné ubytování bez jakýchkoliv nároků na charakteristiky prostředí. Toto může být také do jisté míry ovlivněno tím, že řada ukrajinských migrantů posílá většinu výdělku na Ukrajinu své rodině, tzv. remittance (Drbohlav 2015).

Nejmenší pravděpodobnost stěhovat se do horších podmínek mají Američané následovaní Rusy. Přistěhovalé Američany do Prahy tvoří z většiny svobodní jedinci v produktivním věku. S ohledem na nízké počty přistěhovalých v předproduktivním věku došla Přidalová (2013) k závěru, že u této skupiny cizinců převažují pracovní nebo studijní motivace příchodu do Česka. Dle jejího výzkumu směřují Američané převážně do jádrových oblastí města s historickou zástavbou či do oblastí s vilovou zástavbou. Toto koreluje se zjištěnými výsledky logistické regrese, neboť se tyto oblasti výstavby nacházejí v nejdražších rezidenčních lokalitách. Rusové představují vedle Američanů poměrně odlišnou skupinu cizinců. Nepřevládají u nich pracovní motivace migrace, ale motivace související s politickou situací v zemi (Přidalová 2013). Podobným znakem je vysoké vzdělání a dobře ohodnocené pracovní pozice těchto dvou skupin cizinců (Drbohlav et al. 1999; Přidalová 2013). Rusové stejně jako Američané směřují ve velkém do oblastí s vilovou zástavbou, ale především do oblastí s činžovnými domy a na pražská sídliště (Přidalová 2013). Obě skupiny jsou rovněž zapojeny do procesu suburbanizace cizinců v Praze (Křížková, Ouředníček 2020).

Zbylé dvě skupiny – Vietnamci a cizinci z vybraných mediteránních zemí mají taktéž menší pravděpodobnost stěhování se do horšího, levnějšího prostředí, tato pravděpodobnost je ale nižší než u předchozích skupin. Vietnamci jsou známi svými podnikatelskými a ekonomickými aktivitami, do nichž se obvykle zapojuje celá rodina, a také jejich „městem ve městě“ – tržnicí SAPA (Přidalová 2013; Čermáková, Janská 2014). Tato skupina cizinců bydlí nejčastěji na pražských sídlištích nebo v oblastech s činžovní zástavbou, tedy v lokalitách, u nichž se předpokládá nižší cena bydlení (Přidalová 2013). Popsat italskou, francouzskou a španělskou cizineckou populaci u nás je poměrně složité, neboť o ní nebylo

mnoho napsáno. Nicméně autorka usuzuje, že tato skupina cizinců, jejichž země původu náleží do EU, bude v lepší pozici než cizinci ze třetích zemí. Jak ukázala kapitola 3, převažují u této skupiny cizinců ekonomické motivy migrace, které mohly pramenit z ekonomické krize a z jejích dopadů. Za prací do Česka láká i francouzská ambasáda prostřednictvím webových stránek, na nichž zveřejňuje pracovní nabídky, ale také další potřebné informace o životě v Česku (Czechemploi 2018). Italové v minulosti kupovali nemovitosti v činžovní zástavbě, většina jako další investici, ale někteří se zde usadili natrvalo (E15 2019). Pro možnost vysvětlit blíže rezidenční mobilitu této specifické skupiny bylo přistoupeno k rozhovorům (kapitola 6).

6. Rezidenční mobilita a její determinanty cizinců z vybraných mediteránních zemí v Praze

Šestá kapitola vychází z polostrukturovaných rozhovorů, kterým bylo podrobeno deset respondentů pocházejících z vybraných mediteránních zemí Evropské unie – Francie, Itálie a Španělska. Přehled respondentů je uveden v kapitole 3 (tabulka 2). Prvním problémem při hledání respondentů se ukázala být struktura vzorku dle pohlaví. Před provedením rozhovorů byla vybrána skupina respondentů, kde bylo zastoupení mužů a žen stejné, ovšem jak se ukázalo v průběhu samotného výzkumu, muži spolupracovali daleko lépe než ženy a byli ochotni věnovat výzkumníci svůj čas a informace. Proto se nakonec finální skupina respondentů sestává z devíti rozhovorů uskutečněných s muži a jedním rozhovorem uskutečněným se ženou. Průměrný věk respondentů činil 33,5 let. Skupina je současně tvořena cizinci, kteří zde nadále žijí, výjimkou je Roberto, který se přestěhoval v roce 2020 do Belgie z důvodu studia. Průměrný počet let strávených v Česku je 7,4, přičemž první respondentka (Elisa žijící zde od roku 1999) výrazně zvyšuje tento průměr (který by bez této respondentky činil 5,3 let). Ke změně adresy v rámci Prahy došlo u sledované skupiny cizinců průměrně 2,6x.

Kapitola je rozdělena do několika podkapitol dle okruhů otázek, které byly cizincům pokládány – rozhodnutí přistěhovat se do Prahy, vnitropražská rezidenční mobilita, sociální vazby a spokojenost se životem v Praze

6.1. Rozhodnutí se přistěhovat do Prahy

První část rozhovorů zahrnovala dotazy vztahující se k rozhodnutí cizince přestěhovat se do jiné země (zde je pod pojmem přestěhování se tedy rozuměn mezistátní pohyb) a důvodům, které je vedly k výběru Prahy jako jejich nového domova.

Literatura uvádí, že neexistuje pouze jeden determinant ovlivňující volbu migrační destinace, ale že se jedná o komplexní soubor faktorů. Jako jeden z primárních faktorů je však uváděno ekonomické hledisko. Migranti očekávají, že jim přesídlení do jiné země přinese větší užitek, než jakého se jim dostává v jejich zdrojové zemi (Geis et al. 2013). Do těchto ekonomických hledisek by se daly zařadit příjmové rozdíly, pracovní příležitosti a míra nezaměstnanosti, tedy souhrnná situace na trhu práce (Fafchamps, Shilpi 2013; Palát 2014; Lardiés-Bosque 2017; Gil-Alonso et al. 2021). Tento fakt potvrdily také provedené

rozhovory s vybranou skupinou cizinců. Dominantním důvodem přistěhování se do Prahy byla ve většině případů ekonomická atraktivita hlavního města, cizinci nejčastěji zdůrazňovali roli pracovních příležitostí.

*„Všichni moji přátelé sem chodí, a to proto, že je tu **spousta příležitostí, pracovních příležitostí**. Právě teď je to v naší zemi dost těžké [...] je tam **vysoká míra nezaměstnanosti**. Všechny společnosti to ví, takže řídí lidské životy.“* (Ricardo, 30, Španěl, zvýraznění autorky)

Ricardo zde odkazuje na dopady ekonomické krize ve Španělsku, které měly neblahý vliv na tamní pracovní trh, což potvrdila např. studie Gil-Alonsa et al. (2021), která hovořila o narůstajícím počtu emigrujících mladých Španělů. Jak bylo diskutováno výše, pracovní migrace je jedním z nejčastějších důvodů imigrace do Česka (Drbohlav 2008). Tento druh migrace je samozřejmě ovlivněn kontextem země, odkud cizinci imigrují. V tomto případě se jedná o země, které silně zasáhla ekonomická krize, jejíž důsledky byly patrné ještě dlouho po ní, což se promítlo také do výpovědí respondentů.

Na základě analýzy rozhovorů lze dále konstatovat, že primárním důvodem výběru Prahy jsou pracovní příležitosti pro vysoce kvalifikované zaměstnance. Většina dotázaných je vysokoškolsky vzdělaná, pracující ve svém oboru. Nejvíce zastoupený byl mezi respondenty obor informačních technologií nebo business a finančnictví.

*„Je tu dobrý životní standard a dobré příležitosti najít práci. Samozřejmě **jde ale o to, jaký typ práce**, protože Praha je více **IT** nebo finanční město.“* (Paolo, 36, Ital, zvýraznění autorky).

Paolo je Ital, pro nějž Praha nepředstavovala první zkušenost se životem mimo rodnou zemi. V zahraničí žije celkem osm let. Před tím, než se usídlil v Praze, žil ve Španělsku, Anglii, Belgii, Slovinsku a Bulharsku. S těmito obory, pro něž je nutná vysoká kvalifikace, se samozřejmě pojí otázka příjmů. Dotazovaní ve všech případech uvedli, že jsou pro ně příjmy dostačující, že pokryjí jejich životní náklady. V souvislosti s jejich příjmem se vyjadřovali také k nájemním cenám v Praze a často je porovnávali s nájemními cenami v jejich zemi původu, které ty pražské převyšovaly.

*„Teď jsem absolutně šťastný, žil jsem v Madridu a v Barceloně, kde jsou ceny dvakrát tak vyšší než tady a moje výplata tam byla nižší. **V Praze mám jak více peněz, tak více volného času** než v mé zemi.“* (Ricardo, 30, Španěl, zvýraznění autorky)

Ricardo pracuje v IT oboru, stejně jako většina dotazovaných. S finanční spokojeností vážící se k životu v Praze tedy jistě korelují výdělečnější pracovní pozice, které tito respondenti zastávají.

Motivace dotazovaných často pramenila z touhy nabytí pracovních zkušeností v zahraničí. Respondenti hovořili o evropských destinacích, v nichž měli zájem pracovat, ovšem v konečném důsledku se česká metropole v mnoha ohledech ukázala být dosažitelnější a konkurenceschopnější.

*„Hledal jsem práci mimo Španělsko k získání zkušeností ze zahraničí [...] Nebylo to tak, že bych si vybral Prahu, ale **Praha si vybrala mě**. Měl jsem zde **pracovní nabídku**. Práci jsem hledal všude, díval jsem se na Novém Zélandu, v USA a rozesílal mé CV. Ozvali se mi z Česka a to, co nabízeli, vypadalo jako to, co jsem hledal.“* (Felipe, 30, Španěl, zvýraznění autorky)

Felipeho výpověď poukázala na to, že i přes původní „výběr“ cílové země, může rozhodnutí vlivem nejrůznějších okolností dopadnout úplně jinak. Opět se zde ukazuje, že převažujícím impulsem pro přestěhování do Prahy je zaměstnání. Felipe patří rovněž mezi respondenty pracující v IT. Respondenti vedle nejčastěji zmiňované pracovní motivace migrace často uváděli, že podstatnou úlohu v jejich rozhodovacím procesu o tom, kam se přestěhovat, sehrála také náhoda. Jejich uvažovaná destinace se v rozhodovacím procesu neomezovala pouze na Česko a Prahu. V několika případech bylo zmíněno, že před svým rozhodnutím ve své podstatě ani netušili, kde Česko je, znali jen Prahu. O náhodě mluvil i výše citovaný Felipe. Ve zkoumaném vzorku se také často jednalo o respondenty, kteří již měli pracovní zkušenosti z dalších zemí, a to nejen evropských.

*„Byla to **pěkná náhoda**. [...] Před návratem do Francie jsme si koupili lístky na hudební festival v ČR. Do té doby jsem **ani nevěděl, kde Česko je**, znal jsem pouze Prahu, ale nikdy jsem tam nebyl.“* (David, 31, Francouz; zvýraznění autorky)

Svou roli hrála náhoda u výběru Česka a Prahy také například u Davida. David během rozhovorů vyprávěl o své motivaci, jíž byla touha poznat svět a získat pracovní zkušenosti v zahraničí. Pracovní zkušenosti v zahraničí ovšem získal ještě před příchodem do Prahy. Své rozhodnutí k přestěhování se do Prahy uskutečnil na Novém Zélandu, kde pracoval osm měsíců. Myšlenka přestěhovat se do Prahy přišla náhodou při návštěvě koncertu v Česku. Náhoda byla ovšem spojována také se vzděláváním. Mezi respondenty bylo několik jedinců,

jejichž volbu ovlivnilo vzdělání, které absolvovali v Česku v rámci programu Erasmus. Ani zde Česko nebylo jejich první volbou, ale důležitou úlohu sehrály opět okolnosti a náhoda.

*„**Studoval jsem tady** šest měsíců, město se mi líbilo, tak jsem se rozhodl vrátit po ukončení mých studií a **najít si zde práci**.“* (Laurent, 35, Francouz, zvýraznění autorky)

Laurent studoval ve Velké Británii a v rámci programu Erasmus také nějaký čas v Praze, což ho ovlivnilo ve výběru budoucí pracovní lokality. Studia do české metropole přivedla také Ricarda, u něhož významnou roli sehrála opět náhoda a to, když žádal o svou pracovní stáž v rámci studia. Jeho prvotním záměrem bylo získat ji v Budapešti. Tam se získání stáže ukázalo jako náročný úkol, bylo pro něj těžké zde nějakou najít, a tak hledal příležitosti i v okolních státech. Šťěstí se na něj usmálo v rámci jedné španělské firmy v Česku.

Rodinná migrace (Szczepaniková 2007) byla ve výzkumném vzorku prokázána pouze v jediném případě, jímž byla jediná žena účastnicí se rozhovoru.

*„Bydlím tu od pěti, šesti let. **Přestěhovala se sem celá rodina**. Takže to nebylo moje rozhodnutí, ale **rozhodnutí rodičů**.“* (Elisa, 28, Italka¹⁶, zvýraznění autorky)

Důvodem přestěhování se Elisy do Prahy nebyla práce, ale rozhodnutí jejích rodičů. I jejich rozhodnutí ovšem dle výpovědi mladé Italky pramenilo z pracovních příležitostí, které pro ně byly zde výhodnější než v jejich rodné zemi. Dá se tedy konstatovat, že i v posledním případě se promítl pracovní motiv migrace.

Devět z deseti respondentů přišlo do Prahy kvůli pracovním pozicím, ať už načerpat zahraniční pracovní zkušenosti, či kvůli vysoké nezaměstnanosti v rodné zemi a lepším pracovním příležitostem a platovému ohodnocení. Často, podle výpovědí respondentů, Praha nebyla jejich primárním cílem. V konečném důsledku se však ukázala být nejlepším místem minimálně pro profesní život i ve srovnání s jinými zeměmi, neboť nabídla rozsáhlý pracovní trh s dobře placenými pozicemi.

Fakt, že primárním důvodem pro přistěhování byla práce, může být také ovlivněn tím, že se jednalo o poměrně úzce vymezenou skupinu cizinců, kteří pocházejí ze států s vesměs podobnými podmínkami. Vyšší rozdíly by tak samozřejmě panovaly u cizinců ze třetích zemí. Nesmíme tuto skutečnost generalizovat a přiřazovat všem pracujícím imigrantům tyto vlastnosti. Významné disparity panují mezi migranty v zemích na západ

¹⁶ Elisa získala také české státní občanství.

a na východ od České republiky. Západní přistěhovalci zastávají zpravidla vyšší pozice, které jsou také lépe finančně ohodnoceny, což je v přímém střetu s realitou východních imigrantů, na které zbývají spíše dělnické profese. Výzkumy se více zaměřují na početněji zastoupené skupiny cizinců z východu. Tématem ekonomických aktivit se zabývá například Drbohlav et al. (2010), kteří upozorňují na odlišnosti ekonomických aktivit z hlediska vykonávaných pozic (př. Ukrajinci na pozicích, které nevyžadují odbornou kvalifikaci, a to často přes jejich odborné vzdělání (Leontiyeva 2014). V rámci Prahy dle Leontiyevy et al. (2018) pochází největší počet nekvalifikovaných cizinců z Ukrajiny¹⁷. Nezbytné je také brát v úvahu nelegální migraci a aktivity osob v neoprávněném postavení, což je umocňováno převažující poptávkou po méně kvalifikované a levné pracovní síle (Drbohlav et al. 2008), cizinci tak představují důležitý zdroj pracovní síly (Pořízková 2010).

6.2 Rezidenční mobilita cizinců v Praze

V této části práce bylo využito tabulky pro představení všech adres v rámci Prahy, na nichž komunikační partneři žili (viz kapitola 3 a příloha 6). Vzhledem k anonymitě dat, nejsou pochopitelně zveřejňovány údaje, jež by mohly komunikačního partnera odhalit, stejně jako informace, které by k tomu potenciálně mohly vést. Z tohoto důvodu není v této části dbáno detailu adres. V úvodu této kapitoly bylo předesláno, že došlo v průměru ke 2,6 stěhování na osobu.

Nejvíce adres, na nichž respondenti bydleli, spadá do městské části Praha 3 (31 %), Praha 2 (23 %), Praha 4 (15 %), Praha 5 (12 %), Praha 6 a Praha 10 (po 8 %) a Praha 9 (4 %), v absolutní hodnotě bylo zaznamenáno mezi deseti dotazovanými 26 adres. Jedná se převážně o městské části, které jsou typické vysokým podílem cizinců na místním

¹⁷ Formální vzdělání Ukrajinců a jejich reálné uplatnění na českém trhu práce, jež jsou předpokladem pro jejich integraci *do majoritní společnosti*, sledovala Leontiyeva (2014), která hledala odpověď na otázku, zda dochází k plýtvání jejich potenciálu ve formě vzdělání. Existuje řada faktorů, které mohou způsobovat nedostatečné využití jejich potenciálu (resp. vzdělání) na pracovním trhu v cizí zemi. Mezi těmito faktory figurují jazykové bariéry, neinformovanost o situaci na trhu práce v dané zemi, všeobecná neznalost hostitelské společnosti či nedostačující pracovní zkušenosti v hostitelské zemi. Česko ovšem láká i cizince s nižším stupněm vzdělání (Ukrajinci obecně jsou nejčastěji zaměstnávány na nekvalifikovaných pozicích), nicméně zde k plýtvání jejich potenciálu (ve smyslu vzdělání a uplatnění se na odpovídajících pracovních pozicích) dochází.

obyvatelstvu. Procento cizinců v městských částech Praha 3, Praha 2 a Praha 9 je vyšší než 20 % (IC Praha 2021). Jak z rozhovorů, tak z tabulek vyplynulo, že ze zmíněného celkového počtu adres bylo 77 % pouze nemovitostmi pronajatými, v osobním vlastnictví bylo 23 % nemovitostí.

Mezi městskými částmi se nachází převážně oblasti spadající do vnitřního města, tedy té části města, která je charakteristická svou pestrostí typologie rezidenční zástavby (Ouředníček et al. 2012), a tudíž i socioekonomickým statusem zde bydlícího obyvatelstva (Medová, Drbohlav 2013; Přidalová, Hasman 2018). Například v Moskvě do vnitřního města nejčastěji směřují mladší skupiny obyvatelstva „profesionálů“, které oceňují to, že mají „po ruce“ vše, co potřebují, zejména z hlediska trávení volného času (Maslova, Chiodelli 2018). Tato skupina obyvatelstva často nemá žádné závazky (rodina, děti), tudíž má jiné preference, které se ovšem mohou později měnit v souvislosti se změnami v životním cyklu (Přidalová 2017).

S vnitřními částmi města souvisí pojem gentrifikace, který označuje nahrazování méně majetné populace s nižším sociálním statusem populací majetnější s vyšším sociálním statusem, což se odráží také do podoby lokality (investice, modernizace atd.). Křížková a Ouředníček (2020, s. 23) označují gentrifikaci jako „*migraci cizinců do (vnitřních) měst*“. Jover a Díaz-Parra (2020) dávají do souvislosti s pojmem gentrifikace tzv. turistifikaci. Turistifikace způsobuje růst cen bydlení, složení dostupných služeb v lokalitě či využití veřejných prostranství (viz také Křížková a Ouředníček 2020). Proces tedy ovlivňuje obytné využití lokalit. Tento negativní aspekt turistifikace mohou ovlivnit nové městské procesy stěhujících se cizinců se specifickým životním stylem a s vyšším socioekonomickým statusem (Jover, Díaz-Parra 2020). Následující odstavce popisují první zkušenosti dotazované skupiny cizinců, nejčastěji bydlících na adresách ve vnitřním městě, s bydlením v Praze.

V 77 % případů hledali respondenti nové bydlení prostřednictvím internetu. Nejčastěji zmiňovanými doménami pro vyhledávání bydlení byly Sreality, BezRealitky či Facebook. Prostřednictvím těchto portálů hledali cizinci jak své první bydlení v Praze, tak i bydlení následující. K těmto stránkám se nejčastěji dostali prostřednictvím doporučení svých známých nebo kolegů v práci. U 15 % stěhování podrobených rozhovoru hráli důležitou roli přátelé či kolegové z práce, v případě hledání prvního bydlení ovšem byla role přátel zřejmě mnohem více, a to u většiny respondentů.

*„**Moji známí** měli v Praze byt k pronájmu, takže jsem měl po problému.“* (Roberto, 30, Španěl, zvýraznění autorky)

*„Měl jsem **hodně dobrých přátel** na jihu, **hodně sociálních kontaktů**. Takže jsem začal u kamarádů, jestli nemají nějaké kontakty. A potom tady byla v Praze **kamarádka mého známého**, která vlastnila byt.“* (Salvatore, 49, Ital, zvýraznění autorky)

Roli sociálních kontaktů zdůrazňovali všichni respondenti. Ve svých výpovědích zmiňovali jak své známé v Praze, tak kontakty ve své rodné zemi, které jim dopomohly ke kontaktům v Praze, tedy „známé známých“. V několika případech pomohli s hledáním bydlení kolegové z práce. Ve výpovědích respondentů se ve spojitosti s hledáním bydlením frekventovaně objevovalo slovo „těžké“. Tímto slovem komentoval hledání bydlení v Praze například Paolo, který neměl na své bydlení přehnané preference a spokojil se s malým studiem. V několika případech byly těžkosti spojené s hledáním prvního bydlení řešené skrze Airbnb či prostřednictvím dočasného ubytování v hostelu, což byl případ Davida.

*„Bylo **těžké** si něco najít. Musel jsem bydlet měsíc v **hostelu** a potom s kamarádem.“* (David, 31, Francouz, zvýraznění autorky)

Těmito cestami řešili respondenti své bydlení pouze v začátcích svého života v Praze (cca prvních čtrnáct dní) a jednalo se o ojedinělé případy. Většina respondentů řešila otázku bydlení v Praze s dostatečným předstihem, a nebyli tak vystaveni podobným situacím. Těžkosti spojené s bydlením dávali také do souvislostí se svými požadavky, většinou se jednalo o soubor několika různých faktorů. Informanti ve svých výpovědích zmiňovali především kvalitu a cenu bydlení, kdy je dle nich v Praze obtížné najít bydlení, které by skloubilo tyto dva požadavky.

K otázce vztahující se k době hledání bydlení se pět dotazovaných vyjádřilo tak, že doba byla středně dlouhá, 13 % hodnotilo hledání bydlení jako velice dlouhé a 2 % jako rychlé. Hodnocení doby hledání bydlení se ale ukázalo jako velice individuální, pro každého může pojem krátká a dlouhá doba představovat jiný časový horizont. Samozřejmě, pokud člověk hledá byt, který chce rovnou koupit, musí počítat s tím, že mu hledání ideálního bydlení bude trvat déle, než kdyby hledal pouze byt k pronájmu. Svůj byt ke koupi zde hledal Salvatore. Byt v Praze má od roku 2008, kdy zde začal pracovat. Dle jeho slov zde ale oficiálně začal trávit svůj čas - žít (ve smyslu většinu času v roce) až v roce 2011.

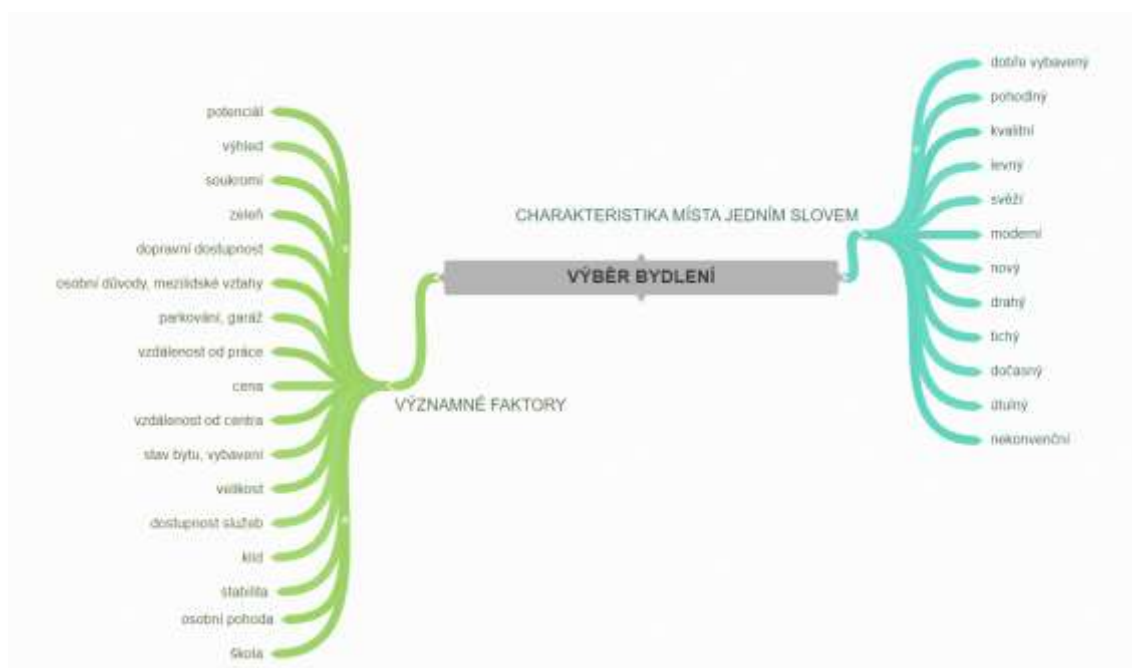
*„Ve finále jsem prošel třemi realitními kanceláři. **Rozhodně nebylo jednoduché** něco najít, byl **rok 2008** a bylo tu pouze pár projektů [...] Bylo těžké najít to pravé a projít konkurencí. Byla to doba, kdy **začaly růst ceny**.“* (Salvatore, 49, Ital, zvýraznění autorky)

I ve výpovědích se tak znovu objevoval vliv ekonomické krize, tentokrát na trh s bydlením v Praze. Mezi respondenty se ale našli tací, kteří hledání nájemného bydlení označovali jako „rychlé“, navzdory svým očekáváním. Mezi těmito respondenty byl například Lucas, který Prahu navštívil již několikrát před svým přestěhováním, tudíž zde měl již nějaké známé, kteří mu dávali doporučení vztahující se mj. k době potřebné pro hledání nájmu. Svůj první nájem v Praze hledal s dvouměsíčním předstihem, tzn. před svým odjezdem do Česka. Dva týdny před příjezdem do Prahy si domluvil několik prohlídek bytů, které absolvoval v prvním dnu, kdy přijel do Prahy ze svého rodného Španělska.

*„Bylo to **dost rychlé**. Hledal jsem byt už měsíc nebo dva předem, říkali mi tehdy, že je to už **dost pozdě**, že byty mizí pěkně rychle. [...] V ten samý den, co jsem přijel do Prahy, jsem jeden viděl a líbil se mi. Takže jsem ho vzal.“* (Lucas, 26, Španěl, zvýraznění autorky)

Respondenti se blíže vyjadřovali k otázkám týkajícím se důvodů, které vedly k výběru nového bydlení, či naopak jeho opuštění. Vyjadřovali se tedy k faktorům, které byly impulsem pro přestěhování se do jiného bytu. Slovo byt autorka užívá záměrně, neboť se mezi respondenty nenacházel žádný respondent, který by bydlel v jiném typu bydlení. Komunikační partneři hovořili o hlavních pozitivěch a negativěch bydlení. Vyprávěli o samotné bytové jednotce, ale také o celé lokalitě, v níž žijí. Obrázek 7 je myšlenkovou mapou zachycující hlavní faktory, které respondenti zvažovali při výběru nového a opuštění starého bydlení.

Obrázek 7: Hlavní faktory a charakteristiky výběru bydlení vybrané skupiny cizinců

Zdroj: vlastní výzkum, zpracováno v Coggle.it

V kvantitativní části výzkumu vyšla ze všech zkoumaných možných faktorů cena lokality jako nejzásadnější prediktor. Šetření poukázalo na to, že více cizinců průměrně směřuje do dražších lokalit, což může dokládat narůstající zastoupení více majetných cizinců (Ekonom 2019). Jak ukázaly výsledky rozhovorů, cena pro zkoumaný výzkumný vzorek nehrála tak důležitou roli v tom smyslu, že existovaly faktory, které pro ně byly podstatnější. Cizinci v souvislosti se svým bydlením zmiňovali mnohem častěji jiné činitele, ale v rozhodovacím procesu cenu zvažovali.

*„Našel jsem byt, který byl **levný**. Samozřejmě mám nějakou představu o **nákladech**. Byt byl **levný**, více moderní, lokalita byla ok. Potom jsem se přestěhoval, protože jsem chtěl být blíže k centru, a byt byl příjemným překvapením – **cena**, kvalita bytu, je moderní [...] **Ceny** jsou teď šílené. Přemýšlel jsem, že něco **koupím**, ale teď nevím, jestli čekat nebo ne.“* (David, 31, Francouz, zvyraznění autorky)

Většina respondentů hovořila o nájemních cenách bytů, které jsou dle nich například oproti výše diskutovaným cenám pronájmů ve Španělsku mnohem nižší. Objevil se ovšem také respondent (Felipe, 30, Španěl), který byl překvapen z výše nájmu v Praze. Ta se dle jeho slov příliš nelišila od nájemních cen v Madridu. Rozpor ve výpovědích může být způsoben časovým obdobím, ve kterém tyto ceny srovnávají (například Ricardo přišel do Prahy o dva roky dříve než Felipe) a situace na trhu s bydlením se mohla proměnit. Respondenti často

nájmy označovali jako drahé, zejména kladli důraz na rostoucí ceny v poslední době¹⁸. Vedle toho ale uváděli, že vzhledem k jejich dobře placeným pozicím ve zmiňovaných oborech, v nadnárodních firmách, pro ně tyto ceny nepředstavují problém. Takto ceny komentoval například Felipe. Mezi cizinci se objevila také úvaha o přestěhování do suburbánního zázemí Prahy z důvodu cen bydlení.

*„V dnešní době jsou **ceny** bydlení **poměrně vysoké**. Je to velký **problém**. Ano, myslím, že můžeš bydlet poblíž Prahy, ale to zase potřebuješ auto“* (Paolo, 36, Ital, zvýraznění autorky)

V rozhovorech se objevil také účinek koronaviru na ceny bydlení a množství dostupných pronájmů. Elisa zvažovala v době provádění rozhovoru změnu svého bydliště z důvodu preference většího prostoru. Obracela se na větší množství dostupných bytů způsobených pandemií. Týkalo se to bytů, které dříve byly pronajímány zejména turistům v rámci platformy Airbnb. Tyto podnájmy představují ovšem dle Elisy krátkodobé řešení, kvůli poznámkám ve smlouvách.

Mnohem častěji cizinci zdůrazňovali faktor dopravní obslužnosti a parkovacích míst. Veřejná doprava byla zmíněna ve všech výpovědích jako nejdůležitější faktor vedle dostupných služeb v lokalitě.

*„Je to dobrá lokalita. Je to oblast s **mnoha restauracemi, bary**. Také jsem závislý na **veřejné dopravě** a ta je taky **blízko** [...] Problémem je, že mám auto a byt, ve kterém bydlím, **nemá parkování**, musíme proto parkovat v obchodním centru, a to je **drahé**, takže bych si rád našel byt, kde můžu parkovat a není to **daleko** od místa, kde bydlím. Takže to bude **těžké**.“* (Lucas, 26, Španěl, zvýraznění autorky)

K faktoru dopravy, parkovacích míst a služeb se vyjadřoval mj. Lucas. Lucas je respondentem, který se od doby svého přistěhování do Prahy nestěhoval ani jednou. Ačkoliv žije v Praze pouze krátkou dobu, nasvědčuje to tomu, že ačkoliv byly často první nájem pro většinu dotazovaných jen dočasné, u Lucase lze hovořit o spokojenosti s bydlením a lokalitou, v níž žije. Vzhledem k jeho zaměstnání by si mohl dovolit totiž i bydlení jiné. Zároveň se ale i v jeho výpovědi objevuje šance, že se uchýlí ke stěhování. Jako negativum vnímá nedostatek parkovacích míst. V jeho výpovědi se opět objevují slova jako těžké a daleko, které odkazují na složitosti spojené s bydlením a na roli fyzické vzdálenosti

¹⁸ Rozhovory byly uskutečňovány v průběhu roku 2020.

vybraných charakteristik prostředí. Cizinci v souvislosti se službami v jejich lokalitě bydliště často zmiňovali obchodní centra.

*„Bydlíme **blízko nákupního centra**, to se mi moc líbí. Je tu **dobrá dopravní obslužnost** – metro, tramvaj, které jsou **blízko**. V oblasti je hodně **firem, barů**. A myslím, že pokud jde o **školy**, že je to podobné, že je tu hodně škol v blízkosti.“* (Laurent, 35, Francouz, zvýraznění autorky)

Fyzická vzdálenost byla ve výpovědích respondentů uváděna frekventovaně. Laurent zde žije již se svojí rodinou. Má manželku Češku a dvě děti, proto může mít částečně odlišné nároky na charakteristiky lokality, než je tomu u ostatních respondentů, mezi nimiž převažují svobodní jedinci bez závazků. Dalším z respondentů, který se zde oženil a má již děti, je Alessio, v jehož odpovědích se objevovala také role fyzické vzdálenosti školských zařízení. Cizinci s dětmi tedy určitě zvažují blízkost škol pro své děti. Dostupnost služeb byla hodnocena zejména prostřednictvím dostupnosti nákupních center a restaurací jako výborná.

Důležitou úlohu hrála při výběru bydlení i dostupnost zeleně. Respondenti často zmiňovali v souvislosti se svou spokojeností a kvalitou bydlení blízkost parku.

*„Rozhodl jsem se pro tohle místo, protože je zajímavé [...] Je to stará továrna, která prošla renovací... Je tu úžasný **výhled** z oken na Vltavu, je tu **velký park**“* (Salvatore, 49, Ital, zvýraznění autorky)

Jak bylo popsáno, mezi respondenty se vedle převažujících svobodných cizinců objevují dva komunikační partneři, kteří zde mají svou rodinu. Osobní faktory spojené s mezilidskými vztahy, stádiem životního cyklu, rozrůstáním rodiny a z toho plynoucí nezbytnosti většího prostoru zmiňují oba respondenti mající děti.

*„Přestěhoval jsem se jednou, když se **narodil** můj syn.“* (Laurent, 35, Francouz, zvýraznění autorky)

*„Předchozí byt byl více pro dva, kvůli **rodině** jsme se rozhodli **koupit** byt, kam se všichni vejдем.“* (Alessio, 40, Ital, zvýraznění autorky)

Výpovědi těchto dvou respondentů potvrzují, že rozrůstání rodiny má důležitou váhu při zvažování velikosti prostoru. Zároveň z výpovědí vyplynulo, že k pohybu se uchýlili na začátku nové životní kapitoly a ke stěhování se poté již neuchylovali. Je u nich tedy patrná narůstající stabilita bydlení spojená s dětmi. U těchto cizinců je předpoklad, s ohledem na jejich rodinnou situaci, že zde již zakotví, tudíž není překvapením, že se rozhodli investovat

do koupě bytu – případ Alessia. Zvažování potřeby většího prostoru před založením rodiny se objevilo také u Elisy, dle níž je to náročnějším úkolem z hlediska finanční stránky.

Nepříliš velká vzdálenost od centra a od práce je dalším určujícím determinantem. Respondenti často zmiňovali tyto dvě vzdálenosti kolektivně.

*„[...] hledal jsem něco, co není daleko od **centra**, od **kanceláře**.“* (Felipe, 30, Španěl, zvýraznění autorky)

*„Přestěhoval jsem se, protože jsem chtěl být **blíže k centru**, a byt byl příjemným překvapením – **cena, kvalita** bytu, je **moderní** [...] A taky se odtud snadno dostanu do **práce**.“* (David, 31, Francouz, zvýraznění autorky)

Ve výpovědích respondentů byly dále často uváděny faktory jako plná vybavenost bytu, dostatek světla, stabilita, potenciál lokality (například nové developerské projekty) a osobní pohoda, která se může vázat k mixu zmíněných faktorů. Respondenti byli vyzváni, aby bydlení na každé adrese charakterizovali jedním slovem, které bude dané místo nejlépe vystihovat. Mezi těmito slovy se objevovala pouze samá kladná označení (viz obrázek 7). Výjimkou je označení „dočasný“. Tento termín byl uváděn v souvislosti s prvním nájmem, který si sjednávali narychlo, a byli tak ochotni své požadavky po krátký čas snížit.

Dotazovaní byli se svým současným bydlením velice spokojeni a až na několik výjimek se neplánovali stěhovat do nového. Výjimkou je jediný respondent, Roberto, který na konci roku opouští Prahu a odjíždí za svým studiem do Belgie. Několik respondentů uvažovalo o změně svého bydliště, ve kterém jsou spokojeni, jen v případě koupě vlastního bytu.

*„**Neplánuji** se stěhovat, ale začal jsem přemýšlet o **koupi vlastního** bytu, je trošku **malý**.“* (Riccardo, 30, Španěl, zvýraznění autorky)

V Riccardově výpovědi je patrný rozpor. Neplánuje se stěhovat, což naznačuje jeho spokojenost s aktuálním bydlením, ale zároveň je zde poodhalená možnost koupě vlastního, na nějž jako dobře nadprůměrně vydělávající může dosáhnout, vlastnický vztah k bydlení tak může hrát roli. Do Ricardovy výpovědi se promítá faktor velikosti bytu, který býval uváděn u jiných respondentů, zejména v souvislosti s rozrůstáním rodiny.

V souvislosti s bydlením bylo zjišťováno, zda cizinci řádně hlásí své změny bydliště. V mnoha případech položenému dotazu ani nerozuměli, nebylo jim jasné, co je pojmem řádného ohlašování změny bydliště myšleno. Kladně odpověděli čtyři respondenti. Zůstává

tedy otázkou, jak moc jsou stěhování cizinců z EU statisticky podchycena, respektive jak moc jsou podhodnocena.

Z výsledků šetření vyplynulo, že pro zkoumaný vzorek cizinců nepředstavovala cena bytů nejzásadnější problematický aspekt, naopak mnozí z nich projeví zájem o zakoupení nemovitosti. To je samozřejmě ovlivněno tím, že se jedná o kvalifikované pracovníky, kteří pracují na dobře finančně ohodnocených pozicích. S ohledem na tento fakt, tedy socioekonomické postavení respondentů, kteří jsou zaměstnáni v nadnárodních firmách, převážně žijících na adresách ve vnitřním městě, nepředstavují ceny pro tyto stěžejní roli v jejich rozhodovacím procesu. Lze se tedy domnívat, že u této skupiny cizinců může být potvrzen výsledek kvantitativní části, tedy to, že se cizinci stěhují do dražších lokalit, a to i s ohledem na skutečnost, že ve většině případů své první bydlení hledali narychlo a krátkodobě, tudíž následující přesuny mohly být uskutečňovány blíže směrem k centru. Dopravní obslužnost a pozemní infrastruktura byly celkově velmi dobře hodnocenými kritérii, která lze dle frekvence jejich komentování jednotlivých respondentů označit jako jeden z nejdůležitějších faktorů. Toto je částečně v rozporu s výsledky kvantitativního výzkumu, kde se vzdálenost od veřejné dopravy projevila sice kladně – cizinci se stěhovali blíže k veřejné dopravě, průměrné rozdíly vzdáleností byly u tohoto faktoru nejnižší. Zcela jasné potvrzení výsledků kvantitativní části nebylo prokázáno ani u faktoru služby a zeleně. Vzdálenost od služeb se vedle faktoru dopravy v rozhovorech ukázala jako jeden z nejvýznamnějších faktorů. Naopak v rozhovorech nebyl zmiňován faktor vzdálenosti zdravotnických zařízení, v tomto případě tedy nelze potvrdit efekt tohoto faktoru na stěhování cizinců.

Potvrzen byl významný faktor, jímž je rozrůstání rodiny a s tím spojená potřeba přizpůsobení velikosti bytu a vzdálenosti ke školským zařízením – tedy role fáze životního cyklu (Clark et al. 1984; Eluru et. al 2009; Rabe, Taylor 2010; Finney, Catney 2012; Aybek et al. 2015; Sapiro 2016; Clark, Lisowski 2017a). Z rozhovorů také vyplynula vysoká informovanost respondentů, která často pramenila z existujících sociálních sítí, žádný z respondentů nepřicházel do české společnosti bez existence sociálních kontaktů.

Faktory, které vstupovaly do statistické analýzy, se v menší či větší míře shodovaly s faktory, které zmiňovali komunikační partneři. Rozdílem byla ovšem míra důležitosti těchto faktorů. Zatímco kvantitativní analýza poukazovala především na roli vzdálenosti škol a zdravotních zařízení, mezi výpověďmi se častěji objevovala doprava, či služby. Toto

samozřejmě může být ovlivněno strukturou zkoumaného vzorku, který byl tvořen mladší skupinou cizinecké populace. U starších osob by pak bylo možné předpokládat větší efekt vzdálenosti ke zdravotním zařízením. Ve zkoumané populaci byli také méně zastoupeni cizinci s dětmi, tudíž i efekt škol zde byl menší, leč u obou ze dvou cizinců s dětmi byla vzdálenost ke školám jakožto důležitého faktoru potvrzena. Částečně rozdílné výsledky v kvantitativní části mohly být také ovlivněny širěji vymezenou skupinou cizinců oproti sledované skupině cizinců v kvalitativní části. Zároveň cizince účastníci se rozhovorů lze označit jako cizince s celkově vyšším socioekonomickým statusem, oproti cizincům jako celku.

6.3 Sociální vazby

Sociální vazby mohou hrát často významnou roli pro úspěšnou integraci cizinců do majoritní společnosti. Důležitá role sociálních kontaktů je zakořeněna také v některých teoriích mezinárodní migrace. Nejvíce se tyto vazby odrážejí v teorii migračních sítí, kdy jsou sítě utvářeny jak mezi rodinnými příslušníky, tak přáteli apod. Tato teorie souvisí s pojmem sociálního kapitálu či sociální interakce. V této teorii hraje důležitou roli informovanost a psychologický efekt (Drbohlav, Uhrek 2007). Sociální sítě jsou utvářeny migranty v cílové, ale také zdrojové zemi (Carrington et al. 1996).

Leontiyeva et al. (2018) uvádí znalost jazyka jako jeden z hlavních předpokladů úspěšné integrace. Základní znalost českého jazyka je také podmínkou pro získání trvalého pobytu a českého občanství (Cizinci 2021). Efekt znalosti jazyka hostitelské země na kvalitu života v této zemi byl prokázán u skupin cizinců z Ukrajiny, Vietnamu a Arménie. Ti, kteří jazyk ovládali, byli spokojenější. (Drbohlav, Dzúrová 2007).

Respondenti tvořící zkoumaný vzorek ve většině případů neovládají ani základy českého jazyka. Vyšší znalost jazyka autorka předpokládala u cizinců, kteří zde žijí již delší dobu a mají zde rodinu, eventuálně jsou jejich partnerkami Češky. Všechny rozhovory, až na jednu výjimku, byly vedeny v anglickém jazyce. V několika málo případech dotazovaní uvedli, že se jazyk učí, jednalo se zejména o ty respondenty, kteří zde žijí již déle a mají zde rodinu. V případě Elisy, která bydlí v Česku již od šesti let, je znalost jazyka velice dobrá a rozhovor s ní byl prováděn v plynulém českém jazyce. Vedle svých rodných jazyků všichni dotazovaní ovládají jazyk anglický, v němž bylo prováděno devět z deseti rozhovorů. Anglicky ovšem hovoří i Elisa, která je zaměstnána v mezinárodní firmě.

*„Mluvím **trošku** česky, ale moje čeština pořád není tak dobrá, ačkoliv už tu bydlím dlouhou dobu.“* (Laurent, zvýraznění autorky)

Laurent žije v České republice již jedenáct let, ze všech dotazovaných zde žije oficiálně nejdéle. Jeho manželka je Češka, ale i přesto spolu hovoří většinou anglicky, stejně jako se svými dětmi, na něž mluví všemi jazyky – italsky, česky a anglicky. Nutnost naučit se jazyk nepocítuje, z jeho vyprávění vyplynulo, stejně jako u dalších respondentů, že je jazyk pouze otázkou osobní volby.

*„Nikdy jsem se nezačal učit česky, ale je to něco, co jsem teď začal napravovat. Jazyk je určitě **bariéra** pro start nějakých specifických aktivit, které bych pravděpodobně rád dělal, ale nedělám, kvůli jazyku.“* (Salvatore, 49, Ital, zvýraznění autorky)

Salvatore zde žije již také poměrně dlouho, neoficiálně (trávil zde jen určitou část roku) dvanáct let a oficiálně, kdy zde pobýval už většinu roku, devět let. On jediný ve své výpovědi hovořil o tom, že v rámci neznalosti jazyka vnímá určité bariéry, které mohou omezovat některé z jeho aktivit (například podílení se více na dění v jeho lokalitě). Respondenti ve vztahu k jazyku uváděli, že jsou líní, nemají dostatek volného času a neznalost jazyka odůvodňovali tím, že je to nikterak neomezuje. Znalost českého jazyka se tak u většiny respondentů omezuje na základní fráze, jako jsou pozdravy a poděkování. Lze tedy tvrdit, že na rozdíl od výsledků výzkumů Leontyevy et al. (2018), který se zabýval cizinci z třetích zemí v Praze, kde byla znalost jazyka často označena jako velmi dobrá (např. Ukrajina 51 %, Rusko 45 %), v případě výzkumu této vybrané skupiny, tedy cizinců z Itálie, Španělska a Francie, lze hovořit spíše o slabší až žádné znalosti. Je ovšem nutné brát v potaz, že se jednalo o hloubkové rozhovory u několika jedinců, proto by bylo dobré do budoucna rozšířit zkoumaný vzorek a provést například dotazníkové šetření, jehož by se účastnil větší vzorek dotazovaných, jako tomu bylo právě u výzkumu Leontyevy et al. (2018). Dalším problematickým aspektem je samozřejmě také role délky pobytu na území, kdy lze očekávat, že čím déle tady cizinci budou žít, případně budou zde mít rodiny apod., tím se bude zlepšovat také úroveň jejich jazyka.

K odhalení sociálních interakcí s většinovou populací byla respondentům položena otázka vztahující se k sousedským vztahům. Až na výjimky, velká většina dotazovaných své sousedy nezná vůbec nebo je zná pouze od vidění, kdy se potkávají na chodbě a pozdraví se. V několika případech respondenti hovořili o problémech, které v minulosti se sousedy měli, a své sousedské vztahy nehodnotili kladně. K vytvoření vztahů dle jejich slov neměli

příležitosti. Respondenti, kteří uvedli, že měli se svými sousedy problémy, je označovali jako těžkosti. Tyto těžkosti spojovali se začátky svého bydlení na adrese (např. Lucas, Laurent).

*„Sousedy **neznám**, respektive znám je jen **od vidění**, ale přátelé nejsme. Jeden souseď si **stěžuje**, když zpívám přes den.“* (Roberto, 30, Španěl, zvýraznění autorky)

Roberto je operní zpěvák, který je vázaný ke svému pěveckému tréninku, s nímž se neztotožňuje jeho souseď. I v jeho výpovědi se objevovalo často se opakující „sousedy neznám“, nebo „znám je jen od vidění“. Kladná odpověď pojící se k sousedským vztahům se objevila spíše sporadicky, přičemž se nejednalo pouze o sousedy zastupující majoritní společnost, ale rovněž o cizince.

*„Ano, **znám** mé souseď. Jediný problém je ten, že většina z nich je **ze zahraničí** [...] Někteří **mí čeští souseď** jsou **mí přátelé**.“* (Salvatore, 49, Ital, zvýraznění autorky)

S tímto typem souseď má zkušenost například Salvatore. Z jeho výpovědi vyplynulo, že souseď cizinci se v jeho adrese poměrně často mění. Jejich častou fluktuací odůvodňoval pracovními příležitostmi jinde v zahraničí. Vztahy s oběma „typy“ souseď (Češi a cizinci) hodnotil ale velice kladně, hovořil o nich jako o svých přátelích.

Další otázka, která měla vést k odhalení charakteru a typu převažujících kontaktů, byla ta, s kým se respondenti stýkají ve svém volném čase častěji – s krajany, s ostatními cizinci nebo Čechy. Obecně lze tvrdit, že většina dotazovaných svůj čas tráví spíše s ostatními cizinci. Mnoho respondentů odkazovalo na kontakty, které získali v práci, a tyto kontakty se promítají i do jejich osobního života, jako tomu bylo například u Elisy. Ta své kontakty odůvodňuje mj. znalostí českého jazyka.

*„Tak s cizinci se bavím hodně v práci. Ale většinou spíše s Čechy, protože **mluvím hodně česky**.“* (Elisa, 28, Italka, zvýraznění autorky)

Někteří z komunikačních partnerů zde mají již rodinu s dětmi či alespoň partnera. Ve všech těchto případech byla partnerkou Češka, což, jak mnozí komentovali, ovlivnilo také to, že se stýkají i s Čechy. Přesto ovšem převažovaly mezinárodní skupiny kontaktů. Česká přátelství navazují také prostřednictvím svých zaměstnání – tedy se svými kolegy.

*„Většina mých přátel jsou také **cizinci**. Někteří **mí přátelé** jsou **Češi**, protože **moje přítelkyně** je Češka. Ale ano, více mých přátel jsou cizinci. Ale cizinci **z různých zemí**.“* (Lucas, 26, Španěl, zvýraznění autorky)

*„Čechů moc neznám, myslím, **moje přítelkyně** má samozřejmě české přátele, takže jsem s nimi také v kontaktu, ale podívám-li se na mé kontakty, jsou více o **cizincích**, o lidech z jiných zemí žijících v Praze, nebo **Italové**. Takže se pohybuji ve dvou skupinách, první můžeme nazvat **mezinárodní** a druhou **více italskou**.“* (Alessio, 40, Ital, zvýraznění autorky)

Zajímavé je, že čas se svými krajany tráví jen minimum dotázaných. Se svými krajany se stýká například Alessio, pro nějž to ovšem není důležitým měřítkem. Podobně na tom byl například Roberto, který své krajany uváděl jako nejčastější kontakty, nebo Riccardo. To, že se spolu stýkají, komentovali spíše jako náhodu než jako cílené skupiny kontaktů. Zcela odlišným a zajímavým poznatkem je ten, že mezi respondenty byl případ, který se snaží od svých krajanů distancovat co nejvíce.

*„Od prvního okamžiku jsem se rozhodl **vyhnout se** mým italským kolegům, protože to byl rozhodně jeden z důvodů, proč jsem sem přišel. Nechci říct, abych vytvořil **bariéru** mezi mnou a mou zemí, ale chtěl jsem, abych změnil svůj život, rozhodně jsem sem nepřišel proto, abych byl v kontaktu s jinými italskými obyvateli žijícími v Praze, ale kvůli **práci, českým přátelům, a přátelům z mnoha různých zemí**.“* (Salvatore, 49, Ital, zvýraznění autorky)

Tímto respondentem byl Salvatore, který zde žije už dlouhou dobu. Mezi jeho kontakty převažují cizinci z jiných zemí světa, ale také Češi. Jak ale uvedl, nesnaží se distancovat od své země, ale nesoustředí se na potenciální kontakty s ní. Respondenti sdělovali, kde se se svými přáteli setkávají nejčastěji. Během průzkumu se neukázalo, že by vyhledávali speciální místa určená pro cizince. Místa vybírali nahodile dle toho, „s kým zrovna měli plány“ a která lokalita byla dobrým kompromisem pro obě strany. Respondenti už mají také svá vytipovaná místa, kde vědí, že se například dobře najedí.

Otázky se zaměřovaly i na to, zda žijí v Praze i další rodinní příslušníci respondentů či jak často jezdí komunikační partneři do své rodné země. U sedmi komunikačních partnerů příbuzní v Praze nežijí. Jednou z výjimek je Alessio, jehož matka se přestěhovala do Prahy poměrně čerstvě, žije zde jeden rok, protože chtěla být blíže vnoučatům. Narážíme zde tedy na rodinnou migraci. Skutečnost, že další rodinní příslušníci komunikačních partnerů žijí v Praze jen výjimečně, vyvažují časté návštěvy jejich rodných domovin. Alessio, před tím, než se jeho matka přestěhovala do Prahy, navštěvoval svou domovinu jednou za tři měsíce. Po narození dětí se návštěvy staly ale méně frekventované. Tento interval mezi návštěvami rodné země byl nejčastější. Počet návštěv jejich rodné země často závisel na dalších okolnostech, kdy respondenti naráželi na současnou pandemii COVID-19.

*„V pondělí odjíždím. Odjíždím zpátky do Milána na pár týdnů, protože jsem nebyl doma od února. Nějakých šest měsíců to je. Určitě navštívím mou rodinu, rodiče, přátele. Ale vždy jsem šťastný, když se vrátím zpátky do Prahy. Je to **můj domov**. Do Itálie jezdím na **dovolenou**, vracím se za rodiči, ne **domů**.“* (Salvatore, 49, Ital, zvýraznění autorky)

Na svůj vztah s Prahou výrazně upozorňoval Salvatore. O Praze mluví jako o svém domově. Vůbec z celého rozhovoru byl patrný jeho „domovský“ postoj k Praze. Respondent se vyjadřoval k intenzitě návštěv, které srovnával s návštěvami rodinných příslušníků mezi českou populací. Uvedl, že z jeho okruhu známých Čechů rozhodně navštěvuje svou rodinu častěji než jeho čeští přátelé své rodiny. Podotýkal, že rodinné vazby nejsou v Česku tak silné, jako tomu je v Itálii. Toto může být ovlivněno silnými katolickými tradicemi v zemi.

Respondenti nemají problém se začleněním do společnosti. Tomu nasvědčují jejich sociální kontakty. Nikdo nevyjádřil, že by navazování nových kontaktů bylo v Česku obtížné. Překvapivé je, že u všech respondentů byl partnerem Čech nebo Češka, naproti čemuž stojí malá, respektive spíše žádná, znalost českého jazyka. Jak ale všichni uváděli, v jazyce většina nevidí bariéru, která by je v něčem omezovala. Sledovaná populace může být zvýhodněna svým socioekonomickým postavením, které odráží jejich pracovní pozice v mezinárodních firmách, které samy o sobě vytváří multikulturní prostředí, v němž jak často komunikační partneři uváděli, nacházejí také své přátele.

6.4 Spokojenost se životem v Praze

V teoretické části práce byla komentována kvalita života v Praze, která je hodnocena pravidelnými průzkumy, v nichž se v rámci Česka metropole umísťuje na druhém místě (Obce v datech 2020). Kvalita života ve městech je hodnocena i celosvětově, a i v tomto případě Praha figuruje poměrně v popředí žebříčku. Výzkumy vedené na téma kvality života jsou posuzovány z hlediska příjmů, nerovností, příležitostí obyvatelstva (např. přístup ke vzdělání), kvality infrastruktury, bydlení a jeho dostupnosti, pracovních příležitostí a možnosti zapojení různých skupin obyvatelstva do celkového chodu společnosti. V tomto žebříčku zaujala Praha v roce 2019 13. pozici, a to z celkem 113 měst z celého světa (ČT24 2019). Tato hodnocení nejsou lhostejná ani dotázaným cizincům a často mohou ovlivňovat i jejich volbu cílové země.

*„Hledal jsem na **webu** informace o Praze a Česku. [...] A ve většině z nich má Česká republika opravdu **dobrou pozici**. Stejně v nějakém globálním grafu, vzhledem k mnoha stovkám různých proměnných, byla Praha na jedenácté nebo dvanácté pozici. Praha byla hodnocena jako **nejlepší město**, co se týče **zeleně na obyvatele**. Vypadá to jako **nejzelenější město**.“* (Salvatore, 49, Ital, zvýraznění autorky)

Na hodnocení kvality života v zemích světa, ale i v jednotlivých městech, narazil Salvatore. V jeho výpovědi se objevuje tvrzení, že je Praha hodnocena jako nejzelenější město. Faktor dostupnosti parku a zeleně obecně v lokalitách bydliště, byl uváděn mezi respondenty často (viz kapitola 6.2), což nasvědčuje také výsledkům vztahujícím se k zeleným plochám ve městě v kapitole 2. Všichni respondenti uváděli, že před příchodem do Prahy si hledali informace online, ať už obecně na webu, na Youtube nebo na různých blozích. Internet vedle sociálních kontaktů jednoznačně pomáhá s prvním navazováním kontaktů s cílovou zemí.

Kvalitativní výzkum ukázal, že všichni respondenti jsou se životem v Praze spokojeni. Hovoří o Praze v superlativech a považují ji za domov. Často cizinci zmiňovali, že v Praze naleznou vše, co potřebují, vyjadřovali se tedy pro celé území Prahy, nejen pro lokalitu svého bydliště. Ve svých výpovědích opět zdůrazňovali ve vztahu ke spokojenosti diskutované faktory jako fungující dopravní infrastrukturu, kvalitu služeb, školství. Zmíněna byla také politika sociálního zabezpečení, které hodnotili výhodněji oproti jejich zemím, ale i jiným zemím ve světě, v nichž měli možnost žít. Cizinci označovali Prahu jako „svoje město“ s dobrým životním standardem a příležitostmi nalézt dobrou práci.

*„Opravdu si myslím, že je to jedno z **nejlepších míst** pro život. Myslím celosvětově, mám hodně přátel z mnoha různých zemí, myslím přátele, kteří žijí v Praze. [...] Není to vlastně velké město, srovnám-li to s ostatními evropskými hlavními městy, není tak velké, ale je zde všechno, co potřebuješ. Praha je pro mě město, ale **město s duší vesnice**.“* (Salvatore, 49, Ital, zvýraznění autorky)

Své nadšení se životem v metropoli a zkušenosti svých známých, kteří jsou také cizinci, sdílel Salvatore. Přátelé Salvatora pocházejí z bohatých a rozvinutých států, hovořil o přátelích z USA, Kanady, Francie a Německa. Všichni sdílejí stejný názor na kvalitu života v Česku. Salvatore vyzdvihoval hlavně skutečnost, že v Praze jsou dobré pracovní příležitosti, dobře finančně ohodnocené, vedle nichž může člověk vést i normální život, mít svůj volný čas. Toto se prý v jiných zemích liší, kdy odkazoval na zkušenosti své i svých známých cizinců, kteří dle něj život v zahraničí často označovali jako „šílený“. Vysoká míra spokojenosti dotazovaných imigrantů se životem v Praze vyplývá také z otázky, která se zaměřovala na to, zda byla naplněna očekávání cizinců, která měli před tím, než se do Prahy přistěhovali. Ve většině případů respondenti odpovídali tak, že žádná očekávání neměli. Konstatovali, že přestěhování pro ně nepředstavovalo žádný kulturní šok s ohledem na skutečnost, že všechny země se nachází v Evropské unii. Co vyplynulo ze všech rozhovorů je skutečnost, že kvalita života v metropoli je lepší, než jakou si představovali na základě zjištěných informací.

*„Upřímně řečeno, **nečekal jsem**, že zde budu žít třináct let. Mělo to být **jednorázovou zkušeností** na šest měsíců, jeden rok, dva roky, abych si zdokonalil angličtinu a pak se vrátil do Itálie. **Neměl jsem** tedy příliš velká **očekávání**. Když jsem se rozhodl přestěhovat, myslel jsem si, že je to **krátkodobé rozhodnutí**, ale realita se stala dlouhodobým rozhodnutím.“* (Alessio, 40, Ital, zvýraznění autorky)

Více než naplněná očekávání měl Alessio, který zde nakonec zakotvil, dle něj už nadobro. Jeho původní motivací byla pracovní nabídka následována vytvořením sociálních vazeb a závazků v podobě manželství s Češkou a dvěma dětmi. Mimo to zde má již i trvalý pobyt. Slova jako „jednorázová zkušenost“ se v průběhu rozhovorů objevovala v souvislosti s původními záměry pobytu v Česku frekventovaně. Ze všech respondentů měli spolu s Alessiem celkem tři trvalý pobyt v Česku a další o něj usiluje (David). Pouze jeden respondent uvedl, že se chystá přestěhovat do zahraničí, konkrétně do Belgie, a to z důvodu studia. Tímto respondentem byl operní zpěvák Roberto. O stěhování uvažuje, leč zatím

neurčitě, Elisa, která uvedla, že zvažuje se přestěhovat do rodné Itálie. Chtěla by zkusit, jaký by byl život v její rodné zemi, který neměla nikdy možnost zcela poznat, neboť přišla do Česka jako malé dítě a navzdory svým častým návštěvám zbytku rodiny v rodné Itálii. Tři respondenti zatím nejsou zcela rozhodnutí, zda se v Česku usadí natrvalo.

„Původně jsem sem šel na dva roky, získat nějaké zkušenosti, a pak jsem chtěl jít jinam, třeba do Ameriky nebo něco takového. Ale rozhodl jsem se tu zůstat. Jsem tady šťastný, nemyslím si, že bych se chtěl v blízké době stěhovat, ale nevím, co říct. Opravdu mám Prahu rád a ta možnost, že tady zůstanu, tu je“ (Lucas, 26, Španěl, zvýraznění autorky)

Ve vyprávění Lucase se střetával původní záměr s krátkodobým pobytem na území a vycestováním někam dále, například za velkou louží. Jak je ale vidět z úryvku jeho vyprávění, částečně už od této ideje upustil a nechává si „dveře otevřené“. Podobný postoj má Felipe, který to, zda zůstane v Praze natrvalo, komentoval dost obdobně. Ani on sem nepřišel s představou, že tu zůstane tak dlouho. Nevylučuje žádný možný scénář. Cizinci často zmiňovali faktory, které mohou ovlivnit to, zda se v Praze usadí. Mezi nimi byla práce, ale i osobní život. Paolo se navíc znovu obracel k ekonomické situaci v jeho rodné Itálii, do níž by se možná i rád vrátil, ale není pro to dle jeho slov stále vhodná doba.

Na základě celého kvalitativního výzkumu lze usuzovat, že cizinci jsou se životem v Praze více než spokojeni, a to na základě mnoha činitelů, které souvisejí s pojmem kvality života. Mezi těmito činiteli je bydliště, komunita a okolí, práce, volný čas, osobní rozvoj, rodina a další. Je ovšem nutné nezapomínat, že kvalita života je pojmem interdisciplinárním a multidimenzionálním a zahrnuje jak materiální, psychologické, sociální, tak mnohá jiná pojetí, a že neexistuje jednotná definice tohoto pojmu (Heřmanová 2012). Zároveň, jak jeden z respondentů uvedl, nelze se v současnosti zaměřovat pouze na Prahu, ale je potřeba věnovat pozornost i ostatním, především menším městům, či dokonce vesnicím v Česku, neboť cizinci čím dál tím více směřují i do těchto oblastí Česka.

*„Vidím mnohem víc lidí žít **venku** [...] Myslím, že je fajn vidět, že lidé žijí i **daleko** od hlavního města, nebo dokonce v horách, na Šumavě. Více a více vidím, že je to o celém Česku, nejen o Praze [...] Vidět mnoho lidí, kteří žijí v jiných **relativně malých městech**, nebo dokonce **vesnicích**, je pro mě překvapující. Ale problém je, že **není snadné integrovat se na těchto místech**, zvláště když **nemluvíte moc dobře česky**.“* (Alessio, 40, Ital, zvýraznění autorky)

Alessio poukázal na rozšiřování se cizinecké populace i mimo hranice hlavního města do menších územních celků, jmenoval i české vesnice. Praha pro ně stále představuje gateway city (Janská et al. 2014), z něhož se ale mohou uchýlovat k pohybům do jiných, menších sídel. Ve výpovědi se objevila možná jazyková bariéra, která bude mimo hlavní město či ostatní větší města jistě větší. V Praze na ni totiž zatím ani jeden z respondentů výrazně nenarazil. Toto zjištění je v souladu se závěry Křížkové a Ouředníčka (2020), podle nichž se cizinci významně podílejí na urbanizačních procesech, vedoucích k čím dál tím větší disperzi cizinců do prostředí mimo městská centra. Tento jev je ovlivněn vyšším socioekonomickým postavením cizinců, které se výrazně neliší od české většinové společnosti. Žádný z respondentů však ve své výpovědi neuvedl, že by měl plány stěhovat se mimo Prahu.

7. Závěr

Cizinecká populace je předmětem zájmu studia v mnoha směrech. Jinak tomu není ani na poli českého výzkumu, neboť cizinci představují významnou složku populace, na což poukazují jejich počty v Česku. Dříve převažující studie zaměřující se na jejich imigraci do Česka, prostorové rozmístění a ekonomická témata, jsou doplňovány zájmem autorů o studium jejich dalších prostorových pohybů, tj. pohybů, které následují po jejich příchodu do Česka. Jejich stěhování nezačíná a nekončí pouhým rozhodnutím k migraci a vykonáním tohoto stěhování, ale je často následováno stěhováními dalšími v rámci města. Stěhováním se cizinci podílejí na utváření urbánního prostředí, zejména městského sociálního prostředí (Klsák 2017; Přidalová 2017; Přidalová, Hasman 2018). Téma rezidenční mobility cizinců je proto z hlediska jejich dopadů na podobu měst stále více aktuálním a atraktivním tématem. Hlavním cílem diplomové práce bylo zachycení obecných tendencí ve vnitropražském stěhování cizinců v letech 2012-2015 a nalezení faktorů, jež vnitroměstské stěhování mohou ovlivňovat. V rámci tohoto cíle byl vedle celkové cizinecké populace věnován také prostor skupině cizinců z vybraných mediteránních zemí Evropské unie.

Předkládaná diplomová práce si vymezila dva dílčí cíle. Prvním z nich bylo zachycení vnitropražské rezidenční mobility cizinců ve smyslu její intenzity a směřování. První výzkumná otázka se zaměřovala na to, která území Prahy jsou z hlediska intenzity rezidenční mobility cizinců nejvíce zisková a která naopak ztrátová. Jako nejvíce ztrátová lze označit území s převažující venkovskou či historickou zástavbou. Nejvíce zisková území představují ta s typickou sídlištní zástavbou. Řada stěhování byla vykonávána v rámci sídlištní zástavby, což je dle autorky ovlivněno vyšší náchylností ke stěhování u cizinců s nižším socioekonomickým statusem (Přidalová, Ouředníček 2017). Tito cizinci se sice pohybují častěji, ale mají menší pravděpodobnost na zlepšení svých podmínek, než je tomu u cizinců s vyšším socioekonomickým statusem (např. vybraná skupina cizinců, tj. Italové, Francouzi a Španělé), může tedy u nich docházet ke stěhování v rámci stejného typu zástavby. Druhá výzkumná otázka se zaměřovala na to, zda se liší intenzita rezidenční mobility cizinců na základě jejich demografických charakteristik, jakými je věk, pohlaví a státní občanství. Hypotéza, že nejvyšší rezidenční mobilita bude zaznamenána u dětské složky cizinecké populace a dospělých cizinců mladšího věku byla v této diplomové práci potvrzena. Cizinci v předproduktivním věku a následně cizinci v produktivním věku do 39 let se k rezidenčním pohybům uchýlovali nejčastěji. Na frekvenci pohybů této skupiny

poukázaly také výsledky kvalitativního výzkumu, jehož se účastnili respondenti v této věkové kategorii (s výjimkou jednoho respondenta). Hypotéza, která předpokládala, že nebudou podstatné rozdíly mezi rezidenční mobilitou mužů a žen, byla rovněž prokázána. Jak ukázala empirická část práce, počty stěhujících se mužů a žen se výrazně neliší v porovnání s majoritní populací, ve které se stěhovaly překvapivě více ženy než muži.

Druhým dílčím cílem bylo nalezení faktorů, respektive charakteristik prostředí, které mohou ovlivňovat rezidenční mobilitu. Třetí výzkumná otázka se snažila zodpovědět, jak se z hlediska charakteristik území změnilo bydlení cizinců před stěhováním a po stěhování. Poslední, čtvrtá, výzkumná otázka se ptala na to, kteří cizinci mají větší a kteří naopak menší šanci stěhovat se do lepších nebo horších podmínek. Hypotéza, že důležitým faktorem života cizinců ve městě je orientace v prostředí, k čemuž se vztahují specifické informace a služby, které autorka spojovala s faktorem sociálních kontaktů, byla prokázána jen částečně. Analytická část neprokázala výrazné proměny průměrných podílů cizinců v původním a novém místě bydliště. Tyto rozdíly poukázaly, že se cizinci průměrně stěhují do oblastí s vyšším podílem cizinců, ale tento faktor byl převýšen faktory jinými jako cena bydlení či vzdálenost od škol. Výsledky výzkumu byly poměrně překvapivé navzdory nastudované odborné literatuře. Autorka na základě literatury předpokládala mnohem vyšší průměrné rozdíly vzdáleností například u faktoru veřejné dopravy. Ačkoliv se tento faktor významně neprojevil v kvantitativních datech, výsledky kvalitativní analýzy ukázaly, že se skutečně může jednat o důležitý faktor. Cizinci ho zmiňovali zejména ve spojitosti s dostupností zaměstnání. Významná role sociálních kontaktů, přispívajících k informovanosti o prostředí, byla taktéž prokázána v rámci rozhovorů s vybranou skupinou cizinců (Italové, Francouzi, Španělé). Všichni dotazovaní zmiňovali nějaké druhy kontaktů, ať už z řady majoritní populace, svých krajanů či známé známých. Ti jim pomáhali již před samotným příchodem do Prahy a proces přemísťování jim ulehčovali, například doporučeními při hledání jejich prvního bydlení. Mezi faktory ovlivňujícími vnitropražskou rezidenční mobilitu ale převažovaly mezi respondenty jiné faktory. Těmi byla nejčastěji zmiňovaná veřejná doprava, dostupnost služeb či zaměstnání.

Hypotéza, že v rámci vnitropražské mobility bude docházet k vyšší úrovni deprivace, tedy přesunu do méně zvýhodněných oblastí (Clark et al. 2014), a že k tomuto bude docházet především u Ukrajinců, byla rovněž potvrzena. Jak ukázala další analýza, která vycházela z cen bydlení, Ukrajinci mají opravdu největší šance ze všech občanství, která vstoupila do analýzy (Rusové, Vietnamci, Američané a vybraná skupina cizinců – tedy Italové, Francouzi

a Španělé), stěhovat se do horšího prostředí. Horší prostředí označuje lokalitu s levnějšími nebo stejnými cenami bydlení. Nejmenší pravděpodobnost stěhování se do horšího prostředí měli Američané. Toto je v souladu s charakteristikami těchto skupin cizinců. Zatímco Ukrajinci jsou známi především jako levná pracovní síla, nekvalifikovaní dělníci, u Američanů se předpokládá vyšší titul vzdělání a lepší pracovní pozice v nadnárodních společnostech, ve kterých využijí svůj rodný jazyk. Na základě vykonávaných pozic je jasné, že tyto dvě skupiny cizinců se budou stěhovat každá do lokalit jiného typu, s jiným typem zástavby a v rozdílných částech města.

Vzhledem k tomu, že většina empirické části diplomové práce vycházela z dat registrů migrace, existuje v diplomové práci možnost podhodnocení zkoumané populace stěhujících se cizinců z Evropské unie. Jak ukázaly výsledky rozhovorů, část cizinců změnu své adresy v rámci města skutečně nehlásí. K tomu, aby bylo možné říci, do jaké míry jsou statistiky tímto ovlivněny, by bylo zapotřebí většího výzkumného vzorku. Pro prozkoumání faktorů vedoucích k rezidenční mobilitě by bylo vhodné zvážit jiný ukazatel než prostou fyzickou vzdálenost k nejbližším charakteristikám (možným faktorům). Tato vzdálenost může být dost zkreslující a mít omezenou vypovídající schopnost. Je však otázkou, do jaké míry by jiná kvantitativní data pomohla přispět k identifikaci těchto faktorů. Možná zkreslení, které autorka práce předpokládala, byla snížena výsledky kvalitativní části práce. Jak rozhovory ukázaly, byť jen s malou a vybranou skupinou cizinců, nejefektivnější cesta k odhalení faktorů vede skrze kvalitativní šetření. Autorka proto jako nejrelevantnější přístup ke studiu faktorů stěhování cizinců vidí v rozšíření výzkumného vzorku.

Diplomová práce doplnila poznatky vnitropražské rezidenční mobility cizinců v „pokrizovém období“ let 2012-2015. Představila demografické charakteristiky stěhujících se cizinců a lokality, do nichž a z nichž se nejčastěji stěhují. Práce poukázala na možné faktory ovlivňující pražskou rezidenční mobilitu. Tyto faktory byly ověřovány kvalitativní částí práce, která sestávala z rozhovorů s vybranou skupinou cizinců z Itálie, Francie a Španělska. Vzhledem k tomu, jak málo je tato cizinecká skupina v rámci Prahy popsána, vidí v tomto autorka nejvyšší přínos této diplomové práce. Možnými náměty pro další práci by mohla být například v práci zmíněná pandemie COVID-19 a její dopady na migrační pohyby a následné rezidenční pohyby migrantů a porovnání jejich dopadů na migrační chování s dopady ekonomické krize.

8. Zdroje

8.1 Literatura

ADEY, P. (2017): Mobility. Routledge, New York.

ALWIN D. F. (2013): Life Course, life cycle, life history, life span and life stage. In: Runehov A.L.C., Oviedo L. (eds.): Encyclopedia of Sciences and Religions. Springer, Dordrecht.

ANDERSEN, H. S. (2019): Ethnic spatial segregation in European cities. Routledge, New York.

AYBEK, C. M., HUININK, J., MUTTARAK, R. (2015): Migration, Spatial Mobility, and Living Arrangements: An Introduction. In: Aybek, C. C., Huinink, J., Muttarak R. (eds.): Spatial mobility, migration, and living arrangements. Springer International Publishing, Švýcarsko, 1-22.

BAILEY, N., LIVINGSTON, M. (2007): Population turnover and area deprivation. The Policy Press, University of Glasgow.

BAILEY, N., LIVINGSTON, M. (2005): Determinants of individual migration: an analysis of SARs data. Scottish Centre for Research on Social Justice, University of Glasgow.

BARŠOVÁ, A., BARŠA, P. (2005): Přistěhovalectví a liberální stát. Imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku. Masarykova Univerzita v Brně, Mezinárodní politologický ústav, Brno.

BAXA, J., OSOBA, P. (2016): Možnosti komplexního hodnocení kvality bydlení. Evaluační teorie a praxe 4, 2, 1-34.

BEAVERSTOCK, J. V. (2005): Transnational elites in the city: British highly-skilled intercompany transferees in New York city's financial district. Journal of Ethnic and Migration Studies, 31, 2, 245–268.

BECKERS, P., BOSCHMAN, S. (2019): Residential choices of foreign highly skilled workers in the Netherlands and the role of neighbourhood and urban regional characteristics. Urban Studies, 56, 4, 760-777.

BELL, J., WATERS, S. (2014): *Doing Your Research Project*. Open University Press, Anglie.

BENELLI, E. (2013): Migration discourses in Italy. *Conserveries mémorielles. Revue transdisciplinaire*, 13.

BERMUDEZ, A., BREY, E. (2017): Is Spain becoming a country of emigration again? Data evidence and public responses. In: Lafleur, J. M., Stanek, M. (eds.): *South-North migration of EU citizens in times of crisis*. Springer Nature, 83-98.

BERNARD, J., MIKEŠOVÁ, R. (2014): Sociální integrace imigrantů na rozhraní mezi dočasnou migrací a trvalým usazením. *Sociologický časopis*, 50, 4, 521-545.

BLAŽEK, J., UHLÍŘ, D. (2011): *Teorie regionálního rozvoje. Nástin, kritika, implikace*. Karolinum, Praha.

BOCCAGNI, P. (2017): *Migration and the Search for Home: Mapping Domestic Space in Migrants' Everyday Lives (Mobility & Politics)*. Palgrave Macmillan, New York.

BOGUE, D. J., (1963). *Techniques and Hypotheses for the Study of Differential Migration: some Notes from an Experiment with U.S. Data*. International Population Conference. New York.

BOLT, G., VAN KEMPEN R. (2010): Ethnic Segregation and Residential Mobility: Relocations of Minority Ethnic Groups in the Netherlands, *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 36, 2, 333-354.

BORKERT, M., PÉREZ, A. M., SCOTT, S., DE TONA, C. (2006): Introduction: Understanding migration research (across national and academic boundaries) in Europe. In *Forum Qualitative Sozialforschung/Forum: Qualitative Social Research*, 7, 3.

BÜCHEL, K., PUGA, D., VILADECANS-MARSAL, E., VON EHRLICH, M. (2020): Calling from the outside: The role of networks in residential mobility. *Journal of Urban Economics*, 119.

BURCIN, B., DRBOHLAV, D., KUČERA, T. (2008): Možnosti migračního řešení perspektivního úbytku a demografického stárnutí obyvatelstva České republiky. *Sociologický časopis*, 44, 4, 653-682.

BURGESS, E. W. (1925): The Growth of the City. In: Park, R. E., Burgess, E. W., McKenzie, R. D. (eds.): The City: Suggestions of Investigation of Human Behavior in the Urban Environment. University of Chicago Press, Chicago, 47-62.

CADWALLADER, M. T. (1992). Migration and residential mobility: Macro and micro approaches. University of Wisconsin Press.

CADWALLADER, M. (1989): A synthesis of macro and micro approaches to explaining migration: evidence from inter-state migration in the United States. *Geografiska Annaler: Series B, Human Geography*, 71, 2, 85-94.

CARRINGTON, W. J., DETRAGIACHE, E., VISHWANATH, T. (1996): Migration with endogenous moving costs. *The American Economic Review*, 86, 4, 909-930.

CASTLES, S., DE HAAS, H. MILLER, M. J. (2014): The Age of Migration. *International Population Movements in the Modern World*. Palgrave Macmillan, Basingstoke.

CASTREE, N., KITCHIN, R., ROGERS, A. (2013): A dictionary of human geography. Oxford University Press, Oxford.

CAUSA, O., PICHELMANN, K. (2020): Should I stay or should I go? Housing and residential mobility across OECD countries? OECD, Economics department working papers, 1626.

CLARK, W. A., LISOWSKI, W. (2017a): Decisions to move and decisions to stay: Life course events and mobility outcomes. *Housing Studies*, 32, 5, 547-565.

CLARK, W. A., LISOWSKI, W. (2017b): Prospect theory and the decision to move or stay. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 114, 36, E7432-E7440.

CLARK, W. A., VAN HAM, M., COULTER, R. (2014): Spatial mobility and social outcomes. *Journal of Housing and the Built Environment*, 29, 4, 699-727.

CLARK, W. A., MORRISON, P. S. (2012): Socio-spatial mobility and residential sorting: evidence from a large-scale survey. *Urban Studies*, 49, 15, 3253-3270.

CLARK, W. A. (1998): Mass migration and local outcomes: Is international migration to the United States creating a new urban underclass? *Urban Studies*, 35, 3, 371-382.

CLARK, W. A. (1992): Residential preferences and residential choices in a multiethnic context. *Demography*, 29, 3, 451-466.

- CLARK, W.A.V., VAN LIEROP, W. F. J., 1987: "Residential mobility and household location modelling,". In: P. Nijkamp (ed.): Handbook of Regional and Urban Economics, Elsevier, 97-132.
- CLARK, W. A., DEURLOO, M. C., DIELEMAN, F. M. (1984): Housing consumption and residential mobility. *Annals of the association of American geographers*, 74, 1, 29-43.
- COCOLA-GANT, A., LOPEZ-GAY, A. (2020): Transnational gentrification, tourism and the formation of 'foreign only' enclaves in Barcelona. *Urban Studies*, 57, 15, 3025-3043.
- COLUMBY, N. (2020): Život ex-Jugoslávčů v Praze: komunitní vztahy a integrace. Diplomová práce. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK, Praha.
- COULTER, R., SCOTT, J. (2015): What Motivates Residential Mobility? Re-examining Self-Reported Reasons for Desiring and Making Residential Moves. *Population, Space and Place*, 21, 4, 354-371.
- COULTON, C., THEODOS, B., TURNER, M. A. (2012): Residential mobility and neighborhood change: Real neighborhoods under the microscope. *Cityscape*, 14, 3, 55-89.
- CRESWELL, J. (2009): Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed-Method Approaches.
- ČERMÁK, Z., JANSKÁ, E. (2011): Rozmístění a migrace cizinců jako součást sociálněgeografické diferenciaci Česka. *Geografie*, 116, 4, 422-439.
- ČERMÁK, Z. (1996): Transformační procesy a migrační vývoj v České republice. In: Hampl a kol.: Geografická organizace společnosti a transformační procesy v České republice. Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy, Praha, 179-197.
- ČERMÁKOVÁ, D., JANSKÁ, E. (2014): Vnitřní stěhování cizinců v Česku – koncentrační či difuzní směry? *Geografické rozhledy*, 23, 4, 26–27.
- ČERMÁKOVÁ, D., SCHOVÁNKOVÁ, S., FIEDLEROVÁ, K. (2011): Podnikání cizinců v Česku: vliv struktury příležitostí. *Geografie*, 116, 4, 440-461.
- ČERMÁKOVÁ D. (2010): Cizinci v Česku. In: Sýkora, L. (ed.): Rezidenční segregace. Přírodovědecká fakulta UK v Praze, Centrum pro výzkum měst a regionů, Ministerstvo pro místní rozvoj, Praha, 84-87.
- DISMAN, M. (1993): Jak se vyrábí sociologická znalost. Karolinum, Praha.

DRBOHLAV, D. (Ed.) (2015). Ukrajinská pracovní migrace v Česku. Univerzita Karlova, Karolinum Press, Praha.

DRBOHLAV, D. (2011). Imigrace a integrace cizinců v Česku: Několik zastavení na cestě země v její migrační proměně z Davida na téměř Goliáše. *Geografie*, 116, 4, 401-421.

DRBOHLAV, D., MEDOVÁ, L., ČERMÁK, Z., JANSKÁ, E., ČERMÁKOVÁ, D., DZÚROVÁ, D. (2010): Migrace a (i)migranti v Česku. Kdo jsme, odkud přicházíme, kam jdeme? Sociologické nakladatelství (SLON), Praha.

DRBOHLAV, D. (2008): Mezinárodní migrace v Česku s důrazem na legální pracovní migraci. In: Drbohlav, D. (ed.): Nelegální ekonomické aktivity migrantů (Česko v evropském kontextu). Karolinum, Praha, 2008, 57–62.

DRBOHLAV, D., DZÚROVÁ, D. (2007): “Where Are They Going?”: Immigrant Inclusion in the Czech Republic (A Case Study on Ukrainians, Vietnamese, and Armenians in Prague) 1. *International Migration*, 45, 2, 69-95.

DRBOHLAV, D., UHEREK, Z. (2007): Reflexe migračních teorií. *Geografie–Sborník České geografické společnosti*, 112, 2, 125-141.

DRBOHLAV, D., LUPTÁK, M., JANSKÁ, E., BOHUSLAVOVÁ, J. (1999): Ruská komunita v České republice (Výsledky dotazníkového šetření). Výzkumná zpráva pro Ministerstvo vnitra ČR, 12 s.

DRBOHLAV, D., ČERMÁK, Z. (1998): Prague on the Move as well as Marching on the Spot; An Analysis of Internal and International Migration Movements. In: Burdack, J. et al. (eds.): The political geography of current East-West relations. *Beiträge zur Regionalen Geographie* 47. Institut für Länderkunde, Leipzig. 33-44.

ELURU, N., SENER, I. N., BHAT, C. R., PENDYALA, R. M., AXHAUSEN, K. W. (2009): Understanding residential mobility: joint model of the reason for residential relocation and stay duration. *Transportation Research Record*, 2133, 1, 64-74.

FAFCHAMPS, M., SHILPI, F. (2013): Determinants of the choice of migration destination. *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*, 75, 3, 388-409.

FINDLAY A., MCCOLLUM D., COULTER R., GAYLE V. (2015): New Mobilities Across the Life Course: a Framework for Analysing Demographically Linked Drivers of Migration. *Population, Space and Place*, 21, 4, 390-402.

- FINNEY N., CATNEY, G. (2012): *Minority internal migration in Europe*. Routledge, KDE.
- GE, X. (2005): U.S. Patent No. 6,934,634. U.S. Patent and Trademark Office, Washington, DC.
- GEIS, W., UEBELMESSERr, S., WERDING, M. (2013): How do migrants choose their destination country? An analysis of institutional determinants. *Review of International Economics*, 21, 5, 825-840.
- GIL-ALONSO, F., LÓPEZ-VILLANUEVA, C., BAYONA-I-CARRASCO, J., PUJADAS, I. (2021): Towards an Even More Spatially Diversified City? New Metropolitan Population Trends in the Post-Economic Crisis Period. *Urban Science*, 5, 2, 41.
- GILLHAM, B. (2000): *Case study research methods*. Continuum International Publishing, Londýn.
- GLEAVE, D., CORDEY-HAVES, M. (1977): Migration dynamics and labour market turnover. *Progress in planning*, 8, 1-95.
- GOLLEDGE, R. G., STIMSON, R. J. (1996): *Spatial behavior: A geographic perspective*. Guilford Press.
- GREENWOOD, M. J., HUNT, G. L. (2003): The early history of migration research. *International Regional Science Review*, 26, 1, 3-37.
- GREGORY, D., JOHNSTON, R., PRATT, G., WATTS, M., WHATMORE, S. (eds.) (2011): *The Dictionary of Human Geography*. Wiley-Blackwell, Malden.
- GUBRIUM, J. F., HOLSTEIN, J. A., MARVASTI, A. B., MCKINNEY, K. D. (eds.). (2012): *The SAGE handbook of interview research: The complexity of the craft*. Sage Publications, USA.
- GUEST, G., A. BUNCE, L. JOHNSON (2006): „How Many Interviews Are Enough? An Experiment with Data Saturation And Variability“. *Field Methods*, 18, 1, 59-82.
- HANZL, D. (2012): *Metody a techniky sociálního výzkumu: Studijní text pro kombinovanou formu studia*. Vysoká škola polytechnická Jihlava.
- HENDL, J. (2005): *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Portál, Praha.
- HERBERT, D. T. (1973): The Residential Mobility Process: Some Empirical Observations. *The Royal Geographical Society*, 5, 1, 44-48.

HEŘMANOVÁ, E. (2012): Kvalita života a její modely v současném sociálním výzkumu. *Sociologia-Slovak Sociological Review*, 44, 4, 478-496.

HOLT, L. F., HOVICK, S. R., FETE, E. M., DAILEY, P. M. (2017): Taking a Closer Look at the Factors That Influence Ethnic Identity. *Communication Studies*, 68, 2, 227-241.

JAKUBCZAK, M. (1989): Residential mobility and migration among households headed by elderly men. Doctoral dissertation. Iowa State University.

JANSEN, C. (1969): Some sociological aspects of migration. *Migration*, 2, 60-73.

JANSKÁ, E., BERNARD, J. (2018): Mobility and the assimilation of immigrants: Variations in migration patterns of Ukrainians and Vietnamese in the Czech Republic. *Moravian Geographical Reports*, 4, 26, 244-254.

JANSKÁ, E., BERNARD, J. (2015): Koncentrační, či dekoncentrační procesy? Faktory ovlivňující vnitřní migraci imigrantů v Česku. *Geografie*, 120, 4, 585-602.

JANSKÁ, E., ČERMÁK, Z., WRIGHT, R. (2014): New Immigrant Destinations in a New Country of Immigration: Settlement Patterns of Non-natives. *Population, Space and Place*, 20, 8, 680–693.

JANSKÁ, E. (2006): Ukrajinec—symbol levné pracovní síly v Česku, nebo zdroj investic na Ukrajině. *Geografické rozhledy*, 16, 5, 2-4.

JEŘÁBEK, H. (2013): Chicagská sociologická škola a počátky Chicagské univerzity. *Historická sociologie*, 2, 29-49.

JOVER, J., DÍAZ-PARRA, I. (2020): Gentrification, transnational gentrification and touristification in Seville, Spain. *Urban Studies*, 57, 15, 3044-3059.

KAHNEMAN, D. (2000): Experienced utility and objective happiness: A moment-based approach. In: Kahneman, D., Tversky, A. (eds.): *Choices, values, and frames. Handbook Of The Fundamentals Of Financial Decision Making*. Cambridge University Press & Russell Sage Foundation, 673-692.

KARHANOVÁ, K., KADERKA, P. (2001): *Obraz cizinců v médiích. Zpráva o projektu za rok 2001*. Ústav pro jazyk český AV ČR, Praha.

KAUFMANN, J. C. (2010): *Chápající rozhovor*. Sociologické nakladatelství (SLON), Praha.

KLSÁK, A. (2017): Cizinci v městském regionu Karlových Varů: prostorová distribuce a vlivy na lokální prostředí. Diplomová práce. Katedra Sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK, Praha.

KOEHLER, J., LACZKO, F., AGHAZARM, CH., SCHAD, J. (2010): Migration and the Economic Crisis in the European Union: Implications for Policy. International Organization for Migration, Brussels.

KOSINSKI, L. A., PROTHERO, R. M. (1975): People on the move: Studies on internal migration. Methuen, London.

KŘÍŽKOVÁ, I., OUŘEDNÍČEK, M. (2020): Immigrant internal migration in a new destination country: Do immigrants suburbanise in Czechia and why? Population, Space and Place, 26, 7, 1-13.

LARDIÉS-BOSQUE, R. (2017): Residential mobility, second homes and quality of life: Consequences of moving out from the city of Madrid. Bulletin of Geography. Socio-economic Series, 37, 51-62.

LASZKIEWICZ, E., KRONENBERG, J., MARCIŃCZAK, S. (2018): Attached to or bound to a place? The impact of green space availability on residential duration: The environmental justice perspective. Ecosystem Services, 30, 309-317.

LEE, E. S. (1966): A Theory of Migration. Demography, 3, 1, 47-57.

LEONTIYEVA, Y., MIKEŠOVÁ, R., TOLLAROVÁ, B. (2018): Pražané s cizím pasem. Výsledky výzkumu cizinců a cizinek ze zemí mimo EU žijících v české metropoli. Sociologický ústav AV ČR, Praha.

LEONTIYEVA, Y. (2014): The education–employment mismatch among Ukrainian migrants in the Czech Republic. Central and Eastern European Migration Review, 3, 1, 63-84.

LEONTIYEVA, Y. (2003): „Cizinci v ČR: ‚my‘ a ‚oni‘?“. Naše společnost 1, 3-4, 22–25.

MÄGI, K., LEETMAA, K., TAMMARU, T., VAN HAM, M. (2016): Types of spatial mobility and change in people's ethnic residential contexts. Demographic Research, 34, 1161-1192.

- MAREK, D., BAUN, M. J. (2010): Česká republika a Evropská unie. Barrister & Principal, Brno.
- MASLOVA, S., CHIODELLI, F. (2018): Expatriates and the city: The spatialities of the high-skilled migrants' transnational living in Moscow. *Geoforum*, 97, 209-218.
- MASSEY, D. S. (1985): Ethnic residential segregation: A theoretical synthesis and empirical review. *Sociology and Social Research*, 69, 3, 315-350.
- MCKENZIE, R. D. (1923): *The neighborhood: A study of local life in the city of Columbus, Ohio*. University of Chicago Press, Chicago.
- MEDOVÁ, L., DRBOHLAV, D. (2013): Estimating the size of the irregular migrant population in Prague—an alternative approach. *Tijdschrift voor economische en sociale geografie*, 104, 1, 75-89.
- MIOVSKÝ, M. (2003): Příručka k provádění výběru metodou sněhové koule: snowball sampling. Úřad vlády České republiky, Praha.
- MOHINO, I., URENA, J. M. (2020): Mobility, housing and labour markets in times of economic crises. *Regional Studies*, 54, 4, 443-449.
- MONTANARI, A. (2005): Human mobility, global change and local development. *Belgeo*, 1, 2, 7-18.
- MUSTERD, S., VAN GENT, W. P., DAS, M., LATTEN, J. (2016): Adaptive behaviour in urban space: Residential mobility in response to social distance. *Urban Studies*, 53, 2, 227-246.
- NIELSEN, M., HAANDRIKMAN, K., CHRISTIANSEN, H., COSTA, R., SLEUTJES, B., ROGNE, A. F., STONAWSKI, M. (2017): Residential segregation in 5 European countries: Technical report. ResSegr Working Paper.
- NOVOTNÁ, K. (2020): Percepce cizinců většinovou společností. Diplomová práce. Pracoviště historické sociologie FHS UK, Praha.
- NOVOTNÝ, J., JANSKÁ, E., ČERMÁKOVÁ, D. (2007): Rozmístění cizinců v Česku a jeho podmiňující faktory: pokus o kvantitativní analýzu. *Geografie-Sborník ČGS*, 112, 2, 204-220.

OH, J. (2020): Residential Mobility and Quality of Life between Metropolitan Areas: The Case of South Korea. *Sustainability*, 12, 8611.

ORCÍGR, V., NAKLÁDAL, J., ZAHUMENSKÁ, V. (2018): Analýza bytové situace v Praze: Co stojí za krizí bydlení a jaká jsou řešení. Arnika, Praha.

ÖSTH, J., MALMBERG, B., ANDERSSON, E. K. (2015): Analysing segregation using individualised neighbourhoods. In: Lloyd, C. D., Shuttleworth, I., Wong, D. W. (eds.): *Social-Spatial Segregation: Concepts, Processes and Outcomes*. Policy Press, Bristol, 135–161.

OUŘEDNÍČEK, M., ŠPAČKOVÁ, P. (2013): Populační vývoj v zázemí českých měst jako důsledek procesu suburbanizace. Analytické texty k souboru specializovaných map. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, Obec Dolní Břežany, Praha.

OUŘEDNÍČEK, M., POSPÍŠILOVÁ, L., ŠPAČKOVÁ, P., TEMELOVÁ, J., NOVÁK, J. (2012): Prostorová typologie a zonace Prahy. In: Ouředníček, M., Temelová, J. (eds.): *Sociální proměny pražských čtvrtí*. Academia, Praha, 268-297.

PALÁT, M. (2014): Příčiny vzniku migrace a reflexe souvisejících teorií. In: KLÍMOVÁ, V., ŽÍTEK, V. (eds.): *Sborník příspěvků XVII. mezinárodní kolokvium o regionálních vědách*, Brno, 708-714.

PAPASTERGIADIS, N. (2018): The turbulence of migration: Globalization, deterritorialization and hybridity. Polity Press, Cambridge.

PARK, R. E., BURGESS, E. W. (1921): *An Introduction to the Science of Sociology*, University of Chicago Press, Chicago.

PARK, D. (1998): Chinese people in Britain: Histories, futures and identities. In: Pieke, F. N., BENTON, G. (eds.): *The Chinese in Europe*. Palgrave Macmillan, Londýn, 67-95.

PIEKE, F. N., BENTON, G. (eds.): *The Chinese in Europe*. Palgrave Macmillan, Londýn.

PISAREVSKAYA, A., LEVY, N., SCHOLTEN, P., JANSEN, J. (2020): Mapping migration studies: An empirical analysis of the coming of age of a research field. *Migration Studies*, 8, 3, 455-481.

POOLEY, C. G. (2017): *Mobility, migration and transport: historical perspectives*. Palgrave Macmillan, Lancaster.

PORÍZKOVÁ, H. (2010): Segmentace trhu práce jako faktor integrace cizinců na trhu práce. In: Trbola, R., Rákoczyová, M. (eds.): Vybrané aspekty života cizinců v České republice, 13-32.

PŘIDALOVÁ, I., KLSÁK, A. (2019): Cizinci v našem sousedství: důvod k obavám? Geografické rozhledy, 28, 3, 34-37.

PŘIDALOVÁ, I., HASMAN, J. (2018): Immigrant groups and the local environment: socio-spatial differentiation in Czech metropolitan areas. Geografisk Tidsskrift-Danish Journal of Geography 118, 1, 72-87.

PŘIDALOVÁ, I. (2017): Migrace, cizinci a město: sociálně-prostorová diferenciace a lokální sociální prostředí. Disertační práce. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK, Praha.

PŘIDALOVÁ, I., OUŘEDNÍČEK, M. (2017): Role zahraniční migrace v měnící se sociálně prostorové diferenciaci Prahy. Sociologický časopis, 53, 5, 659-692.

PŘIDALOVÁ, I., OUŘEDNÍČEK, M. (2014): Proměna národnostní struktury Prahy mezi lety 1921 a 2011. Geografické rozhledy, 23, 4, 24-25.

PŘIDALOVÁ, I. (2013): Rezidenční mobilita obyvatel Prahy se zaměřením na etnické menšiny. Diplomová práce. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK, Praha.

RABE, B., TAYLOR, M. P. (2012): Differences in opportunities? Wage, employment and house-price effects on migration. Oxford Bulletin of Economics and Statistics, 74, 6, 831-855.

RABE, B., TAYLOR, M. (2010): Residential mobility, quality of neighbourhood and life course events. Journal of the Royal Statistical Society: Series A (Statistics in Society), 173, 3, 531-555.

RABUŠIC, L., SOUKUP, P., MAREŠ, P. (2019): Statistická analýza sociálněvědních dat (prostřednictvím SPSS). Masarykova univerzita, Brno.

RÁKOCZYOVÁ, M., TRBOLA, R. (2012): Sociální integrace přistěhovalců v České republice. Sociologické nakladatelství (SLON), Praha.

- RAVENSTEIN, E. G. (1889): The laws of migration. *Journal of the royal statistical society*, 52, 2, 241-305.
- RAVENSTEIN, E. G. (1885). The laws of migration. *Journal of the statistical society of London*, 48, 2, 167-235.
- RAZYKOVA, V., BARTKE, S., SCHWARZ, N. (2014): Poster: „A dynamic model of urban green spaces, residential mobility and real estate market“. In *Social Simulation Conference*, Barcelona.
- REIBEL, M., REGELSON, M. (2011): Neighborhood racial and ethnic change: The time dimension in segregation. *Urban Geography*, 32, 3, 360-382.
- REICHEL, J. (2009): *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Grada Publishing, Praha.
- ROSSI, P. H. (1955/1980): *Why families move*. 2. vydání. Sage Publications, London.
- SAPIRO, P. (2016): Understanding recent internal migration of small cultural groups in England and Wales. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 42, 15, 2589-2610.
- SAYER, R. A. (1992): *Method in social science: A realist approach*. Routledge, Londýn.
- SHORT, J. R. (1978): Residential mobility. *Progress in Human Geography*, 2, 3, 419-447.
- SKELDON, R. (2018): International migration, internal migration, mobility and urbanization: Towards more integrated approaches. Population Division, Department of Economic and Social Affairs, United Nations.
- SKELDON, R. (1997): Rural-to-urban migration and its implications for poverty alleviation. *Asia-Pacific Population Journal*, 12, 1, 3-16.
- STOCK, M., DUHAMEL, P. (2005): A practice-based approach to the conceptualisation of geographical mobility. *Revue belge de géographie, Belgeo*, 1, 2, 59-68.
- STRAUSS, A. L., CORBIN, J. (1999): *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Sdružení Podané ruce, Brno.
- ŠIMON, M., KŘÍŽKOVÁ, I., KLSÁK, A. (2020): Migranti ve vybraných městech Česka 2008–2015: analýza změny prostorového rozmístění s využitím populačního rastru. *Geografie*, 125, 3, 343–374.

ŠPAČKOVÁ P., OUŘEDNÍČEK, M. (2012): Spinning the web: new social contacts of Prague's suburbanites. *Cities*, 29, 5, 341-349.

ŠUSTROVÁ, K. (2008): Vnitroměstská migrace v Praze v letech 1992-2006. Magisterská práce. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK, Praha.

ŠVUBOVÁ, G. (2014): Hospodářská politika Francie v období hospodářské krize na počátku 21. století. Bakalářská práce. Ekonomicko-správní fakulta Masarykovy univerzity, Brno.

TEMELOVÁ J. (2006): Odras globalizace v komerční nebytové výstavbě v Praze po roce 1990: homogenizace a diferenciacie fyzického prostředí. In: Ouředníček (ed.): Sociální geografie Pražského městského regionu. Přírodovědecká fakulta UK, Praha, 19–41.

TEMELOVÁ, J., SÝKORA, L. (2005). Segregace: Definice, příčiny, důsledky, řešení. Prevence prostorové segregace. Univerzita Karlova, Ministerstvo pro místní rozvoj, Praha, 5-20.

THRIFT, N. (2006): *Knowing Capitalism*. Sage Publications, Londýn.

TOUŠEK, V., KUNC, J., VYSTOUPIL, J. (2008): *Ekonomická a sociální geografie*. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, Plzeň.

TUČEK, M. a kol. (2003): *Dynamika české společnosti a osudy lidí na přelomu tisíciletí*. Sociologické nakladatelství (SLON), Praha.

UHEREK, Z., HONUSKOVÁ, V., OŠTÁDALOVÁ, Š., GÜNTHER, V. (2016): *Migrace: historie a současnost*. Občanské sdružení PANT.

VARADY, D. P. (1983): Determinants of residential mobility decisions the role of government services in relation to other factors. *Journal of the American Planning Association*, 49, 2, 184-199.

VLČKOVÁ K., LOJDOVÁ K. (2016): Když čísla a slova spolupracují: smíšený design v ukázkách z výzkumu moci ve školní třídě. *Pedagogická orientace*, 26, 3, 482-511.

VOREL, J., FRANKE, D., ŠILHA, M. (2016): The transportation accessibility and residential mobility in the Prague Metropolitan Area. *Smart Cities Symposium Prague (SCSP)*, 1-6.

WONG, D. W. (2009): Modifiable Areal Unit Problem. In: Kitchin, R., Thrift, N. (eds.): International Encyclopedia of Human Geography, Elsevier, 169-174.

ZELINSKY, W., LEE, B. A. (1998): Heterolocalism: an alternative model of the sociospatial behaviour of immigrant ethnic communities. International Journal of Population Geography, 4, 4, 281-298.

ZELINSKY, W. (1971): The Hypothesis of the Mobility Transition. Geographical Review, 61, 2, 219-249.

ZHOU, M. (1992): Chinatown: the socioeconomic potential of an immigrant enclave. Temple University Press, Philadelphia.

ZIMMERMANN, K. F. (1996): European migration: Push and pull. International Regional Science Review, 19, 1-2, 95-128.

8.2 Další zdroje

Canadian Immigration (2021): France-Canada Transitions: Why Canada Is A Top Destination for French Immigrants,

<https://www.canadianimmigration.net/blog/france-canada-transitions-why-canada-is-a-top-destination-for-french-immigrants/> (cit. 1. 6. 2021).

Cizinci (2021): Znalost českého jazyka,

<https://www.cizinci.cz/znalost-ceskeho-jazyka> (cit. 1. 6. 2021).

Czechemploi (2018): Partir travailler en République tchèque: gagner en expérience,

<https://www.czechemploi.fr/> (cit. 6. 9. 2020).

ČERMÁKOVÁ, D. (2005): Prostorové rozmístění cizinců v Česku a jeho změny od 90. let, <https://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/prostorove-rozmisteni-cizincu-v-cesku-a-jeho-zmeny-od-90-let> (cit. 12. 12. 2019).

ČSÚ (2021a): Metodika počtu cizinců,

<https://www.czso.cz/csu/cizinci/metodika-poctu-cizincu> (cit. 1. 3. 2021).

ČSÚ (2021b): Data - počet cizinců,

https://www.czso.cz/csu/cizinci/4-ciz_pocet_cizincu#cr (cit. 1. 3. 2021).

ČSÚ (2021c): Obyvatelstvo – roční časové řady,
https://www.czso.cz/csu/czso/obyvatelstvo_hu (cit. 1. 3. 2021).

ČSÚ (2021d): Veřejná databáze,
<https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=uziv-dotaz#fx=0&k=1&pvokc=43&uroven=70&w=> (cit. 7. 3. 2021).

ČSÚ (2021e): Zaměstnanost, nezaměstnanost,
<https://www.czso.cz/csu/xa/zamestnanost-xa> (cit. 7. 3. 2021).

ČSÚ (2020): Pohyb obyvatelstva – metodika,
<https://www.czso.cz/csu/czso/pohyb-obyvatelstva-metodika> (cit. 20. 4. 2020).

ČSÚ (2019a): Mzdy v krajích ČR,
<https://www.czso.cz/csu/xb/mzdy-v-krajich-cr> (cit. 18. 4. 2020).

ČSÚ (2019b): L. Pospíšilová a P. Špačková: Češi preferují suburbia,
<https://www.czso.cz/csu/stoletistatistiky/l-pospisilova-a-p-spackova-cesi-preferuji-suburbia>
(cit. 25. 6. 2021).

ČSÚ (2017): Dokončené byty v obcích,
<https://www.czso.cz/csu/czso/dokoncene-byty-v-obcich> (cit. 18. 4. 2020).

ČSÚ (2016a): Databáze migrace. Individuální anonymizovaná data o změnách trvalého bydliště na úrovni obcí Česka v letech 2012-2015. Český statistický úřad, Praha (cit. 20. 10. 2019).

ČSÚ (2016b): Data o dokončených bytech v urbanistických obvodech Prahy v letech 2012-2015. Interní databáze Urbánní a regionální laboratoře.

ČSÚ (2014a): Ekonomika a kvalita života,
https://www.czso.cz/csu/czso/2013-_ekonomika_a_kvalita_zivota (cit. 18. 4. 2020).

ČSÚ (2014b): Demografický vývoj,
https://www.czso.cz/csu/czso/13-1131-05-casova_rada-3_4_stehovani (cit. 18. 4. 2020).

ČSÚ (2013): Statistický lexikon obcí - 2013,
<https://www.czso.cz/csu/czso/statisticky-lexikon-obci-2013-a8m6eyff20> (cit. 29. 5. 2020).

ČSÚ (2011): Vývoj obyvatelstva hl. m. Prahy 2011 až 2010,

<https://www.czso.cz/csu/czso/vyvoj-obyvatelstva-hl-m-prahy-2001-az-2010-6ygtcwz5fr>
(cit. 10. 4. 2020).

ČSÚ (2010): Koncepce výběru a zpracování statistických údajů spojených s migrací a integrací cizinců na území České republiky. Český statistický úřad, Praha, 44 s.

ČSÚ (2003): Hlášení o stěhování,

<https://www.czso.cz/documents/10180/20536646/402905j.pdf/4b19a47e-86e5-4ead-bde2-cf1a1d981301?version=1.0> (cit. 10. 4. 2021).

ČT24 (2019): Praha je v první dvacítky nejlepších měst k životu. Nechala za sebou Londýn i Brno,

<https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2984417-praha-je-v-prvni-dvacitce-nejlepsich-mest-k-zivotu-nechala-za-sebou-londyn-i-brno> (cit. 20. 6. 2020).

ČT24 (2018): Z Itálie se může vyklubat zhouba eurozóny. Jedna z nejzadluženějších zemí chce problémy řešit dalšími dluhy,

<https://ct24.ceskatelevize.cz/ekonomika/2665115-z-italie-se-muze-vyklubat-zhouba-eurozony-jedna-z-nejzadluzenejsich-zemi-chce> (cit. 20. 6. 2020).

DVS (2014): Bytová výstavba v České republice a krajích v letech 1997–2013,

<http://www.dvs.cz/clanek.asp?id=6650849> (cit. 18. 4. 2020).

E15(2019): Italové v Praze vaří speciality, kupují domy. A pořádají maraton,

<https://www.e15.cz/magazin/italove-v-praze-vari-speciality-kupuji-domy-a-poradaji-maraton-848864> (cit. 20. 6. 2020).

E15(2011): Projekt Letňany Sever počítá s výstavbou stovek bytů a domů,

<https://www.e15.cz/byznys/reality-a-stavebnictvi/projekt-letnany-sever-pocita-s-vystavbou-stovek-bytu-a-domu-685615> (cit. 18. 4. 2020).

Ekonom (2019): Ceny bydlení v Praze táhnou vzhůru majetní cizinci. Regulace nic nevyřeší, domácí se budou muset smířit s dojížděním,

<https://ekonom.cz/c1-66556540-ceny-bydleni-v-praze-tahnou-vzhuru-majetni-cizinci-ktere-prosperujici-mesto-nasava-regulace-nic-nevyresi-a-domaci-se-budou-muset-smirit-s-dojizdenim> (cit. 3. 4. 2021).

FINE, S., TORREBLANCA, J. I. (2019): Border games: Has Spain found an answer to the populist challenge on migration? European Council on Foreign Relations, https://ecfr.eu/publication/border_games_spain_answer_to_the_populist_challenge_on_migration/ (cit. 25. 5. 2021).

Focus Migration (2008): Spain, http://focus-migration.hwwi.de/uploads/tx_wilpubdb/CP_06_Spain-08.pdf (cit. 20. 6. 2020).

Focus Migration (2007): France, http://focus-migration.hwwi.de/uploads/tx_wilpubdb/CP02_France_v2.pdf (cit. 20. 6. 2020).

Geoportál Praha (2019): Opendata, <https://www.geoportalpraha.cz/cs/data/otevrena-data/seznam> (cit. 29. 12. 2019).

IC Praha (2021): Počet cizinců v Praze, které městské části si cizinci vybírají pro život?, <https://icpraha.com/pocet-cizincu-v-praze/> (cit. 6. 4. 2021).

IPR (2019a): Každý sedmý obyvatel Prahy je cizinec, <http://www.iprpraha.cz/analyzacizincivpraze> (cit. 17. 2. 2020).

IPR (2019b): Cizinci jako zdroj pracovní síly pro Prahu, https://www.iprpraha.cz/uploads/assets/dokumenty/ssp/analyzy/Obyvatelstvo/analyza_cizinci_2.pdf (cit. 17. 2. 2020).

IPR (2015): Demografie, bydlení a veřejná vybavenost v Praze, https://www.iprpraha.cz/uploads/assets/dokumenty/Demografie/1_shrnuti_2015_06_29_final.pdf (cit. 17. 2. 2020).

IPR (2013): Kde v Praze bydlí cizinci, https://www.iprpraha.cz/uploads/assets/dokumenty/ssp/analyzy/Obyvatelstvo/kde_bydli_cizinci.pdf (cit. 9. 1. 2020).

IPR (2010): Textová část ÚAP 2010, <https://www.iprpraha.cz/clanek/101/textova-cast> (cit. 17. 2. 2020).

Irozhlas (2021): Stovky tisíc Čechů žijí mimo své trvalé bydliště. Měštům ale nenahlášení obyvatelé způsobují potíže,

https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/trvaly-pobyt-velka-mesta-praha-brno_2102140905_onz (cit. 7. 4. 2021).

JUREČKOVÁ, A. (2020): Migranti a kriminalita v České republice.

<https://www.clovekvtsni.cz/migranti-a-kriminalita-v-ceske-republice-6583gp> (cit. 6. 9. 2020).

Kent State University (2021): Paired Samples t Test,

<https://libguides.library.kent.edu/SPSS/PairedSamplestTest> (cit. 29. 5. 2021).

KŘÍŽKOVÁ, M. (2007): Cizinci, našinci a média. Mediální analýzy.

https://mkc.cz/doc/Cizinci_nasinci_a_media.pdf (cit. 2. 12. 2019).

Migrace online (2019): Debata: EU a migrace – Rozhodnou migranti evropské volby?

<https://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/debata-eu-a-migrace-rozhodnou-migranti-evropske-volby> (cit. 20. 1. 2021).

Migrace online (2009): dobrovolné návraty pracovních migrantů v době hospodářské krize,

<https://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/dobrovolne-navraty-pracovnich-migrantu-v-dobe-hospodarske-krize> (cit. 20. 1. 2021).

Migrace online (2003): Zásady politiky vlády v oblasti migrace cizinců,

<https://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/zasady-politiky-vlady-v-oblasti-migrace-cizincu> (cit. 19. 5. 2020).

Migration Policy (2013): The Changing Face of International Migration: Flows Are Increasingly Fluid, Diverse, and Unconventional,

<https://www.migrationpolicy.org/article/changing-face-international-migration-flows-are-increasingly-fluid-diverse-and> (cit. 19. 5. 2020).

Migration Policy (2012): Migration Flows Rise, Diversify as Global Economy Stumbles Toward Recovery,

<https://www.migrationpolicy.org/article/migration-flows-rise-diversify-global-economy-stumbles-toward-recovery> (cit. 19. 5. 2020).

MŠMT (2019): Statistika školství,

<https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi> (cit. 29. 12. 2019).

MV ČR (2021a): Cizinci s povoleným pobytem,
<https://www.mvcr.cz/janska/clanek/cizinci-s-povolenym-pobytem.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d> (cit. 2. 5. 2021).

MV ČR (2021b): Informativní počty obyvatel v obcích,
<https://www.mvcr.cz/clanek/informativni-pocty-obyvatel-v-obcich.aspx> (cit. 2. 5. 2021).

MV ČR (2021c): Hlášení změn,
<https://www.mvcr.cz/clanek/obcane-tretich-zemi-hlaseni-zmen.aspx> (cit. 2. 5. 2021).

MV ČR (2021d): Tiskopisy a vzory,
<https://www.mvcr.cz/clanek/tiskopisy-a-vzory.aspx?q=Y2hudW09OA%3d%3d> (cit. 2. 5. 2021).

MV ČR (2020): Občané EU a jejich rodinní příslušníci,
<https://www.mvcr.cz/clanek/hlaseni-zmen.aspx> (cit. 17. 10. 2020).

MV ČR (2017): formuláře ke stažení,
<https://www.mvcr.cz/clanek/formulare-ke-stazeni-736999.aspx?q=Y2hudW09Ng%3D%3D> (cit. 2. 5. 2021).

NĚMEC, M., BRABEC, T. (2014): Územní analýza aktuálních developerských projektů zaměřených na výstavbu bytových domů v hl. m. Praze:
https://www.iprpraha.cz/uploads/assets/dokumenty/ssp/analyzy/bydleni_realitni_trh/uzemni_analyza_aktualnich_developerskych_projektu_2014.pdf (cit. 23. 3. 2021).

Nové byty Sobín (2021): O projektu,
<https://www.novebytysobin.cz/> (cit. 16. 7. 2021).

NRPZP (2019): Otevřená data,
<https://nrpzs.uzis.cz/index.php?pg=home--otevrena-data> (cit. 29. 12. 2019).

ŘSCP (2016): Cizinci s platným povolením k pobytu v Praze k 31. 12. 2011 a 2015.

SHIER, R. (2004): Statistics: 1.1 Paired t-tests. Mathematics Learning Support Centre.
www.statstutor.ac.uk/resources/uploaded/paired-t-test.pdf (cit. 29. 5. 2021).

SZCZEPANIKOVÁ, A. (2007): Rodinná migrace,

<https://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/rodinna-migrace> (cit. 14. 2. 2021).

Obce v datech (2020): Kvalita života v Praze,

<https://www.obcevdtech.cz/praha> (cit. 3. 10. 2020).

Praha (2016): Hlášení trvalého pobytu,

https://www.praha.eu/jnp/cz/potrebuji_resit/zivotni_situace/osobni_doklady_a_udaje/hlase_ni_trvaleho_pobytu.html (cit. 19. 5. 2020).

Statistics Solutions (2021): Paired T-Test,

<https://www.statisticssolutions.com/free-resources/directory-of-statistical-analyses/paired-sample-t-test/> (cit. 29. 5. 2021).

TRLIFAJOVÁ, L. (2015): Cizinci ztraceni v počtech? Metodika práce s daty o cizincích ve veřejně dostupných databázích.

https://mkc.cz/doc/Metodika_prace_s_daty_o_cizincich_ve_verejne_dostupnych_databazich.pdf (cit. 16. 4. 2020).

zákon č. 186/2013 Sb., o státním občanství České republiky

zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů.

Přílohy

Příloha 1: Hlášení o stěhování ČSÚ

 ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD Český statistický úřad	HLÁŠENÍ O STĚHOVÁNÍ	Obyv 5-12
Měsíc _____	200 _____	Registrováno ČSÚ ČV 29/04 ze dne 12.5.2003 IKF 495002
(vyplňuje ČSÚ)		01
Datum narození	den, měsíc, rok	02
Rodné číslo		03
Datum přihlášení k pobytu	den, měsíc, rok	04
Pohlaví 1-mužské 2-ženské		05
Stav 1-svobodný(á) 2-ženatý, vdaná 3-rozvedený(á) 4-ovdovělý(á)		06
Státní obč. (uvedte slovy)	(kóduje ČSÚ)	07
Nejvyšší vzdělání 1-základní 2-střední bez maturity (od 15 let věku) 3-střední s maturitou 4-vysokoškolské		08
Důvod stěhování (uvedte jeden hlavní důvod)		09
1-změna pracoviště 2-přiblížení k pracovišti 3-učení, studium 4-zdravotní důvody 5-sňatek 6-rozvod 7-bytové důvody 8-následování rodinného příslušníka 9-jiný důvod		
Předchozí trvalé bydliště	okres _____ obec _____ ulice, č.p. _____	
Stát (u přistěhovaných z ciziny)	(kóduje ČSÚ) C Z	10-11
		12
Nové trvalé bydliště	okres _____ obec _____ ulice, č.p. _____	
Stát (u vystěhovaných do ciziny)	(kóduje ČSÚ) C Z	13-14
		15

Vyplňte čísla všechny rubriky s výjimkou těch, které vyplňuje ČSÚ.
Vytečkované řádky vyplňte čitelné slovy.
Další pokyny pro vyplnění jsou uvedeny na zadní straně hlášení.

Zdroj: ČSÚ (2003)

Příloha 2: Přihlašovací lístek k trvalému pobytu

Úřední záznam Odhlášení dne:	Potvrzení o uhrazení správního poplatku: <div></div>
Jiné záznamy:	
Doklad předložený při hlášení trvalého pobytu:	
Potvrzení oprávněné osoby:	
Rodné číslo:	
Příjmení:	Jméno (jména):
Číslo občanského průkazu, cestovního dokladu nebo průkazu o povolení k pobytu pro cizince:	Podpis:
Údaje o vlastníkovi (v případě, že vlastník je oprávněnou osobou, nevypisovat):	
Příjmení:	Jméno (jména):
Adresa místa trvalého pobytu:	
Obchodní firma (název) a sídlo právnické osoby:	
.....	

Zdroj: MV ČR (2017)

Příloha 3: Doklad (potvrzení) o zajištění ubytování

DOKLAD (POTVRZENÍ) O ZAJIŠTĚNÍ UBYTOVÁNÍ

podle zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky
a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Já, ubytovatel (jméno a příjmení): _____

datum narození: _____

číslo dokladu totožnosti (např. občanského průkazu):

adresa hláseného pobytu:

potvrzují, že poskytnu ubytování na území České republiky

☐ na dobu od *) do nebo

☐ na dobu bez omezení*)

na adrese:

č. bytu

ulice + č.p.

PSC + obec

vztah k nemovitosti, např. vlastník, spoluvlastník, nájemce, společný nájemce, podnájemce:

çizinci:

jméno a příjmení: _____

datum narození: _____ **státní příslušnost:** _____

cestovni doklad: _____

POUČENÍ:

Bude-li v tomto dokladu o zajištění ubytování uveden nepravdivě požadovaný údaj, může to mít za následek nevyhovění žádosti, o které se vede řízení podle zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

У _____ dne _____

Vlastnoruční podpis poskytovatele ubytování (ubytovatele):

(V případě **dlouhodobého víza, dlouhodobého pobytu a trvalého pobytu** musí být podpis úředně ověřen nebo musí být doklad podepsán před pověřeným zaměstnancem Odboru azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra; prohlášení lze Ministerstvu vnitra poslat také elektronicky se zaručeným podpisem ubytovatele nebo z datové schránky ubytovatele)

*.) Nehodící se škrtněte.

Příloha 4: Tiskopis pro oznámení změn bydliště

OZNÁMENÍ ZMĚN

Příjmení:

Jméno:

Dřívější příjmení:

Datum narození:

Státní příslušnost:

Druh pobytu v ČR:

	Druh změny označte X
1. Změna trvalého – dlouhodobého pobytu	
2. Změna příjmení a jména	
3. Změna státní příslušnosti	
4. Udělení státního občanství ČR	
5. Změna v datech narození	
6. Vystěhování cizince	
7. Nenávrat cizince z cesty	
8. Úmrtí cizince	
9. Změna rodinného stavu	
10. Výměna – vydání duplikátu průkazu „Povolení k pobytu pro cizince“	
11. Jiné	

PŘEDCHOZÍ BYDLIŠTĚ:

Odhlášen dne:

SOUČASNĚ BYDLIŠTĚ:

Přihlášen dne:

Údaje ke změně:

Zdroj: MV ČR (2021d)

Příloha 5: Osnova rozhovorů

ROZHOVORY K DIPLOMOVÉ PRÁCI NA TÉMA: „MIGRACE CIZINCŮ V PRAZE V LETECH 2012-2015. TRENDY A PODMÍNĚNOSTI.“

Datum:

Informátor:

- *Žádost informantovi o udělení souhlasu s nahráváním.*
- **Spuštění audiozáznamu**
 - opětovná žádost o udělení souhlasu k pořizování audiozáznamu
- **Úvod**
 - znovu informantovi stručně shrnout základní informace o výzkumu
- **Přistoupení k samotnému rozhovoru**

SOCIODEMOGRAFICKÉ CHARAKTERISTIKY

Q1: *Můžete mi říci něco o sobě? Jak dlouho už žijete v Praze? Co Vás přivedlo zrovna do Prahy? Byla to práce, osobní život, nebo něco jiného?*

- *Jaký máte typ pobytu, respektive pobytové oprávnění?*
 - *Kdy jste splnil/a ohlašovací povinnost (přistěhování do ČR, případně změny bydliště v rámci ČR)*
 - *Kolik je Vám let? Prosím, vyberte z intervalů:*
 - 20-30 let
 - 30-40 let
 - 40-50 let
 - *Jaké máte vzdělání? Pracujete ve svém oboru? Případně jaké je Vaše zaměstnání?*
 - *Jaký je Váš průměrný příjem? Prosím, vyberte z intervalů:*
 - *Do 20 000 Kč*
 - *Do 30 000 Kč*
 - *Do 40 000 Kč*
 - *Do 50 000 Kč*
 - *Do 60 000 Kč*
 - *Vyšší*
-

- *Jste se svým zaměstnáním a příjmem spokojený/á? Je Váš příjem dostačující Vaším životním podmínkám a potřebám v Praze?*

MÍSTO BYDLIŠTĚ

Q1: *Kde v současnosti bydlíte?*

- *Z hlediska přesné polohy ve městě (adresa)?*
 - *A kde bydlíte z hlediska typu bydlení?*
 - *Bydlíte ve vlastním domě/bytě, sdíleném bytě?*
 - *Bydlíte v novostavbě, starší nemovitosti, ...?*
 - *Jaká je velikost domu/bytu?*
 - *Kolik Vás žije na dané adrese?*
 - *Jaký je vlastnický vztah (nájem, koupě)?*
- *Jak dlouho zde již žijete?*
- *Jak jste bydlení objevil/a?*
 - *Kdo Vám pomáhal s hledáním (inzerce, rodina, přátelé)?*
 - *Bylo obtížné najít nové bydlení, jak dlouho jste bydlení hledal/a?*
- *Jaké byly hlavní důvody výběru tohoto bydlení?*

Q2: *Jste s místem Vašeho současného bydliště spokojený/á?*

Q3: *Jaké jsou přednosti místa, kde žijete? Jaké naopak nedostatky?*

Q4: *Plánujete se stěhovat? Eventuálně v jakém časovém horizontu (týden – měsíc – rok – několik let)? Jaký je hlavní důvod?*

REZIDENČNÍ MOBILITA

Q5: *Stěhoval/a jste se někdy v průběhu Vašeho pobytu v Praze?*

- **Žádost o vyplnění tabulky**
 - *Jaké hlavní změny jste pocítil/a se změnou místa bydliště? Změnil se Váš životní styl?*

SOCIÁLNÍ VAZBY

Q6: Sledujete dění v místě Vašeho bydliště? Zapojujete se do něj?

- Znáte své sousedy? Udržujete nějaké blízké vztahy?
- Zapojujete se do nějakých aktivit ve Vašem sousedství? Např. politické, ekologické aj. iniciativy.

Q7: Ve svém volném čase se stýkáte spíše se svými rodinnými příslušníky, krajany, jinými cizinci nebo Čechy?

Q8: Kde se nejčastěji scházíte?

- Jakou roli hraje lokalizace Vašeho bydlení při plánování různých aktivit?

Závěr

Q1: Napadá Vás ještě něco důležitého k tématu rezidenční mobility, o čem jsme nehovořili? Chci/a byste se na něco zeptat Vy?

- Poděkovat respondentovi za jeho čas
- Požádat o další potenciální komunikační partnery

Zdroj: vlastní

Příloha 6: Tabulka k rozhovorům

MÍSTO BYDLIŠTĚ (ADRESA)		
TYP BYDLENÍ	TYP NEMOVITOSTI	
	STÁŘÍ NEMOVITOSTI	
	VELIKOST BYTU/DOMU	
	POČET LIDÍ NA DANÉ ADRESE	
	VLASTNICKÝ VZTAH (NÁJEM, KOUPE)	
DÉLKA BYDLENÍ	OD KDY DO KDY	
BYDLENÍ JSEM OBJEVIL/A	HLEDÁNÍ (INZERCE, RODINA, PŘÁTELÉ)	
	OBTÍŽNOST NALEZENÍ, DOBA HLEDÁNÍ	
HLAVNÍ DŮVODY PŘÍSTĚHOVÁNÍ *		
HLAVNÍ DŮVODY ODSĚHOVÁNÍ *		
KLADY MÍSTA		
ZÁPORY MÍSTA		
HLÁŠENÍ ZMĚNY ADRESY **		
CHARAKTERISTIKA MÍSTA 1 SLOVEM		
* vyberte, případně uveďte jiné		cena bydlení (růst cen bydlení)
		změna nároků na bydlení
		velikost bytu
		vzdálenost lokality od zaměstnání/školy apod.
		dostupnost služeb
		kvalita dosažitelné zdravotní péče a škol
		volnočasové vyžití
		životní prostředí (v tom parky apod.)
		dopravní dostupnost
		mezilidské vztahy
		občanská angažovanost
		bezpečnost
		osobní pohoda
** hlásil/a jste někdy změnu adresy bez skutečného přestěhování (ANO X NE)		

Zdroj: vlastní

Poznámka: Tabulka byla vyplňována za každou adresu, na níž respondent bydlel.